

T.C.
KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ FİNANSAL EKONOMİ
ANABİLİM DALI

KARA PARA AKLAMA VE TÜRKİYE BOYUTU

Yüksek Lisans Tezi

MURAT YILMAZ

İZMİR-2017

T.C.
KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ FİNANSAL EKONOMİ
ANABİLİM DALI

KARA PARA AKLAMA VE TÜRKİYE BOYUTU

Yüksek Lisans Tezi

MURAT YILMAZ

DANIŞMAN:

YRD. DOÇ. DR. PELİN PASİN COWLEY

İZMİR-2017

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘‘ *kara para aklama ve Türkiye boyutu*’’ adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10. 08. 2017

MURAT YILMAZ

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEZ/PROJE SINAVI TUTANAK FORMU

GÖNDEREN : ... Finansal...Ekonomi Ana Bilim Dalı Başkanlığı
GÖNDERİLEN : Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Anabilim Dalımız Yüksek Lisans / ~~Doktora~~ Programı öğrencisi ... Murat Yılmaz
ile ilgili Tez/Proje Sınav Tutanağı aşağıdadır.

Tarih: Finansal Ekonomi Ana Bilim Dalı Başkanı
Sayı :

İmza Yard. Doç. Dr.
Özhan TUNCAY

SINAV TUTANAĞI

Tez/Proje Sınav Jürimiz tarafından incelenen ... Kara Para Akla ve Türkiye
Boyut başlıklı yüksek lisans / ~~doktora~~-tezi ile ilgili olarak jürimiz 10.08.2017 tarihinde toplanmış ve adı geçen öğrenciyi Tez/Proje Sınavına tabi tutmuştur. Sınav sonucunda adayın tezi hakkında **OYÇOKLUĞU/OYBİRLİĞİ** ile aşağıdaki karar verilmiştir.

KABUL

Kabul Edilen Yüksek Lisans / ~~Doktora tezi:~~

- i) Bilime yenilik getirmiştir
ii) Yeni bir bilimsel yöntem geliştirmiştir
iii) Bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulamıştır
iv) Uygulama yapmıştır (sadece Yüksek Lisansta geçerlidir)

RED

DÜZELTME *

Tez Sınav Jürisi	Unvanı ve Adı Soyadı	İmza
Tez Danışmanı	<u>Yrd. Doç. Dr. Pelin Pasin Canbey</u>	<u>Pelin</u>
Üye	<u>Prof. Dr. E. Hüseyin Delice</u>	<u>Edilim</u>
Üye	<u>Prof. Dr. Metin Karadağ</u>	<u>Metin</u>
Üye		
Üye		

Eki : Tez Değerlendirme Formu (Her bir jüri için).

* Tez sınavında düzeltme kararı verilmesi halinde jüri tarafından öngörülen düzeltmelere ilişkin bir jüri raporu eklenmelidir. Düzeltmeler için Ek süre her defasında en fazla yüksek lisans öğrencileri için 3 ay, doktora öğrencileri için 6 aydır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KARA PARA AKLAMA VE TÜRKİYE BOYUTU

Murat YILMAZ

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Finansal Ekonomi Anabilim Dalı

Kara para aklama, ülkelerin hem hukuki hem de iktisadi açıdan yozlaşmasına sebep olduğundan önemi gittikçe artan bir konudur. Günümüzde gelişen teknoloji ve küreselleşme ile birlikte internet bankacılığının hız kazanması, kara para aklama faaliyetlerini arttırmaktadır. Yoğun işlemler sonucunda mali sisteme enjekte edilen bu paralar ülkeler üzerinde sosyal, ekonomik ve siyasi yönden olumsuz izler bırakmaktadır.

Bu alanda alınan ulusal ve uluslararası önlemler kara para aklamayla etkin mücadelede yetersiz kalmaktadır. Yapılan çalışmalar doğrultusunda, aklanan kara paranın sadece çok az bir kısmı tespit edilebilmektedir. Bu da kara para kaynaklarının büyüklüğüne ilişkin önemi ciddi bir biçimde artırmaktadır.

Kara paranın büyüklüğüne ilişkin uluslararası alanda pek çok çalışma yapılmış ve bazı yöntemler geliştirilmiştir. Kesin bir sonuç elde edilmesi güç olsa da yapılan çalışmalar, dünya çapında aklanan kara para boyutunun öneminin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu amaçla çalışmada; dünyada en yüksek kara para kaynağına sahip 20 ülkenin Türkiye'ye aklamak için gönderdiği tahmini kara para miktarı değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kara Para Aklama, Küreselleşme, İnternet Bankacılığı, Kara Para, Türkiye.

ABSTRACT

Master's Thesis

MONEY LAUNDERING AND TURKEY DIMENSION

Murat YILMAZ

İzmir Kâtip Çelebi University

Graduate School of Social Sciences

Department of Financial Economics

Money laundering is an important issue that causes degeneration of countries legally and economically. In recent years online banking has grown rapidly with advances in technology and globalization which has led to an increase in money laundering operations. The black money that is injected into countries' economies after various laundering operations has a negative effect on them socially, economically and politically.

So far, the national and international measures taken to prevent money laundering has been insufficient. Only a very small percentage of the laundered money can be detected by current measures. This has seriously increased the importance of understanding how much black money there is.

There have been numerous studies about how to determine the total amount of black money internationally and various methods have been developed for this purpose. Although obtaining exact numbers is difficult the predictions offered by these studies help us to understand the extent of the laundered money all over the world. In this study we attempt to estimate the amount of money that is sent to Turkey from 20 countries which are.

Keywords: Money Laundering, Globalization, Online Banking, Black Money, Turkey.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
YEMİN METNİ.....	ii
TEZ SINAV TUTANAĞI.....	iii
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER.....	iv
ABSTRACT AND KEYWORDS.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
ÖNSÖZ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE HUKUKSAL ÇERÇEVE

1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1.1.1. Kara Para Kavramı.....	3
1.1.2. Kara Para Aklama.....	4
1.1.3. Kara Para Aklama Aşamaları.....	4
1.1.4. Kara Para Aklama Yöntemleri.....	6
1.1.5. Kara Para Aklamanın Etkileri.....	13
1.1.5.1. Kara Para Aklamanın Ekonomi Üzerindeki Etkileri.....	13
1.1.5.2. Kara Para Aklamanın Sosyal ve Politik Yapı Üzerindeki Etkileri.....	16
1.2. HUKUKSAL ÇERÇEVE.....	16
1.2.1. Uluslararası Alanda Kara Para Aklamaya Karşı Kurulan Kuruluşlar ve İşbirlikleri.....	16
1.2.2. Ulusal Alanda Kara Para Aklamaya Karşı Kurulan Kuruluşlar ve İşbirlikleri.....	24

İKİNCİ BÖLÜM
KARA PARANIN TAHMİNİ BÜYÜKLÜĞÜNÜN
HESAPLANMASI ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE’DE AKLANAN KARA PARANIN TAHMİNİ
BÜYÜKLÜĞÜNÜN HESAPLANMASI

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	37
3.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	37
3.2.1. Walker Modeli.....	38
3.2.2. Unger Modeli.....	46
3.3. BULGULAR VE ANALİZ.....	57
3.4. TARTIŞMA.....	64
SONUÇ.....	68
BİBLİYOGRAFYA.....	73
EKLER.....	78
ÖZGEÇMİŞ.....	83

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. OECD Vergi Cennetleri Listesi.....	9
Tablo 2. Aklanan Kara Para Miktarı Üzerine Tahmin ve Hesaplamalar.....	30
Tablo 3. Şüpheli İşlem Bildirim Sayılarının Yıllara ve Kaynaklara Göre Dağılımı (2011-2016).....	32
Tablo 4. Sonuçlandırılan Analiz ve Değerlendirme Dosyalarının Konularına Göre Dağılımı ve Dosya Kapsamında Analize Tabi Tutulan Kişi Sayısı (2012 -2016).....	33
Tablo 5. Değerlendirme ve İnceleme Sonucu Aklandığı İddia Edilen Suç Gelirleri.....	35
Tablo 6. En Yüksek Kara Para Kaynağına Sahip 20 Ülke.....	40
Tablo 7. Kara Para Aklama Çekicilik Sıralaması.....	41
Tablo 8. Dünya Çapında Kara Para Akışlarının Tahmini.....	43
Tablo 9. Kara Para Akışının En Yüksek Olduğu 20 Ülke.....	45
Tablo 10. Üst Düzeyde Kara Para Aklanan 20 Ülke.....	46
Tablo 11. Yolsuzluk Ölçeği.....	50
Tablo 12. Bölgeler Arasındaki Uzaklıklar.....	52
Tablo 13. Yeni Çekicilik Oranları.....	53
Tablo 14. Hollanda’da Aklanan Paranın Akışları.....	55
Tablo 15. Çekiciliği Belirleyen Bağımsız Değişkenler.....	57
Tablo 16. Çekicilik Endeksleri.....	59
Tablo 17. Caydırıcılık Endeksleri.....	61
Tablo 18. Ağırlıklı Toplamlar.....	62
Tablo 19. Türkiye’de Aklanan Paranın Akışları.....	63
Tablo 20. TCMB Net Hata ve Noksan Hesabı (2007-2016).....	65
Ek-1. FATF Tavsiyeleri.....	78
Ek-2. Tipolojiler.....	81

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Kara Para Aklama Aşamaları.....	5
Şekil 2. Yıllara Göre Sonuçlandırılan Analiz ve Değerlendirme Dosyaları (2012-2016).....	33
Şekil 3. Aklama Suçu Kapsamında Sonuçlandırılan Analiz ve Değerlendirme Dosyaları (2012-2016).....	34
Şekil 4. Dünya Çapında Aklanan Kara Paranın Akışları.....	44
Şekil 5. Ülke Karşılaştırmaları: NHN/ Toplam Döviz Gelirleri (Yüzde).....	66

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AK	: Avrupa Komisyonu
APG	: Kara Para Aklama İle İlgili Asya-Pasifik Grubu
BIS	: Uluslararası Ödemeler Bankası
BM	: Birleşmiş Milletler
BS	: Bankacılığın Gizliliği
CF	: Çatışma
CFATF	: Karayıp Ülkelerinin Mali Eylem Görev Gücü
CHIPS	: Bankalararası Takas Odası Otomatik Ödeme
CIA	: Merkezi İstihbarat Teşkilatı
CPI	: Yolsuzluk Algı İndeksi
CR	: Yolsuzluk
EAG	: Avrasya Grubu
EFT	: Elektronik Fon Transferi
EG	: Egmont Grup
EAANLG	: Doğu ve Güney Afrika Kara Para Aklamayla Mücadele Grubu
EUROPOL	: Avrupa Polis Ofisi
FATF	: Mali Eylem Görev Gücü
FBI	: Federal Soruşturma Bürosu
FD	: Finansal Sistem Mevduatı
FED	: Federal Rezerv Sistemi

FIU	: Mali İstihbarat Birliği
FRED	: Federal Rezerv Ekonomik Veriler
GA	: Hükümetin Tutumu
GAFISUD	: Güney Amerika Kara Para Aklamaya Karşı Mali Eylem Görev Gücü
GIABA	: Kara Para Aklamaya Karşı Hükümetler Arası Afrika Eylem Grubu
GNP Per Capita	: Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hâsıla
GSMH	: Gayri Safi Milli Hâsıla
IMF	: Uluslararası Para Fonu
IMOLIN	: Uluslararası Kara Para Aklama Bilgi Ağı
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
MENAFATF	: Orta Doğu ve Kuzey Afrika Kara Para Aklamaya Karşı Mali Eylem Görev Gücü
MONEYVAL	: Avrupa Konseyinin Kara Para Aklamaya Karşı Tedbirlerinin Değerlendirilmesi ve Terörizm Finansmanı Uzmanları Komitesi
MSMKK	: Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu
NHN	: Net Hata Noksan
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SWIFT	: Küresel Bankalararası Finansal Telekomünikasyon Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TI	: Uluslararası Şeffaflık Örgütü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
UNODC	: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü

ÖNSÖZ

Hazırlamış olduğum bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, beni destekleyen ve yardımcı olan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Pelin Pasin Cowley, katkılarından dolayı Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman Korkmaz ve jüride, Prof. Dr. Metin Karadağ ile Prof. Dr. Ertuğrul Deliktaş hocalarıma teşekkür ederim.

Şimdiye kadar sürekli yanımda olan, destekleyen ve benimle beraber sabreden değerli aileme sonsuz teşekkürler.

Murat YILMAZ

GİRİŞ

Kara para kavramı organize suç faaliyetleri kapsamında işlenen suçlardan elde edilen maddi kazanımları ifade etmektedir. Kirli para olarak da bilinen kara para, özellikle uyuşturucu kaçakçılığı, insan ticareti, silah kaçakçılığı ve fuhuş gibi ülkeleri ekonomik olduğu kadar sosyal, hukuki ve ahlaki yönden de tehdit eden suçlardan elde edilen kazançlardır.

Soğuk savaşın sona ermesinin ardından uluslararası ilişkilerde gelişmeler yaşanmış, bunun yanında iletişim, ulaşım ve teknolojinin hızlı gelişimi küreselleşme olgusunu da beraberinde getirmiştir. Bu değişim sürecini suç örgütleri, kendi çıkarına kullanarak yasa dışı faaliyetlerine çeşitlilik kazandırmışlardır. Suç örgütleri elde ettikleri kara parayı, mali denetimin yetersiz kaldığı ve bankacılığın gizliliğine önem verilen ülkelerin mali sistemine dâhil etmektedir. İnternet bankacılığı kullanımının yaygınlaşmasıyla da ülkeler arasındaki kara para geçişi çok kısa sürede gerçekleşmektedir. Kaynağından koparılan kara para daha sonra çeşitli yöntemlerle suç örgütlerinin buldukları ülkelere aklanmış olarak geri dönerek mal ve hizmet piyasalarında çeşitli yatırımlara konu olmaktadır.

Ülkeler, kara paranın olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için önlemler alsa da kara para, küresel çapta bir sorun haline geldiğinden ortak bir paydada birleşmek kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu amaçla kara para aklamayla mücadele eden uluslararası kuruluşlar oluşturulmuş, imzalanan anlaşmalar ile kara para aklama ile mücadelede etkin rol haritaları sunularak, yaptırımlar daha kesin ve katı çizgilerle belirlenmiştir.

Ekonomik açıdan gelişme düzeyini tamamlayamamış kaynak sıkıntısı çeken ülkeler için kara para adeta sıcak para görevi görmektedir. Bu da bazı ülkelerin kendi çıkarları için bu yasa dışı faaliyetlere göz yummaları anlamına gelmektedir. Bunun sonucunda ise kara para aklama ile etkin mücadele eden ülkelerin işbirliği zarar görmekte ve tam bir başarı sağlanması engellenmektedir.

Uluslararası yapılan çalışmalarda kara paranın çok hızlı bir hareket alanının olması, karmaşık işlemlerin uygulanması ve kaynağının gizlenmesinden dolayı aklanan paranın az bir kısmının tespit edilebildiği geriye kalan tutarların aklanarak mali sisteme entegre edildiği tespit edilmiştir. Bu alanda kişi ve kurumlarca yapılan

çalışmaların ortak noktası ise kara paranın büyüklüğüne ilişkin somut veriler elde edebilmektir. Bu doğrultuda bizimde çalışmamızın temel amacı, Türkiye’de aklanan kara para miktarının hesaplanabilirliğini ortaya koyarak, en yüksek kara para kaynağına sahip ülkelerden gerçekleşen, tahmini kara para akışları tespit etmektir.

Farklı yöntem ve analizlerle gerçekleştirilen çalışmaların temelinde Walker (1995) tarafından geliştirilen model yer almaktadır. 226 ülkeyi içeren küresel çapta yaptığı çalışma kendisinden sonra yapılacak çalışmalara ışık tutmaktadır. Modelde zaman tutarsızlıkları, verilerdeki kaynak sıkıntısı ve modelin geliştirilebilmesi üzerinde sıkça durulmaktadır. Bu eksikleri revize eden Unger (2006), Walker Modeline iki değişken daha ekleyerek geliştirdiği model ile daha gerçekçi ve sağlıklı sonuçlar elde edilmektedir. Teknolojik hız, ülkelerin finansal ve ekonomik gelişmişliği gibi günümüz dünyasında kara para akışıyla yakından bağlantılı etmenler Unger Modelinde göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca bu modelde, Walker Modeli’nin aksine menşei kendi ülkesi olan ya da dışarıdan gelen kara paraların gerçek değeri yansıtabilmesi gözetilmektedir.

Çalışmamızın güncelliği için Unger Model’indeki çekicilik ve caydırıcılığı etkileyen değişkenler 2016 yılı verileri kullanılarak hesaplanmıştır. Bu değişkenler modele uygulandıktan sonra Walker’ın hesapladığı en yüksek kara para kaynaklarıyla çarpılmıştır. Böylelikle Türkiye’de aklanan kara paranın büyüklüğü tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde kavramsal çerçevede kara para kavramına, aklama yöntemlerine, sosyal, hukuki ve ekonomik açıdan yarattığı etkilere değinilmiştir. Hukuksal çerçevede ise uluslararası ve ulusal alanda kara para aklamaya karşı kurulan kuruluşlar ve işbirlikleri ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde kara paranın tahmini büyüklüğünün hesaplanmasında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Son olarak çalışmanın üçüncü bölümünde Türkiye’de aklanan kara paranın tahmini büyüklüğünün hesaplanması aşamasında Walker ve Unger Modelleri üzerinde durularak, en yüksek kara para kaynağına sahip 20 ülkenin Türkiye’ye aklamak üzere gönderdiği tahmini kara para miktarı Unger Modeli ile hesaplanmıştır. Elde edilen bulguların gerçekçi bir zemine oturabilmesi için Türkiye’nin son dönem ödemeler bilançosundaki ‘‘Net Hata ve Noksan’’ kalemiyle karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE HUKUKSAL ÇERÇEVE

1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.1. Kara Para Kavramı

Kara para üzerine birçok farklı görüş olmasının yanı sıra sözlük anlamı olarak, yasal olmayan faaliyetler sonucunda elde edilen kazanç şeklinde tanımlanabilir. Geniş anlamda ise kara para, kanunların suç saydığı fiillerin işlenmesinden elde edilen para ve para yerine geçen evrak ve senetleri, mal ve gelirleri ile bir para biriminden diğerine çevrilmesi de dâhil olmak üzere bunların birinden diğerine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü ekonomik menfaat ve değeri ifade eder (Ülker, 2003: 21). Fakat yapısı itibari ile iktisadi, sosyal ve hukuki açıdan da tanımlar yapmak mümkündür.

İktisadi anlamda kara para, ekonomik yapıyı düzenleyen kurallar ihlal edilerek kazanç elde edilmesidir. Örneğin sahte para basımı sonrası bu paranın piyasada eritilmesi yoluyla kazanç elde etmek, çoğu kez tanık olduğumuz durumlardan sadece biridir.

Sosyal açıdan kara para, toplumsal hayata zarar verebilecek yasa dışı eylemlerden elde edilen kazanç şeklinde tanımlanabilir. Yani toplum ve kamu düzenini etkileyebilecek suç sayılan eylemlerin sonucunda elde edilen geliri kara para kapsamında değerlendirmek mümkündür. Bu konu için en güzel örnek olarak devlet statüsünde çalışan bir memurun rüşvet alması verilebilir.

Hukuki açıdan kara para, ülke mevzuatlarında belirtildiği üzere öncül suç olarak belirlenen fiillerin sonucunda elde eden gelirlerdir. Buna göre bazı ülkeler bu mevzuatlarında yer alan suçları belirlemiş ve bu suçlardan elde edilen kazançları kara para olarak kabul etmiştir. Konunun uluslararası hukuk boyutunda ise 91/308/EEC sayılı Avrupa Konseyi Direktifinin 1/a bendinde uyuşturucu gelirleri ile yapılan dar kapsamlı tanım daha sonra genişletilmiştir. Bir iktisadi değere sahip maddi ya da gayri maddi, taşınır ya da taşınmaz her türlü varlık ile bu varlık üzerindeki bir hakkı veya menfaati kanıtlayan her türlü hukuksal belgeler ve araçlar suç sayılan faaliyetlerden kazanıldığı takdirde kara para olarak nitelendirilirler (İpek, 2000: 1,2).

1.1.2. Kara Para Aklama

Kara para aklama kavramı ilk olarak ABD 'de ortaya çıkmıştır. 1920'li yıllarda ABD'de organize suçlarla mücadele eden FBI, suç lideri Al Capone'un çamaşırhane işletmesini incelemeye almış ve incelemenin sonunda çeşitli yasadışı yollarla elde edilen kazancın, işletmekte olduğu çamaşırhaneden geliyormuş gibi gösterildiği tespit edilmiştir. Daha sonra Al Capone vergi kaçakçılığı suçundan ceza alırken, yasa dışı yollardan elde ettiği kazancı yasal görünümüne dönüştürmek için çamaşırhanelerden yararlanması literatüre "para aklama" ile girmiştir.

Tanımsal olarak kara para aklama, yasa dışı faaliyetlerden elde edilen paranın değerini mümkün olduğunca koruyarak, kara para aklayıcılarla mücadele edenlerin dikkatini çekmeyerek elde edilen kazancın mali sistemin içine sokulması ve o kazançların yasal olarak gösterilmesidir.

1.1.3. Kara Para Aklama Aşamaları

Kara paranın aklanması BM uzmanlarına göre genellikle üç aşamadan oluşan bir süreçte gerçekleşmektedir. Bu aşamalar kirli bir çamaşırın makinede yıkanmasına benzetilmiştir. Buna göre;

- Birinci Aşama: Yerleştirme Aşaması (Placement) – Çamaşırklar makineye atılıyor
- İkinci Aşama: Ayrıştırma Aşaması (Layering) – Çamaşırklar makinede yıkanıyor
- Üçüncü Aşama: Bütünleştirme Aşaması (Integration) – Çamaşırklar temizlenmiş halde makineden çıkartılıyor.

Bu üç temel aşama birbirinden ayrı zamanda gerçekleşebileceği gibi eş zamanlıda meydana gelebilir. Bu aşamaların seçimi ise mümkün olan aklama mekanizmalarına ve olaya dâhil suç örgütlerinin ihtiyaçlarına bağlıdır.

Şekil 1: Kara Para Aklama Aşamaları

Kaynak: Tarafımızca Hazırlanmıştır

Yerleştirme aşaması, plasman ve ön yıkama gibi farklı tanımlamaları olan, kara para aklayıcılar için en zor safhadır. Çünkü bu bölümde yasa dışı yollarla elde edilen gelir finansal sisteme dâhil edilmeye çalışılır. Buna karşılık kara para aklama ile mücadele eden kurum ya da kuruluşlar için ise kara paranın yakalanıp el konulması açısından en kolay aşamadır. Bundan dolayı da paranın kaynağının yasal olup olmadığının ispatı diğer aşamalara nazaran daha kolaydır.

Bu aşamada, bankalar arası hesap hareketlerini hızlandırmak ve paraları kaynağından mümkün olan en etkili şekilde ayırmak için en karmaşık teknikler kullanılmakta özellikle, kısa adı SWIFT olan ‘‘Dünya Bankalar Arası Mali İletişim Sistemi’’ den faydalanılmaktadır. Sistemde gizli olan bir şey yoktur. Ancak çok hızlı hareket eden bu paraya yetişmek ve hesapla ilgili sınırlı izler bırakan bir SWIFT mesajı deşifre edebilmek çok zordur. Aynı amaçla söz konusu sistemin dışında 33 ülkede 132 üyesi bulunan ABD’deki en önemli uluslararası elektronik fon transferi sistemi olan CHIPS gibi başka araçlar da kullanılabilir. (Ergül, 2001: 10,11).

Yerleştirme aşamasında yasa dışı yollardan elde edilen kazanç küçük meblağlarda farklı bankalara farklı kişiler adına yatırılarak, daha sonra ise bono, hisse senedi, tahvil gibi finansal varlıklara dönüştürülmekte ya da bir şirketin karı gibi gösterilerek mali sisteme sokulmaktadır.

Ayrıştırma aşamasında amaç, yasa dışı işlemlerden gelen parayı denetimden gizlemek, paranın kaynağını suçtan ayırmak ve normal finansal işlemlerle kara

paradan sağlanan kazancı bir arada bulundurmak. Bu aşamada kara paranın izini kaybetmek için yoğun ve karmaşık bir dizi işlem uygulanır.

EFT, SWIFT ve CHIPS gibi kanallardan; ülkeler, kurumlar ve hesaplar arasında kara para dolaştırabilir. Bu aşamada yapılan işlemlerle; deniz aşırı havaleler yapılmakta, sırdaş hesaplar açılmakta veya ülke dışında faaliyet gösteren off-shore merkezlerindeki finans kurumları nezdinde mevduat hesaplarına yatırılmakta veyahut daha önce alınmış olan lüks mallar satılmaktadır (Güner, 2003: 204).

Bütünleştirme aşaması, kara paranın yasa dışı görünümünün başarılı bir şekilde temizlendikten sonra yuvaya dönme bölümüdür. Kara para bu bölümde temiz para görüntüsü ile mali sisteme sokularak harcanabilmektedir.

Bütünleştirme aşamasında, kamu kurumlarının yapacakları denetimlerde paranın kaynağına ulaşabilmeleri oldukça zordur. Çünkü önceki iki aşamada para, yasa dışı kaynaktan koparılarak finansal sisteme dâhil edilmiştir. Artık normal bir kazanç gibi kolaylıkla harcanabilen, yatırım ve tasarruf edilebilen bir görünüm kazanmıştır. Sonuç olarak yasal olmayan yollardan elde edilen bu para, kara para olmaktan çıkarak yasal bir görünümle finansal sisteme dâhil olmuştur.

1.1.4. Kara Para Aklama Yöntemleri

Kara para aklamalarının çok çeşitli yollarının olmasının yanı sıra aslında kişinin hayal gücü ile doğru orantılıdır. Çünkü kara para aklayıcılar deşifre olan yöntemlerin haricinde bir arayış bulmak için sürekli yeni yöntemler geliştirmişlerdir. Muhasebeci, hukukçu, ekonomist, mali danışman olabilecek bu kişiler ülkeden ülkeye ve finansal sistem de kullanılan araçlar bakımından aklama tekniklerini genişletebilirler. En yeni kaynaklar, bugüne kadar 180 civarında farklı yöntem olduğunu belirtmektedir (Ergül, 2001: 21).

Aşağıda daha çok klasikleşmiş dediğimiz en çok kullanılan aklama yöntemlerine yer verilmiştir.

Şirinler Yöntemi: Bu yöntemde büyük miktardaki para küçük paylara ayrılır ve çok sayıda kişi (smurf) tarafından değişik günlerde banka hesaplarına yatırılır. Böylece büyük miktardaki para hiç dikkat çekmeden küçük parçalara bölünüp önceden belirlenen hesaplara yatırılır ve daha sonra farklı hesaplara yatırılan paralar tek bir hesapta toplanarak bir araya getirilir (Alldridge, 2003: 119).

Yatırılan tutarlar, ülkeden ülkeye değişmekle birlikte düzenlemelerin yapıldığı ülkelerde belirli tutarların üzerindeki nakit işlemlerin bildirilmesi zorunlu tutulmuştur. Bu limit ABD için 10.000 ABD Doları olup, bu miktara eşit veya üzerinde işlem yapılması durumunda bildirim yapılması gerekmektedir. Ülkemizde ise aklama suçunun önlenmesine dair mevzuat kapsamında nakit işlem bildirimine ilişkin yasal bir yükümlülük bulunmamaktadır. Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ve Merkez Bankasının konuya ilişkin talimatları çerçevesinde bankaların bazı yükümlülükleri vardır. Buna göre; ithalat, ihracat, görünmeyen işlemler ve sermaye hareketleri dışında, yurt dışına yapılan 50.000 ABD Doları karşılığı ve bu miktarı aşan Türk Lirası ile 50.000 ABD Doları ve eşitini aşan döviz transferine ilişkin bilgileri Merkez Bankasına bildirmektedir (MASAK, 2006: 5,6).

Örneğin, 20 kişi bir banka veya farklı şubelerine 8.000'er dolar yatırırsa, günde 160.000 dolar, 10 günde 1.600.000 dolar yatırılmış olur. Aynı işlem aynı kişiler tarafından bir başka bankaya da yapılırsa bunun anlamı 10 günde 3.200.000 dolarlık bir tutarın nakit bildirim zorunluluğu olmadan bankaya yatırılmış olması demektir. Bu nakit işlem bildiriminden kurtulmayı sağlar, şüpheli işlem bildirimini ise şüphelenilen her durum için yapılabilmektedir. Bu şekilde sisteme giren para; kasa çekleri, havale veya fiziki olarak ülke dışına çıkarılabilir ve burada birçok farklı işleme tabi tutularak yasa dışı kaynağından uzaklaştırılmaya çalışılır.

Parçalama (Structuring) Yöntemi: Parçalama yöntemi stratejik olarak şirinler yöntemine benzese de çok sayıda kişi kullanmak yerine çok sayıda işlem yapmak tercih edilir. Çünkü çok sayıda kişi bulmak her zaman mümkün olmayabileceği için işlem sayısını arttırmak gerekmektedir. Bu şekilde kamu kurumlarının takibinden kaçılmaya çalışılıp suç gelirinden elde edilen kazanç limitin altında kalacak şekilde çok sayıda tutara bölünerek bankaya yatırılır.

Bu yöntemde de yine yapılan işlemleri, bildirimden kaçınmak veya iz bırakmamak amacıyla bölme tekniği kullanılmaktadır. Çok yüksek tutara dayalı bir işlem küçük tutara dayanan çok sayıda işlemle bölünmektedir. Parçalama yöntemine örnek olarak, 29 milyon dolarlık bir tutar ortalama 600'er dolarlık 40.000'den fazla işlem yapılmak suretiyle Ekvator'a transfer edilerek aklanmıştır (TBB, 2003: 19,20).

Vergi Cennetleri-Kıyı (Off-Shore) Bankacılığı: Kara para aklamanın ilk basamağı olan yerleştirme aşaması için en çok kıyı bankacılığı yönteminin tercih edilmesi ile birlikte vergi cenneti olarak adlandırılan bu ülkelerdeki finansal kurumlar ve bankalar en çok kullanılan araçlardır.

Kıyı bankacılığı, ülke dışından gelen fonların yine ülke dışında kullanılmasını amaçlayan ve aynı zamanda ülkede bankacılığın uymak zorunda olduğu bütün yasal düzenlemelerin dışında faaliyet gösteren bir bankacılık türüdür. Kıyı bankalarını diğer bankalardan ayıran özellikler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Kıyı bankaları buldukları ülkede geçerli olan para birimi dışındaki bir para birimi ile işlem yapmaktadır.
- Genelde yerleşik olmayan kişiler ve kurumlarla işlem yapmaktadır.
- Genellikle yurtiçi finans piyasasının tabi olduğu yasaların, sınırlamaların ve kontrollerin çoğundan muaftırlar.
- Çok sıkı biçimde sır saklama ilkesi uygulanır (Ülker, 2003: 63,65).

Vergi cenneti olarak nitelendirilen ülkelerde şirket kurmak çok kolay olmasının yanında gizlilik esas olduğundan içeriden herhangi bir bilgi sızdırılması neredeyse imkânsızdır. Ayrıca bu bölgelerde denetim ve gözetim yapısı zayıf olduğundan, belli tutarın üzerindeki bütün nakit işlemlerin ve şüpheli işlemlerin bildirim yükümlülüğü de bulunmadığından yasa dışı yollarla elde edilen gelirler bu ülkelerdeki bankaları kullanarak kolaylıkla transfer edilebilmekte ve her türlü bankacılık işlemi yapılabilmektedir. Bu durum kıyı bankalarının aklayıcılar tarafından en çok tercih edilmesinin temel nedenidir.

Tablo 1: OECD Vergi Cennetleri Listesi

Andora	Maldivler Cumhuriyeti
Anguilla (BK)	Marshall Adaları Cumhuriyeti
Antigua ve Barbuda	Monaco Prensiği
Aruba (HK)	Montserrat (BK)
Bahama Adaları	Nauru Cumhuriyeti
Bahreyn	Hollanda Antilleri (HK)
Barbados	Niue (YZ)
Belize	Panama
İngiliz Virgin Adaları (BK)	Samao
Cook Adaları (YZ)	Sejšel Cumhuriyeti
Dominica Cumhuriyeti	Saint Lucia
Cebelitarık (BK)	Saint Christopher ve Nevis Federasyonu
Grenada	Saint Vincent ve Grenadines
Guernsey/Sark ve Alderney (İK)	Tonga
Man Adası (İK)	Türk ve Caicos Adaları (İK)
Jersey (İK)	ABD Virgin Adaları (ABD harici bölgesi)
Liberya	Vanuatu Cumhuriyeti
Liechtenstein Prensiği	
BK: Birleşik Krallık yönetimindeki deniz aşırı ülkeler (United Kingdom)	
HK: Hollanda Krallığı'na bağlı ülkeler (Kingdom of Netherlands)	
İK: İngiliz Krallığı'na bağlı ülkeler (Kingdom of England)	
YZ: Yeni Zelanda özerk bölgesi	

Kaynak: Sabik M. vd, (2003, January). Directorate-General for Research; Taxation in Europe Recent Developments, Economic Affairs Series, Working Paper, European Parliament, L - 2929 Luxembourg, ECON131 EN, s.95.

Hayali İhracat-İthalat: Bu yöntem ile ihracat ve ithalat faturaları gerçekte olduğundan daha yüksek ya da daha düşük gösterilerek aradaki fark kadar kara paranın aklanması amaçlanır. Yasa dışı yollar ile elde edilen kazanç değişik yollarla yurt dışına çıkartılarak orada satın alınan veya kurulan şirketler aracılığı ile tekrar yurda sokulmaktadır. Faturalandırılmış mal ve hizmetlerin değerini ya da miktarını fazla göstererek, aklanan para miktarına denk gelen sahte fatura ile işlem gerçekleştirilebilir. Örneğin gerçek değeri 100 bin dolar olan bir mal için 1 milyon dolarlık fatura düzenlemesi ile 900 bin dolar ihracat geliri gibi görünen kara para aklanabilir. Benzer durum ithalat içinde yapılabilir. Yurt dışından alınan 100 bin dolar değerindeki mal, yurt içinde aklama için kullanılan şirketlere 1 milyon dolardan satılarak faturalandırılır, sonuçta aradaki fark kadar kara para aklanmış olur.

Burada bu çeşit işlemlerin yetkililer tarafından fark edilmeksizin nasıl yapıldığı sorusu akla gelebilir. Ancak yüksek hacimli işlemler ve gelişmiş bilgisayar

sistemlerinin olmayışı, yetkililerin normal olmayan şekilde fiyatlandırılmış ihracat ve ithalat işlemlerini ortaya çıkarma çabalarını engellemektedir (E. De Boyrie, J. Pak, S. Zdanowicz, 2001: 8).

Nakit Kaçakçılığı: Kara para aklamada bilinen en eski ve en kolay yöntem olan nakit kaçakçılığı paranın fiziki olarak taşınmasıdır. Bu yöntemde kara para aklayanlar parayı deniz, hava, kara ya da demir yolu ile ülke dışında kambiyo kontrollerinin az olduğu fakat bankacılık sisteminin gelişmiş ve aynı zamanda gizlilik ilkesine sıkı sıkıya bağlı olduğu ülkelere taşırlar. Kara paranın nakit olarak başka ülkeye gönderilmesi aşamasında kargo şirketlerinden de yararlanıldığı bilinmektedir.

Örneğin, 1996 yılı Aralık ayında polis Atatürk Hava Limanı'nda bir kurye yakalamış ve yapılan aramada kuryenin çantasından 28 milyar TL değerinde döviz bulunmuştur. Araştırmalardan sonra paranın eroin satışından elde edilen bir para olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kuryenin bu suç gelirini aklamak için ülkemize 52 kez giriş-çıkış yaptığı belirlenmiştir (Ergül, 2001: 29).

Sahte veya Paravan Şirketlerden Yararlanma: Paravan veya başka bir ifade ile hayali şirketler herhangi bir ticari, üretim ve imalat faaliyetinde olmayan ve genelde sınır ötesi off-shore merkezlerinde kurulan şirketlerdir (Nariman, Sulaiman, Bidin, Hanrahan, Ramsay, Stapledon, 2008: 46). Yani bu şirketler sadece kâğıt üzerinde vardır ve genellikle kara para aklayıcılar yasa dışı işlemde kazandıkları gelirleri vergi cennetlerindeki bu paravan şirketlere yatırırlar.

Kara para aklayıcılar vergi cennetlerinde, kara paraya karşı mücadele edenlerden kaçınmak için birden çok paravan şirket kurabilir ve bu şirketler arasında kara parayı transfer ederek izini kaybettirmeye çalışabilir. Diğer bir yol ise paravan şirketin karını yüksek olarak göstermektir. Sadece kâğıt üzerinde var olan şirketin karı yerine aklanmak istenen kara para konulur. Bu para da vergilendirilerek yasal bir görünüme kavuşturulur.

İnternet Bankacılığı: İnternet üzerinden sunulan mali hizmetlerdeki hızlı artış dikkate alındığında, kara para aklamada kullanılma riskinin en yoğun olduğu alan online işlem yapabilme imkanlarıdır. Online işlem hizmetleri giderek artan sayıda ticari banka ve “sadece internette faaliyet gösteren bankalar” (Pure Internet Banks) tarafından sunulmaktadır (Ergül, 2001: 26). Yapılan bu işlemler siber aklama

dediğimiz daha hızlı bir şekilde gerçekleşebiliyor. Bu yöntem ile kara para aklayanlar bankaya direk müracaat etmeden istedikleri işlemleri yapabilmektedir.

Günümüzde birçok ülke nakit para basmanın maliyetini azaltmak, işgücü ve zamandan tasarruf etmek amacıyla elektronik ödeme sistemine büyük önem verdiğinden dolayı siber ekonominin hacmi katlanarak artmaktadır. İnternet ve Akıllı Kart üzerinden gerçekleştirilen işlemleri her türlü kontrol ve bildirimden kaçırmak için aklayıcılar, sürekli bilgisayar yazılımlarını değiştirmektedir. Bu yöntemin kara para aklayanlara sağladığı kolaylıklardan birisi; akıllı kartlar veya yazılım tabanlı mekanizmalarda sınırsız tutarda elektronik para yatırılmasının yapılabilmesidir (Spindler, 2002: 372). Günümüzde ise gelişen bankacılık sistemleri dâhilinde bankamatikler, elektronik fon transferi (EFT) ve Swift gibi havale sistemleri ile yapılan ödemeler ile kara para kısa süre içinde birçok işleme girerek ülke sınırları dışında da kolaylıkla kaynağı gizlenmektedir.

Oto Finans Borç Yöntemi (Loan Back): Bu yöntemde kara para aklayanlar, paralarını Off-Shore merkezlerinde faaliyet gösteren bir bankaya yatırır. Daha sonra kendi ülkelerine dönüp bir bankaya kredi almak için başvuru yaparlar ve karşılığında; Off-Shore merkezlerinde açılan hesabı teminat olarak gösterirler (Mccann, 2006: 70). Kredi parasını kullandıktan sonra, ödeme zamanı geldiğinde krediyi ödemeyip, kredi veren bankanın Off-Shore merkezdeki teminata el koymasını sağlarlar. Bu sayede para aklanmış olur.

Oto finans yöntemini ilk kez ABD’de 1920’lerde Al Capone kullanmıştır. Al Capone İsviçre bankasından hesap açarak yatırım yapmıştır. Daha sonra ABD bankalarından aldığı krediye karşılık İsviçre bankasında olan hesabını teminat olarak göstermiştir. Sonrasında krediyi zamanında ödemeyerek ABD bankasının, İsviçre bankasındaki hesaba el konmasını sağlamıştır. Böylece Al Capone yasa dışı yollardan elde ettiği kara parayı aklamayı başarmıştır.

Nakit Yoğun Çalışan Şirketlerden Yararlanma: Bu yöntemde oto yıkama, pizzacı, restoran, gazino, taksicilik gibi nakit para akışının yoğun olduğu sektörler tercih edilir. Tercih edilmesinin bir başka etkeni ise satılan mal ve hizmetin muhasebe denetiminin oldukça zor olmasından dolayıdır. Bu şirketler gerçek anlamda faal olabileceği gibi sadece göstermelik olarak da kurulabilir. Elde edilen kar ise

olduğundan daha yüksektir çünkü yasa dışı yollardan elde edilen kazanç yasal olarak yapılan bir iş görünüşü altında aklanmaktadır.

ABD’de bu yöntem kullanılarak uyuşturucu satışından elde edilen kazancın, pizzacı dükkânları vasıtasıyla aklandığı tespit edilmiştir.

Döviz Büroları: Döviz büroları nakit kullanımının yoğun olması sebebi ile günümüzde aklayıcılar tarafından en çok tercih edilen yöntemlerden biridir. Suç örgütleri döviz büroları aracılığı ile farklı değerlerdeki banknotları başka ülkenin para birimine dönüştürerek kara paranın izini kaybettirmeye çalışırlar. Farklı ülkenin para birimine ve küçük formdan büyük forma dönüşen kara para böylelikle kaynağından uzaklaşmış olur.

Döviz bürolarının açılması banka kurulumuna göre daha kolay ve daha düşük maliyetli olmasının yanında bankalara nazaran daha az denetlendiği için kara para aklayıcıları bu yöne çekmektedir. Ayrıca döviz büroları Euro, seyahat ve şahıs çekleri gibi değerleri de alım satım yaptıkları için aklayıcılar yasa dışı gelirleri bu tür değerlere dönüştürebilirler. Daha sonra ise farklı ülkenin mali sistemine yine bu araçlarla kara parayı yerleştirebilirler.

Borsa ve Borsa Araçlarını Kullanmak: Borsa, gelişen piyasa koşulları ve yoğun işlem hacmi sebebiyle kara para aklayıcılar için iyi bir yöntemdir. İşlem hacminin yoğun olması sebebi ile aklayıcılar borsada çeşitli işlemler yaparak kara parayı kaynağından uzaklaştırılmaya çalışılır. Kambiyo görevlileri yardımı ile yasa dışı elde edilen kazanç, daha sonra suç örgütlerine ait olan şirketler üzerinden işlem yapmak için fiziksel olarak hisse senedine dönüştürülebilir.

Borsada kullanılan bir diğer aklama yöntemi sermaye piyasasında araçların değerini etkileyebilecek, kamuya açıklanmamış bilgileri paylaşarak işlem yapanlar arasında fırsat eşitsizliğine neden olan Insider-Traiding’dir. Insider-Traiding haksız rekabete yol açtığı için yatırımcıların zarar görmesine neden olmaktadır. Şirketlerin yönetim kurulu üyeleri, çalışanları, yatırım danışmanları, avukatlar gibi alım satım yetkisine sahip kişiler arasındaki bilgi aktarımı Insider-Traiding’e örnektir (Özsoylu,1999: 125).

1.1.5. Kara Para Aklamanın Etkileri

Bugün küreselleşmenin ve sermaye hareketlerinin hız kazanması aynı şekilde kara paranın da mobilitesini artırmıştır. Dünyanın herhangi bir ülkesinde elde edilen yasa dışı gelir, çok kısa bir süre içinde finansal sisteme entegre edilebilmektedir. Aynı şekilde finansal sistemin ise elektronik ortama taşınması, internet bankacılığının artması gibi faktörler kara paranın çok daha hızlı hareket etmesine ve kaynağından daha kolay ayrılmasına imkân tanımaktadır. Bu şekilde küresel bir sorun haline gelen kara para aklama, etkileri bakımından da küresel ölçekli düşünülmesi gerekmektedir.

Kara para aklamanın ülkeler üzerinde hem toplumsal hem de ekonomik anlamda ciddi etkileri bulunmaktadır. Fakat bütün ülkeler için aynı şeyi söylemek doğru değildir. Şüphesiz vergi cennetlerinin ve kıyı bankacılığı olan ülkelerin yüksek miktarda fonu ülkeye çekebilmesi en büyük amaçlarından biridir. Kendi prensipleri dâhilinde işlem yapılan bu ülkelerde kara para aklamak, ülkeler açısından avantajlar sunmaktadır.

Ancak küresel çapta bakıldığında, kara para ekonomisinin zararları ciddi seviyelere çıkabilmektedir. Ekonomik, toplumsal ve hukuki açıdan kara para aklamanın yarattığı etkiler aşağıda incelenecektir.

1.1.5.1. Kara Para Aklamanın Ekonomi Üzerindeki Etkileri

Kara para niteliği itibari ile ülkelerdeki kayıtlı ekonomi dışında olduğundan en geniş etkisini ekonomi üzerinde gösterir. Sermaye dolaşımının serbestleşmesi ve finansal işlemlerdeki kolaylık bu etkiyi daha da derinleştirmektedir. Kara para aklamanın ülke ekonomilerine yarattığı etkileri para talebi, gelir dağılımı, büyüme oranları, vergi hasılatı, döviz menkul ve gayrimenkul piyasalar üzerinde görmek mümkündür.

Kara Para Aklamanın Para Talebi Üzerindeki Etkisi: Aklama aşamasında kara paranın hangi nedenlerle ülkeye girebileceği söylenebilmektedir. Ancak bu paranın hangi dönemlerde ülkeye girdiği ve hangi dönemlerde ülkelerden çıktığı söyleyebilmek çok zordur. Bu para kaçılmaz olarak para talebinde istikrarsızlık doğuracaktır. Para talebindeki bu istikrarsızlık, para politikası belirleyiciler tarafından bu değişkenin ön görülemezliğini doğuracaktır. Bu durum da para politikasının başarısını etkileyecektir (Alp,2000).

Kara para aklamanın para talebi üzerindeki istikrarsızlığı ile ilgili olarak Peter James Quirk tarafından 1996 yılından gerçekleştirilen ampirik bir çalışmaya göre; 19 sanayileşmiş ülke ile ilgili olarak İnterpol suç verileri, kayıt dışı pazarlardaki iş gücüne katılım verileri ile önceki vergi kaçakçılığı değişkenleri kullanılarak gerçekleştirilen çalışmanın sonucunda, yasa dışı faaliyetlerdeki %10'luk artış para talebinde %10'luk düşüş, her türlü mevduatı içeren toplam para talebinde ise %6'lık bir düşüş olarak kaydedilmiştir (J. Quirk, 1997: 8).

Görüldüğü gibi kara para ülkelerin mali sistemine ne zaman giriş ve çıkış yaptığı kesin olarak saptanamadığı için etkin ekonomi yönetimi olumsuz etkilenmekte ve karar alıcıların uyguladıkları tedbir ve politikalar yetersiz ya da geç kalabilmektedir. Bunun doğal sonucunda ise para talebinde düşüş yaşanabilmekte ve para politikasının başarısı etkilenmektedir.

Kara Para Aklamanın Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi: Kara para, gelir ve servet yoğunlaşmasına yol açarak gelir dağılımı üzerinde olumsuz etkiler doğuracaktır. Kara para, uluslararası mali piyasalarda dolaştıktan veya daha genel bir ifadeyle aklama sürecini geçirdikten sonra belirli bazı kişi veya grupların ellerinde toplanmaktadır. Bu yoğunlaşmanın vergi politikası yoluyla ne ölçüde giderileceği ise şüphelidir. Çünkü politika geliştirmek için gerekli olan sağlıklı veriler mevcut değildir. Ayrıca bu yasa dışı gelirin vergilendirilmesi için kayıtlı sisteme girmiş olması gerekir. Bu politikanın başarılı olabilmesi için de aklayıcıların vergilerini ödemeleri gerekmektedir. Quirk'e göre aklanan para, vergiden kaçma eğilimindedir. Quirk bunu yasalara saygısızlığın kendi içerisinde bulaşıcı olmasına bağlamaktadır. Buna göre de bir yasayı çiğnemek diğerlerini de çiğnemeyi kolaylaştırmaktadır (Alp, 2000).

Kara Paranın Aklamanın Büyüme Oranı Üzerindeki Etkisi: Kara para aklama faaliyetinin yoğun olduğu ülkelere özellikle yabancı yatırımcılar daha zor gelecektir. Çünkü kara paranın mali sistemde yarattığı istikrarsızlıklar ekonominin kredibilitésini de etkileyecek, rasyonel girişimciler yatırım yaparken ülke riskini de göz önünde bulunduracakları için bu ülkeye gelmekten sakınca duyacaklardır. Dolayısıyla “kötü para, iyi parayı tedavülden kovar” şeklindeki Gresham Kanunu, bir başka şekilde işlemeye başlayacak; kara para, yasal parayı tedavülden kovmaya başlayacaktır. Yasal paranın ülkeye girmekten kaçması ise yatırım oranının

yükselebileceği kadar yükselmemesi sonucunu doğuracaktır. Bu durum ise uzun vadede, sürdürülebilir büyümenin düşmesi anlamına gelmektedir (Alp,2000).

Quirk 1996 yılında yaptığı çalışmanın sonucunda, kara para aklamanın ekonomik büyümeye olumsuz etkisini ortaya koymuştur. Buna göre 1983-1990 dönemini kapsayan süreçte 18 sanayileşmiş ülke üzerine yapılan çalışmanın sonunda, suç sayısındaki %10'luk artışın GSMH'da %0,1 oranında bir azalmaya neden olduğunu saptamıştır (J. Quirk, 1997: 9).

Kara Paranın Vergi Hasılatı Üzerindeki Etkisi: Vergi, devletin en önemli gelir kaynağını oluşturmaktadır. Mali sistemin içine dâhil olmuş yani aklanılmış olan kara para da bu vergilerden uzaklaştırılmak istenecektir. Çünkü mali sisteme giren kara para her türlü değer azalışından uzak tutulmak istenecektir. Ayrıca yasa dışı faaliyetlerden kaçınmadıkları gibi ikinci bir suç olarak vergi yükümlülüklerini de yerine getirmemeleri beklenen bir davranıştır. Bundan dolayı vergi planlamaları göz önünde bulundurularak kara para, verginin düşük olduğu alanlara ya da kayıt dışı faaliyetlere yönlendirilir. Bu da vergi hasılatında azalmalar meydana getirerek, vergi gelirlerindeki düşme ise bütçe açığı olarak yansiyacaktır.

Kara Paranın Döviz, Menkul ve Gayrimenkul Piyasalar Üzerine Etkisi: Ülkeye döviz olarak gelen kara para yasa dışı kaynağından uzaklaştırılmak için sık sık bir para biriminden diğerine çevrilmektedir. Döviz cinsinden yerli para birimine dönüştürüldüğünde ise, yerli para değer kazanıp, yurtiçinde üretilen mallar ve hizmetler yurtdışına kıyasla pahalılaştığı için ihracat azalacak buna bağlı olarak rekabet gücü zayıflayarak en sonunda bu durum ödemeler bilançosuna yansiyacaktır.

Üretimde bir artış olmaksızın, kara paranın yerli para olarak ekonomiye girmesi yerli para miktarını arttırdığı için enflasyona neden olabilmektedir. Ayrıca kara para ekonomik sistemlere düzensiz bir şekilde girip çıkması döviz kurlarındaki istikrarı bozabilmesinin yanında büyük miktarda kara para giriş yaptığı ülkenin gayrimenkul ve borsa piyasasında da yapay bir artışa neden olabilmektedir.

Yasa dışı fonların ekonominin sektörleri arasındaki istikrarsız ve spekülatif amaçlı hareketleri yatırımcıların piyasalar hakkında olumsuz beklentilere kapılmalarına yol açacaktır. Yüksek montanlı kara paranın döviz piyasasına girişi döviz rezervlerini yükseltebileceği gibi bu yasa dışı fonlar, para ve sermaye piyasaları arasında yer değiştirebilir. Fakat bu paraların aniden sektörü terk etmesi döviz

krizlerine veya sermaye piyasalarında fiktif hareketlere yol açabilmektedir (Yetim, 2000: 323).

1.1.5.2. Kara Para Aklamamın Sosyal ve Politik Yapı Üzerindeki Etkileri

Aklanan kara para, ekonomiye olduğu kadar hem toplum hem de siyasi otoriteler üzerinde de olumsuz etkiler yaratmaktadır. Yasa dışı yollardan elde edilen zenginlik, yasaların sınırları içinde yaşayan toplumda bir baskı oluşturarak, onların da aynı yolları izleyebileceğini düşündürebilir. Bu aynı zamanda yasa dışı faaliyetlerde artış olabileceği anlamına gelmektedir.

Aklama işlemlerinin günden güne hız kazanması ve kara paranın mali sisteme daha kolay dâhil edilmesi, suç örgütleri açısından teşvik edicidir. Böyle bir ortamda gelir elde etmek isteyenler bu suça komisyon karşılığında ortak olarak, siyasi ve yargı organlarına kadar sızabilir. Böyle bir yapılanmada ise suç tabanı genişleyerek sosyolojik anlamda topluma zarar verebilir.

Kara para ile etkin bir mücadelenin olmadığı toplumlarda ise devlet ve finansal kurumlarında rüşvet, haksızlık, kayırmacılık gibi yozlaşmış davranışlar yaşanabilmektedir. Bunlar aynı zamanda kara para aklayıcıların bu sistemin içine çok daha kolay dâhil olmasını sağlayabilmektedir. Böyle bir toplumda ise kamu hizmetlerinin doğru bir şekilde işleyebilmesi düşünülemez.

1.2. HUKUKSAL ÇERÇEVE

1.2.1. Uluslararası Alanda Kara Para Aklamaya Karşı Kurulan Kuruluşlar ve İşbirlikleri

Uluslararası piyasaların küreselleşmesi, bir yandan piyasaların işlem hacmini ve araç çeşitliliğini arttırırken diğer taraftan kara paranın aklanmasını da kolaylaştırmıştır. Uluslararası boyut kazanan kara para faaliyetlerinin önde gelen nedenleri arasında, 1970'lerin ortalarından itibaren artan mal ve hizmet ticareti ile işgücü hareketleri ve yükselen sermaye hareketleri gösterilmektedir. Bu değişimlerle birlikte artan kara para faaliyetlerine karşı mücadele için yapılan çalışmalar da her geçen gün hız kazanmaktadır. Ülkeler bir araya gelerek, kendi içlerinde özel yapıları,

bağlayıcı hükümleri ve uygulamaları bulunan uluslararası alanda faaliyet gösteren kuruluşlar oluşturmaktadırlar.

Kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilen mücadele stratejilerini dört başlık altında toplamak mümkündür (Ağbal, 2000: 67):

- Kara para aklamanın suç olarak kabul edilmesi ve aklamaya konu varlıkların müsadere edilmesi,
- Kara para aklama faaliyetlerinin önlenmesinin sağlanması için ülkelerin merkezi bir örgüt oluşturmaları,
- Bankalar ile diğer finansal kuruluşların kara para aklama faaliyetlerinde kullanılmasının önlenmesi,
- Uluslararası işbirliğinin sağlanmasıdır.

Suç örgütlerinin küreselleşen ekonomilere ve hızlı gelişen teknolojiye ayak uydurmaları sebebiyle, ülkelerin kendi içinde bu suçlarla mücadele etmesi zorlaşmıştır. Bu yüzden ülkelerin diğer ülkelerle işbirliğine gitmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu bilinç ile uluslararası ve ulusal alanda örgütler kurulmuş ve anlaşmalar düzenlenmiştir.

Mali Eylem Görev Gücü (FATF-Financial Action Task Force): Kara para aklama ile mücadelede gereken tedbirlerin alınması amacıyla, G-7 (Almanya, ABD, Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Japonya, Kanada) ülkeleri tarafından Temmuz 1989 tarihinde OECD bünyesinde kurulan Mali Eylem Görev Gücü 35 üye ülkeden ve 2 bölgesel örgütten oluşmaktadır. FATF'in temel amacı, ulusal ve uluslararası seviyede kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla politika geliştirmektir. Söz konusu politikalar, bu tür gelirlerin gelecekteki suç faaliyetleri için kullanılmasını ve meşru ekonomik faaliyetleri etkilemesini önlemeyi amaçlamaktadır. Bunun yanında FATF'in temel önerileri;

1. Paranın Aklanmasını Önlemede Ulusal Hukuk Sisteminin Geliştirilmesi,
2. Mali Sistemin Rolünün Güçlendirilmesi,
3. Uluslararası İşbirliğinin Güçlendirilmesi, ana başlıkları altında toplanmıştır (C. Gilmore, 1992: 9).

FATF kara para aklama ile mücadeleyi, uluslararası düzeyde ve belirli esaslara bağlayarak yürütmektedir. Bu amaçla üye ülkelerce uyulması istenen, ilk olarak 1990

Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı, 1988 Viyana Sözleşmesi ve Basle Komitesi İlkelerini esas alarak oluşturulan, 1996 ve 2003 tarihinde de revize edilen 40 Tavsiye Kararı yayımlamıştır. 40 Tavsiye Kararında yer alan düzenlemeler temel olarak şöyledir;

- Her ülke kendi mevzuatında, kara paranın aklanmasını suç olarak kabul edecek ve bunu mümkün kılan hukuki düzenlemeler yapacaktır.
- Her üye ülke kara paranın aklanması suçunun öncül suçlarını ve buna ilişkin cezai hükümleri belirleyecektir.
- Her üye ülke mevzuatında, aklanan değerler için geçici tedbir ve müsadere hükümleri yer alacaktır.
- Her ülke mali kurumlarının; kimlik tespiti, kayıtların tutulması ve şüpheli işlemlerin bildirilmesi ile ilgili yükümlülüklerine uymalarını sağlayacak düzenlemeler yapacaktır.
- Üye ülkeler arasında uluslararası işbirliği sağlanacaktır.

(FATF'ın 40 + 9 özel tavsiyesi Ek-1 verilmiştir).

Türkiye, 24 Eylül 1991 yılında FATF'ın bir üyesi olmuştur. FATF bu üyelerin dışında başka uluslararası kuruluşlarla da işbirliği yapmaktadır. Yani FATF, etkin bir şekilde kara para aklama ve terör finansmanı ile mücadele için bazı uluslararası kuruluşlarla işbirliğini sürdürmektedir. Bu kuruluşlar;

- Kara Para Aklama İle İlgili Asya-Pasifik Grubu (APG)
- Karayip Ülkelerinin Mali Eylem Görev Gücü (CFATF)
- Avrasya Grubu (EAG)
- Doğu ve Güney Afrika Kara Para Aklamaya Mücadele Grubu (ESAANLG)
- Avrupa Konseyinin Kara Para Aklamaya Karşı Tedbirlerinin Değerlendirilmesi ve Terörizm Finansmanı Uzmanları Komitesi (MONEYVAL)
- Güney Amerika Kara Para Aklamaya Karşı Mali Eylem Görev Gücü (GAFISUD)
- Kara Para Aklamaya Karşı Hükümetler Arası Afrika Eylem Grubu (GIABA)
- Orta Doğu ve Kuzey Afrika Kara Para Aklamaya Karşı Mali Eylem Görev Gücü (MENAFATF)

Birleşmiş Milletler (BM): Kara para aklanmanın önlenmesine ilişkin olarak küresel çapta önlemler alan ilk uluslararası örgüttür. BM dünyadaki en geniş kapsamlı üye sayısına sahip organizasyon olmasının yanında bünyesinde faaliyet gösteren pek çok kuruluş bulunmaktadır. 1997 yılında Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UN Office of Drugs and Crime-UNODC), Kara Paranın Aklanmasına Karşı Global Program (Global Programme Against Money Laundering-GPML) ve 1998 yılında IMoLIN (International Money-Laundering Information Network) ile birlikte uluslararası kara para aklamının bilgi ağı oluşturulmuştur. BM Programının ana amacı, üye ülkelerin kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadelede kabiliyetlerini güçlendirmek olarak açıklanmıştır (UNODC). Öte yandan BM'nin girişimlerinin önemini artıran en önemli özellik, üye ülkeler tarafından imzalanan ve onaylanan uluslararası anlaşmaların, ülkelerin kendi iç mevzuatları haline gelmesidir (Schott, 2006: 2,3).

Kara paranın aklanmasına karşı uluslararası mücadelenin kapsamı, uyuşturucu gelirlerine karşı mücadele ile başlamış, daha sonra, terörizmin finansmanı ve uyuşturucu dışındaki diğer suç gelirlerine karşı mücadele ile genişlemiştir. Bu doğrultuda BM'nin üç önemli çalışması mevcuttur. Bunlar Viyana Sözleşmesi, New York Sözleşmesi ve Palermo Sözleşmesidir (Taşdelen, 2003: 63).

• **Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu):** BM gözetiminde 19 Aralık 1988'de 20 ülke tarafından onaylandıktan sonra, 20 Kasım 1990'da yürürlüğe girmiştir. Viyana Sözleşmesi, doğrudan kara paranın aklanması ile ilgili olmasa da uluslararası ceza hukuku alanında şimdiye kadar ki en detaylı ve geniş belgelerden biri olarak kabul edilmekte olup, tüm dünyada konu ile ilgili ulusal kanun ve uygulama tekniklerini uyumlaştırmayı hedeflemektedir. Sözleşme sadece uyuşturucu suçlarından elde edilen gelirlerin aklanmasını suç saydığı için uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili faaliyetlerin ve bu faaliyetler sonucu elde edilen kazançların aklanmasına dair işlemlerin cezai müeyyidelere bağlanması üzerinde anlaşmaya varılmıştır. Viyana Konvansiyonu Türkiye tarafından 1988 tarihinde imzalanmış, 1995 yılında ise 4136 sayılı kanun ile onaylamıştır.

• **Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Sözleşmesi (New York Sözleşmesi):** Birleşmiş Milletler tarafından 10 Ocak 2000 tarihinde imzaya açılan sözleşmeyi

Türkiye 27 Eylül 2001 tarihinde imzalamış, 10 Ocak 2002 tarihli ve 4738 sayılı Kanun ile onaylanmıştır (Değirmenci, 2007: 65). Sözleşmede, taraf olan devletlerin kendi iç hukuklarında terörün finansmanının suç sayılması, terörist amaçlar için tahsis edilen veya kullanılan fonların; tespit edilip el konulması, terör finansmanına karışan şüphelilerin kendi iç hukukuna tabi tutulması ve finansal kuruluşlarca terörist fon akışının tespit edilmesini, engellenmesini ve durdurulmasını sağlayacak tedbirler alınması gibi hususlar mevcuttur.

• **Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Sözleşmesi):** Birleşmiş Milletlere üye 124 ülke tarafından 2000 yılında imzalanan sözleşme, Türkiye tarafından 2000 yılında imzalanıp 30 Ocak 2003'te 4800 sayılı kanun ile onaylanmıştır. Bu sözleşme sınır ötesi organize suçlarla mücadeleyi öngören ilk uluslararası düzenlemedir. Sözleşme, örgütlü bir suç grubuna üye olma, kara para aklama, yolsuzluk ve adaletin engellenmesi gibi dört ayrı eylemi suç olarak öngörmektedir. Sözleşmede, taraf devletlerden, öncelikle bankalar ve banka dışı mali kuruluşlar ile kara para aklamaya müsait diğer kurumlara kimlik tespiti ve şüpheli işlem bildirimlerinin yerine getirilmesi istenmektedir. Ayrıca kara para aklamaya ilişkin bilginin toplanması, analizi ve yasa uygulama birimlerine iletilmesi için ulusal merkezi bir birim olan mali istihbarat birimi kurulması, nakit ve parasal değeri haiz her türlü belgenin sınır ötesi hareketinin izlenmesi ve sınır ötesi nakline ilişkin bildiriminde bulunulması istenmektedir.

Avrupa Konseyi (AK) ve Pampidou Grubu:1949 yılında kurulan Avrupa Konseyi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkesiyle kara para aklama ve faaliyetleri ile ilgili pek çok çalışma yapmıştır. Bu çalışmalardan en önemlisi bünyesinde faaliyet gösteren Pampidou Grubu'dur. Bu grup, uyuşturucu bağımlılığı ve kaçakçılığı ile mücadele için üye devletlerin politikaları arasında eşgüdüm sağlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda temel ilkelerine aykırı bir eylem olarak gördüğü kara para aklama ile mücadelede çeşitli sözleşmeler ile destek sağlamıştır.

• **Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferlerine İlişkin Tedbirler Hakkındaki R(80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı:** 27 Haziran 1980'de kabul edilen R(80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı ile kara para aklanma ilk kez Avrupa Konseyi bünyesinde gündeme getirilmiş ve uluslararası bir kavram haline gelerek incelenmiştir. Söz konusu bu kararda daha çok bankalar üzerinde yoğunlaşarak, bankacılık sisteminin

kara para aklamada önleyici bir rol oynayabileceği üzerinde durularak üye ülkelerin bankacılık sistemlerinde almaları gereken tedbirler sıralanmış ve bankaların kara para aklanmada kullanılmasını önlemek için gerekli düzenlemelerin yapılması tavsiye edilmiştir.

•**Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strazburg Sözleşmesi):** 8 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe giren Strasbourg Konvansiyonu, Viyana Konvansiyonundaki kara para aklama tanımının yanı sıra suçluların yakalanması, ele geçen malların müsadere ve suç ile mücadelede ülkelerin karşılıklı yardımlaşmasına ilişkin hükümlerini de benimsemiştir (Thony, 2009: 9). Strazburg Konvansiyonunun en önemli özelliği, Viyana Sözleşmesinin aksine öncül suçun niteliği sadece uyuşturucu ile sınırlandırılmamış, aklama suçuna konu olabilecek her suçun öncül suç olabileceği ifade edilmiştir. Sözleşmede ayrıca taraf ülkelerin banka ve mali kurumlarının kara para aklanmasının önlenmesi konusunda yapılan işlemlere ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmaları öngörülmektedir.

Avrupa Birliği (AB): Avrupa Birliği, gerek güçlü ekonomik yapısını gerekse hukuksal ve yönetsel yapısını olumsuz yönde engelleyebilecek eylemlerin gelişmesine sebep olacağı düşüncesi ile kara para aklamaya karşı ciddi önlemler almış ve çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalarda yasa dışı gelirin, kaynağının gizlenmesinin önüne geçebilmek amaçlanmış ve kara para aklama ile mücadele çerçevesinde önemli direktifler yayımlanmıştır.

•**1991/308/EEC Sayılı Direktif:** Kara paranın aklanması ile mücadelede Avrupa Birliği bünyesinde ilk düzenleme olan ‘Mali Sistemin Kara Paranın Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesi Hakkındaki Konsey Direktifi’ 10 Haziran 1991 tarihinde kabul edilmiştir. Viyana Konvansiyonu ve FATF’nın 40 Tavsiyesi temel alınarak oluşturulan Direktifte temel amaç, sermaye akışını ve mali hizmetleri sınırlamadan, mali sistemin kara para aklamak için araç olarak kullanılmasını engellemektir. Direktifte ayrıca üye ülkeler için, kara para aklamayı engelleyebilmek adına kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirim ve iç kontrol sistemi oluşturma yükümlülüklerine de yer verilmiştir.

•**2001/97/EC Sayılı Direktif:** Bu direktif 91/308 sayılı direktifin kapsamının genişletilmiş halidir. Direktifle getirilen en önemli değişiklikler kara para aklama ile

mücadele kapsamındaki öncül suçlar ve uyuşturucu suçlarının yanı sıra, organize suçlar, yolsuzluk suçları ve sahtecilik gibi suçları da kapsayacak şekilde genişletilmiş olmasıdır. Ayrıca bu Direktif ile emlak komisyoncuları, kıymetli taş ve maden satıcıları, noterler, 15.000 Euro'nun üzerinde nakit işlem gerçekleştiren müzayedeciler, kumarhaneler gibi kurumlar da müşteri kimlik tespiti ve şüpheli işlem bildirim yükümlülüklerine tabi hale gelmişlerdir.

• **2005/60/EC Sayılı Direktif:**

Avrupa Birliği'nin 2005/60/EC Sayılı Direktifi ile 1991/308/EEC sayılı Avrupa Topluluğu Konsey Direktifi yürürlükten kalkmıştır. Bu Direktifin temel özelliği ise kara paranın aklanması ile mücadeledeki düzenlemelerin risk tabanlı olması gerektiğinin ifade edilmesidir. Bu açıdan direktif ulusal ve uluslararası eğilime uygun bir gelişmedir (Pellegrina ve Masciandar, 2008: 3). Bu Direktif ile bütün önleyici tedbirler terörizmin finansmanını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Ayrıca "Müşteri Memnuniyeti İlkesi (Customer Due Dilligence - CDD)", risk tabanlı yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Bu ilke; müşterilerin kimlik tespiti ve teyidinin yapılmasını, iş ve adres bilgilerinin teminini, risk bakımından sürekli bir şekilde takip edilmesini kapsamaktadır.

Basel Komitesi İlkeleri (Basel Committee on Banking Supervision): 1974 yılında kurulan Basel Komitesi, BIS (Bank For International Settlement) bünyesinde gelişmiş ülkelerin (G-10 Ülkeleri) merkez bankaları ve bankacılık denetim temsilcilerinden oluşan bir kuruluştur. Bankacılığın gözetim kalitesini artırarak kara para aklamayı engelleyebilmek adına oluşturulan ilkeler, sadece G-10 ülkeleri ile sınırlı bırakılmamış, diğer ülkelerin gözetim ve denetim makamlarına da çağrı yapılarak kara para aklanmada bankaların kullanılmasının önlenmesi için tavsiye edilmiştir.

Basel ilkeleri ile finans kuruluşları aracılığıyla kara paranın aklanmasının önlenmesi için; başta uyuşturucudan elde edilen gelirler olmak üzere, yasa dışı eylem ve yasa dışı yollardan elde edilen gelirlerin aklanması ve gizlenmesi konusunda kimlik tespitini, diğer caydırıcı önlemlerin alınmasını ve yine işbirliği bakımından birtakım ilkeler öngörülmüştür. Bu ilkeler (Başak, 1998: 11-12);

- Müşterilerin gerçek kimliklerini tespit etmeye yönelik gerekli bütün önlemleri almak,

- Kimlik bilgilerinin kanıtlanamaması durumunda büyük hacimli işlemlerin yapılmaması,
- Sır saklama yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerin imkân verdiği ölçüde inceleme yapan yetkililerle işbirliğine açık bir durumda olması,
- Bankaların bu ilkelere uygun politikalar belirlemesi ve personeline bu konuda eğitim vermesi olarak sıralanmaktadır.

Uluslararası Şeffaflık Örgütü (Transparency International): Uluslararası Şeffaflık Örgütü yozlaşmaya ve devletin artan sorumluluğuna dikkat çekmek amacıyla 1993 yılında kurulmuş ve kamu bünyesinde yer almayan bir kuruluştur. Çalışmalarını hem ulusal hem de uluslararası alanda gerçekleştirmektedir. Dünya çapında yozlaşma konusunda önde gelen veri tabanına sahip olan örgüt, yıllık olarak yayımladığı ‘‘Yozlaşma Anlayışı (Algı) İndeksi (Corruption Perception Index-CPI)’’ ile kamuoyunu bilgilendirme konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Uluslararası Şeffaflık Örgütü, bu indeks ile kamu elindeki güçlerin özel çıkarlar için kötüye kullanılması konusuna odaklanarak kara para aklamanın önlenmesine ilişkin bir algı oluşturup dolaylı olarak destek vermektedir.

Egmont Grubu: Kara paranın aklanmasına karşı mücadeleye katkıda bulunmak, mali istihbarat bilgileri ile birimler arasında işbirliği sağlamak ve her birimin etkinliğini artırmak amacıyla 9 Haziran 1995 tarihinde Brüksel Egmont Sarayı’nda 24 ülke mali istihbarat birimi ve 8 uluslararası örgütün veri tabanlarını birleştirmesiyle oluşturulmuştur. Egmont Grubu bir tartışma platformu işlevi görerek kara paranın aklanması ile mücadelede ulusal programların desteklenmesini amaçlamaktadır.

Egmont, suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadelede mali istihbarat birimlerinin rolünü yansıtmak amacıyla 2004 yılında değiştirilen mali istihbarat birimi tanımını onaylamıştır. Mali İstihbarat Birimi’ne göre, şüpheli suç gelirleri ve terörizmin finansmanı ile ilgili finansal bilgileri veya kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla ulusal mevzuat ve düzenlemelerin gerekli kıldığı diğer bilgileri alan, analiz eden ve onları yasa uygulama birimlerine ve kovuşturmayla intikal ettiren ulusal bir merkezi birimdir (Üstün, 2008: 35).

Ülkemizin mali istihbarat birimi olan MASAK (Mali Suçları Araştırma Kurulu) Haziran 1998 tarihinde üye olduğu Egmont Grubu'na, 2017 yılı itibari ile 152 ülkenin mali istihbarat birimi üyesidir (The Egmont Group of Financial Intelligence Units).

1.2.2. Ulusal Alanda Kara Para Aklamaya Karşı Kurulan Kuruluşlar ve İşbirlikleri

Kara para aklama ile mücadelede en önemli unsur uluslararası iş birliği ve istihbaratı sağlayarak ulusal düzeyde de mücadele edebilmektedir. Özellikle günümüzde, sermaye mobilitesinin artması ve internet bankacılık faaliyetlerinin hız kazanması, kara paranın sınır tanımadan ülkeler arasında dolaşabilmesine imkân tanımaktadır. Ayrıca ülkelerin uyguladıkları vergi politikaları ve bankaların müşteri gizliliği prensipleri ile kara para rahatlıkla bu ülkelerde tutulabilmektedir. Bu hususlar göz önüne alındığında, ülkelerin kendi içinde yaptığı hukuki düzenlemeler ile uzman kadrosuyla oluşturdukları kuruluşlar, hem ulusal hem de uluslararası alanda kara para aklama ile mücadeleyi etkin kılmaktadır.

Kara para ile mücadele ciddi bir istihbarat sistemi ve denetim takibi gerektirdiği için bu alanda uzmanlaşmış kişiler ve kurumlarca yürütülmektedir. Türkiye'de bu mücadele Maliye Bakanlığı bünyesine bağlı Mali Suçlarla Araştırma Kurulu (MASAK) ile Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu tarafından yürütülmektedir.

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK): Maliye Bakanlığı'na bağlı Mali Suçlarla Araştırma Kurulu (MASAK), 19.11.1996 tarihinde yürürlüğe giren 4208 sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ile kurulmuş 17.02.1997 tarihinde de faaliyetine başlamıştır. Görev ve yetkileri 18.10.2006 tarihinde yürürlüğü giren 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile yeniden belirlenmiştir.

MASAK'ın temel fonksiyonu; suç gelirlerinin aklanması alanındaki gelişmeler ile aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik yöntemler konusunda araştırmalar ve sektörel çalışmalar yapmak, önlemler geliştirmek, veri toplamak, toplanan verileri analiz etmek ve değerlendirmek, araştırma ve incelemeler yaparak elde edilen bilgi ve sonuçları ilgili makamlara iletmektir (MASAK).

MASAK'ın 5549 sayılı kanuna göre görev ve yetkileri (MASAK):

- Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacıyla politika hazırlamak ve uygulama stratejileri geliştirmek, bu amaçla kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, ortak çalışmalar yapmak, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak.
- Belirlenen politikalar çerçevesinde kanun, tüzük ve yönetmelik taslakları hazırlamak, bu kanun ile buna ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının uygulanması konusunda düzenlemeler yapmak.
- Suç gelirlerinin aklanması alanındaki gelişmeler ile aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik yöntemler konusunda araştırmalar yapmak.
- Suç gelirlerinin aklanmasını önlemek amacıyla sektörel çalışmalar yapmak, önlemler geliştirmek ve uygulamayı izlemek.
- Kamuoyu duyarlılığını ve desteğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak.
- Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi kapsamında veri toplamak, şüpheli işlem bildirimlerini almak, analiz ve değerlendirmeler yapmak.
- Değerlendirme sürecinde gerek duyulduğunda kolluk ve diğer birimlerden kendi görev alanlarında inceleme ve araştırma yapılması talebinde bulunmak.
- Bu kanun kapsamına giren işlemler ile ilgili olarak, araştırma ve inceleme yapmak veya yaptırmak.
- Yapılan araştırma ve inceleme sonucunda aklama suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespiti halinde, Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemler yapılmak üzere Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmak.
- Cumhuriyet savcılarını tarafından intikal ettirilen konuları incelemek ve aklama suçunun tespitine ilişkin talepleri yerine getirmek.
- Aklama veya terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirmek.

- Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlülük denetimi yapılmasını sağlamak
- Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi istemek.
- Bilgi ve ihtisasına ihtiyaç duyulması halinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların Başkanlık bünyesinde geçici olarak görevlendirilmelerini talep etmek.
- Görev alanına giren konularda uluslararası ilişkileri yürütmek, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak.
- Yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla bilgi ve belge değişiminde bulunmak, bu amaçla uluslararası antlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalamak.

Mali Suçlarla Araştırma Kurulu, denetim elemanları aracılığı ile aklama suçunun araştırılması ve incelenmesi görevlerini yerine getirmektedir. Görevlendirme konusu dâhilinde denetleme elemanları bilgi ve belge istemeye, araştırma ve inceleme yapmaya, uygulamayı takip ve denetlemeye, bu maksatla her türlü evrakın tetkikinde yetkili kılınmıştır.

Türkiye’de kara para ile mücadelede diğer bir organ, dayanışma ve tavsiye niteliğinde üst bir kurum olan Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kuruludur (MSMKK). Yılda iki kez Maliye Bakanlığı Müsteşarının başkanlığında toplanmaktadır. Kurulun görev ve yetkileri ise;

- Kara para aklanmasının önlenmesi amacıyla kurulun yöneteceği faaliyetleri, ilgili kurumlarla birlikte koordine etmek.
- Kara para aklanmasının önlenmesi amacıyla uygulamaya ilişkin politikaları tespit etmek.
- Mevzuatı düzenlemek ve teklifleri değerlendirerek, karara bağlamaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

KARA PARANIN TAHMİNİ BÜYÜKLÜĞÜNÜN HESAPLANMASI ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Dünya çapında belirli dönemler içinde aklanan kara paranın tamamını kesin olarak belirtmek oldukça zordur. Çünkü bazı ülkelerde suç fiili sayılan durumlar, başka ülkede yasal bir çerçevededir. Bunun yanında kara parayı aklamak üzere bir dizi işlemler gerçekleştirilirken, bir ülkeden diğerine oradan bir başka ülkeye gönderilmesi çok kısa süre içinde gerçekleşmektedir. Bundan dolayı kara para tespit edilse bile tamamına ulaşmak her zaman mümkün olmamaktadır. Bu durumlar göz önüne alındığında aklanan kara paranın ne kadar olduğu konusunda kesin bir sonuç elde etmek pek mümkün değildir. Ancak bu konu üzerine çeşitli modeller ve hesaplama yöntemleri ile tahminler yapılabilmektedir.

FATF uzmanlarınca uluslararası bankacılık istatistikleri, ödemeler dengesindeki hatalar, ihmaller ve diğer farklardan faydalanarak aklanan kara paranın doğrudan tahmin edilebileceği öne sürülmüştür. Fakat IMF ve BIS (Bank For International Settlements) bu yöntem ile kara paranın sadece çok küçük bir kısmının bulunabileceği ve bu yüzden kara paranın boyutunun tam anlamıyla tahmin edilemeyeceğini öne sürmüşlerdir.

Kara paranın kaynağını genellikle uyuşturucu kaçakçılığından sağlanan kazançlar oluşturduğu için bu tahminlerden çoğu sadece uyuşturucu ticaretini konu almaktadır. Ancak daha geniş çerçevede uyuşturucu ticaretinin yanında diğer öncül suçları da ele alan modeller geliştirilmiştir. Bu tür yapılan araştırmalarda mikro iktisadi metodolojik yöntem ve modeller ışığında, suç istatistiklerinden ve şüpheli işlem bildirimlerinden faydalanarak kara paranın tahmini büyüklüğü açıklanmaya çalışılmıştır.

Özellikle Hollanda, İtalya, ABD ve Avustralya'da, aklanan kara paranın büyüklüğüne ilişkin modeller geliştirilerek gerek ulusal gerekse uluslararası çapta tahminler yapılmıştır. Bu modellerde ödemeler bilançosu, yozlaşma oranları, bankaların gizliliği gibi makro iktisadi metodolojik verilerden de yararlanılmıştır. Yapılan tahminler neticesinde ise hem aklanan kara paraya ilişkin büyüklükler

hakkında somut bir sonuç elde edilmekte hem de küresel bir sorun haline gelen kara para aklamanın önlenmesine dair alınabilecek tedbirlere yardımcı olabilmektedir.

IMF (1996) tarafından yapılan açıklamaya göre dünya GSMH 'sının %2 ile %5'ini aklanan kara para oluşturmaktadır. Bu tahmine göre kara para miktarı yaklaşık 590 milyar dolar ile 1,5 trilyon dolar arasında olduğu tahmin edilmektedir (V.M. Leong, 2007: 35). Avrupa Birliği (1996) kaynaklarına göre 1,3 trilyon dolar, OECD kaynaklarına göre 1,1 trilyon dolar, FATF'a (Mali Eylem Görev Grubu) göre 1 trilyon dolar kara paranın aklanıldığı tahmin edilmektedir. Birleşmiş Milletler Örgütü'nün (1995) 14 ülkeyi içeren çalışmasına göre toplam aklanan kara para miktarı 2 trilyon 425 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. Farklı yıllarda yapılan hesaplamalara göre dünya çapında organize suçlardan aklanan kara para miktarı 500 milyar dolar ile 2,1 trilyon dolar arasında olduğu tahmin edilmektedir (A. Odeh, 2010: 106).

ABD'deki kara paranın kaynağını oluşturan suçların % 78'i uyuşturucu bağlantılıdır. G-7 olarak bilinen ülkelerde bu oran % 70'tir. Yıllık narkotik trafiği dünya genelinde 500 milyar doların üzerinde olduğu tahmin edilmektedir (Yetim, 2000: 12).

ABD Senatosunun araştırmalarına göre dünyada her yıl 500 milyar dolar ile 1 trilyon dolar arasında para aklanmaktadır. ABD Merkez Bankası (FED) tahminine göre sadece Amerika' da yıllık aklanan kara para miktarı yaklaşık 300-500 milyar dolar civarındadır (Gümüşay, 2003: 127).

Aklanan kara paranın tahmini büyüklüğünün hesaplamasında kullanılan modellerin en temeli ve en kabul göreni John Walker tarafından geliştirilen modeldir. Walker modeli tamamen farklı bir yaklaşıma dayanmaktadır. Dünya çapındaki yargı alanları arasında yasa dışı finansal akımları tahmin etmeyi çalışmıştır. Bilimsel açıdan da bu alanda en umut verici metododur. Walker'ın yaklaşımı 1687 yılında gerçekleştirilen evrensel yerçekimi kanunundan hareketle ortaya çıkmıştır. Yer çekimi kanuna göre, iki cisim arasındaki çekici kuvvet, kütlelerine, aralarındaki mesafeye ve yerçekimi sabitine bağlıdır. 1962 Nobel İktisat ödüllü Jan Tinbergen, ikili ticaret akışı için Newton formülünü uygulayarak ekonomide uluslararası ticareti açıklamıştır. Bu yaklaşıma göre ticaret, iki ülkenin ekonomik ağırlığına (GSMH olarak ölçülen) ve ortak ülkeler arasındaki mesafeye bağlıdır. Bu kanıtlara dayanarak, Walker Modeli küresel dünyada para aklamanın niceliksel değerlendirmesi için ilk ciddi girişim olarak

kabul edilmektedir. Avustralya’da (1998) 226 ülkenin dâhil edildiği çalışmada, küresel boyutta 2,85 trilyon dolar kara paranın aklanıldığı yönünde tahmini bir sonuca ulaşılmıştır. (Walker, 1998). Ayrıca elde edilen sonuçlar medya içerik analizi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Bu çalışmanın bir diğer önemi ise, bu alanda yapılan çalışmalar arasında en yüksek miktardaki sonuca ulaşmasıdır.

Unger (2006), John Walker Modeline iki değişken daha ekleyerek modeli revize etmiş ve kara para aklamada öne çıkan 19 ülkenin toplamda Hollanda’da her yıl ortalama 30 milyar dolar kara para akladığını ortaya koymuştur (Unger, 2006: 58,59). Bu modelde iki ülke arasındaki fiziksel mesafeyi baz alan Walker modelinin aksine, küreselleşen ve hızla gelişen finans piyasalarının önemine vurgu yaparak gerçek faktörlerin de kara para aklayıcılar için önemli olabileceğini vurgulamıştır. Bu noktada iki ülke arasındaki mesafenin sadece fiziksel uzaklığa bağlı olmadığı, bir ülkeden diğerine gönderilen kara paranın başka unsurlara da (dil, ticaret, sömürge yapısı) bağlı olabileceğini savunarak kendi modelinde de bunları açıklamıştır. Bu farklılıklardan dolayı Unger Modeli ile yapılan analiz ve tahminler diğer modellere kıyasla daha gerçekçi bir zemine oturmaktadır.

Baker (2007) çalışmasında yasa dışı yollardan elde edilen paranın 1-1,6 trilyon dolar arasında olduğunu tahmin etmiştir. Ayrıca Baker her yıl 500-800 milyar doların yarısının gelişmekte olan geçiş ekonomileri üzerinden geldiğini düşünmektedir. Baker’e göre bu ülkeler genellikle zayıf yasal ve idari sisteme sahip, en büyük uyuşturucu satıcısı suç çetelerine ve mümkün olan her yolla paralarını alabilen ekonomik ve politik seçkinlere sahip ülkelerdir (Schneider, 2008: 5).

Schneider (2006), 20 OECD ülkesi için (Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Danimarka, Almanya, Finlandiya, Fransa, Yunanistan, Birleşik Krallık, Japonya, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Portekiz, İsviçre, İspanya, Amerika, İrlanda ve İtalya) MIMIC yöntemini kullanılarak organize suçlardan elde edilen kara paranın tahminine yönelik bir çalışma yapmıştır. Çalışmasında John Walker’ın kalibrasyon esaslı ülke rakamlarından da yararlanarak,1995 yılında 270 milyar dolar olarak hesaplanan suç gelirlerini, 2006 yılı için 614 milyar dolara yükseldiğini tespit etmiştir. Dünya çapında sadece yasa dışı ilaç sektöründen sağlanan kara paranın 338 milyar dolar olduğunu, örgütlü suçlardaki toplam cironun ise 2001’de 595 milyar dolar, 2006’da 790 milyar dolara yükseldiğini belirtmiştir (Schneider, 2008: 16,17).

Brien vd (2013), Unger Modelini kullanarak yaptığı çalışmada Meksika’da 14 milyar dolar kara kaynağı saptanmıştır. Bunun %19,6’sı 2,8 milyar dolar ile Amerika Birleşik Devletleri’nden, %2,6’sı 375 milyon dolar ile Kanada’dan, %0,3’ü 47 milyon dolar ile Kolombiya’dan, %2,5’i 359 milyon dolar ile Orta Amerika’dan ve %13,2’si 1,9 milyar dolar ile vergi cennetlerinden gerçekleştiğini tahmin etmiştir. (Brien, Danh, Estrada, Ibanez, Risch, 2013: 52).

Ene (2014), Unger Modeli kullanarak Türkiye’den Romanya’ya aklanmak üzere gönderilen kara para miktarının yaklaşık olarak 1,43 milyar dolar olduğunu hesaplamıştır. (Maria Ene, 2014: 157).

Görüldüğü üzere bu alanda yapılan çalışmaların neredeyse hepsi birbirinden farklı sonuçlar vermektedir. Çünkü kara para yapısı gereği yasa dışı olduğu, sürekli resmi kurum ve kuruluşlardan kaçırılması gerektiğinden tam olarak saptanması oldukça güçtür. Fakat net bir sonuç elde edilmese bile aklanan kara paranın ne denli büyük olduğu hakkında fikir edinmemize yardımcı olabilecek bazı hesaplama ve tahmin yöntemleri bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda bu tahmin ve yöntemlerden yola çıkarak küresel boyutta yapılan çalışmalar ve tahmini büyüklükler yıllar itibari ile verilmiştir.

Tablo 2: Aklanan Kara Para Miktarı Üzerine Tahmin ve Hesaplamalar

Tahmini Yapan	Yıllar	Hacim (ABD Doları)
National Criminal Intelligence Service (NCIS; Washington D.C. USA)	1998/ 2001/ 2003	1,3 trilyon/ 1,9 trilyon/ 2,1 trilyon
UN- Estimates (New York; USA)	1994/ 1998	700milyar/ 1 trilyon
Ilöd Takats	2005	600 milyar-1,5 trilyon
Raymond W. Baker	2007	1-1,6 trilyon
M.D. Agarwal and Aman Agarwal	2002/ 2005	500 milyar-1 trilyon/2-2,5 trilyon
The Economist (London)	1997/ 2001	400 milyar/ 600 milyar
Sam Kerry	1997	420 milyar-1 trilyon
Michael Schuster	1994	500-800 milyar
John Walker	1998/ 2000	2,85 trilyon/3 trilyon
IMF (USA)	1996	500 milyar

Kaynak: Friedrich Schneider, Turnover of Organized Crime and Money Laundering Some Preliminary Empirical Findings, 2008, s.8,9.

Günümüze en yakın olarak 3 Nisan 2016'da yayımlanan ve tarihin en büyük sızıntısı olarak adlandırılan dünya çapında da büyük bir yankı uyandıran Panama Belgeleri, aslında kara paranın ne kadar önemli bir küresel sorun olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Panama'da faaliyet gösteren Mossack Fonseca adlı hukuk şirketi 1970'li yıllardan 2016'lı yıllara kadar konu olan, 2,6 Terabaytlık 11,5 milyon belgeyi sızdırmıştır. Bu belgelerde 214 binin üzerinde kurumun bilgilerinin yanı sıra 128 politikacı ve 12 dünya liderinin gizli hesapları ve off-shore şirketlerle bağlantılı olduğu ortaya çıkmıştır. Türkiye'den de 100 den fazla şirketin bu belgelerde isminin olduğu açıklanmıştır.

Türkiye'de 1990'lı yıllarda aklanan kara para üzerinde birçok farklı rakam ortaya konulmuştur. Yapılan çalışmalara göre, Türkiye üzerinden transit olarak geçirilen uyuşturucu miktarı yılda 50 milyar dolardır. Ülkemizde ise bu geçişe aracılık eden yerli örgütlerin payı %5-7 arasında olduğu kabul edilmiştir. Bu durumda Türkiye'de uyuşturucu ticaretinden aklanan kara paranın minimum 3 milyar dolar civarında olduğu söylenmektedir (Uyanık, 1996).

MASAK tarafından en son yayımlanan 2016 faaliyet raporuna göre, özellikle mali sektör tarafından gönderilen şüpheli işlem bildirimleri aşağıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre 2011-2016 yılları arasında şüpheli işlem bildirimleri her geçen yıl katlanarak artmaktadır. 2016 yılında 132.570 şüpheli işlem bildirimini ile Türkiye'de gerçekleşen yasa dışı faaliyetlerin ciddi bir oranda arttığı görülmektedir. 2016 yılında gönderilen şüpheli işlem bildirim sayılarına bakıldığında; özellikle banka sektöründe şüpheli işlem bildirimini gönderen yükümlüklerin sayısının artmasıyla birlikte bildirim sayılarında da 2015 yılına nazaran büyük bir artış yaşandığı görülmektedir.

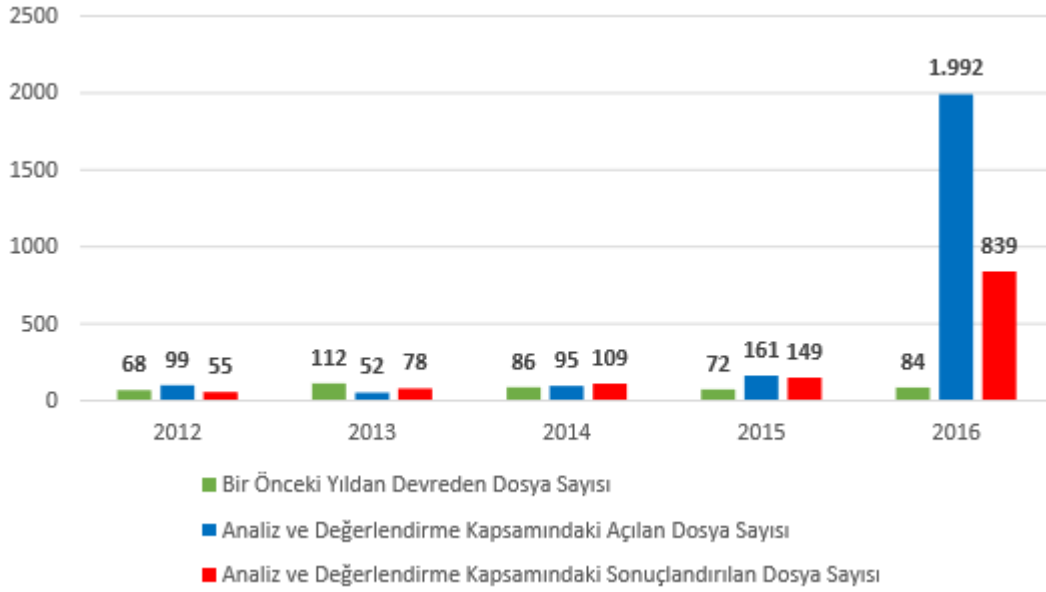
Tablo 3: Şüpheli İşlem Bildirim Sayılarının Yıllara ve Kaynaklara Göre Dağılımı (2011-2016)

Yükümlü Grubu	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bankalar	8.141	13.504	22.086	31.146	66.719	117.006
Aracı Kurumlar	117	237	177	209	151	371
Finansman, Faktöring ve Finansal Kiralama Şirketleri	164	520	775	2.065	2.597	7.252
Sigorta ve Emeklilik Şirketleri	286	569	629	693	451	1.980
Noterler	4	1	1	1	-	2
Yetkili Müesseseler (Döviz Büroları) İle Kıymetli Maden Aracı Kuruluşları	14	123	897	498	603	899
Kargo Şirketleri	-	61	174	194	424	845
Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler	1	-	-	-	-	-
Talih ve Bahis Oyunları Alanında Faaliyet Gösterenler	1	5	1	-	-	-
İş Makineleri Dâhil Her Türlü Deniz, Hava ve Kara Vasıtalarının Alım-Satımı İle Uğraşanlar	-	1	-	-	35	51
Kıymetli Maden, Taş ve Mücevher Alım Satımı Yapanlar (Kuyumcular)	-	-	2	-	-	-
Varlık Yönetim Şirketleri	-	-	-	-	1	-
Diğer	11	297	850	1.677	3.240	3.460
Toplam	8.739	15.318	25.592	36.483	74.221	132.570

Kaynak: MASAK 2016 Faaliyet Raporu, erişim: www.masak.gov.tr

MASAK'a gelen bu şüpheli işlem bildirimleri belirli bir analiz çalışmasına tabi tutularak, kara para aklama suçu açısından nitelikli olan bildirimler hakkında değerlendirme dosyası açılmaktadır. Aşağıdaki grafikte 2012-2016 yılları arasında değerlendirme kapsamına giren ve sonuçlanan dosya sayıları verilmiştir. 2016 yılı için değerlendirme kapsamına giren dosya sayısı bir önceki yıla göre yaklaşık 13 kat artmıştır.

Şekil 2: Yıllara Göre Sonuçlandırılan Analiz ve Değerlendirme Dosyaları (2012-2016)

Kaynak: MASAK 2016 Faaliyet Raporu, erişim: www.masak.gov.tr

2012 ve 2016 yılları arasında sonuçlandırılan aklama suçu kapsamındaki analiz ve değerlendirme dosyalarındaki öncül suç türleri ile birlikte aklama suçuna konu olan kişi sayıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

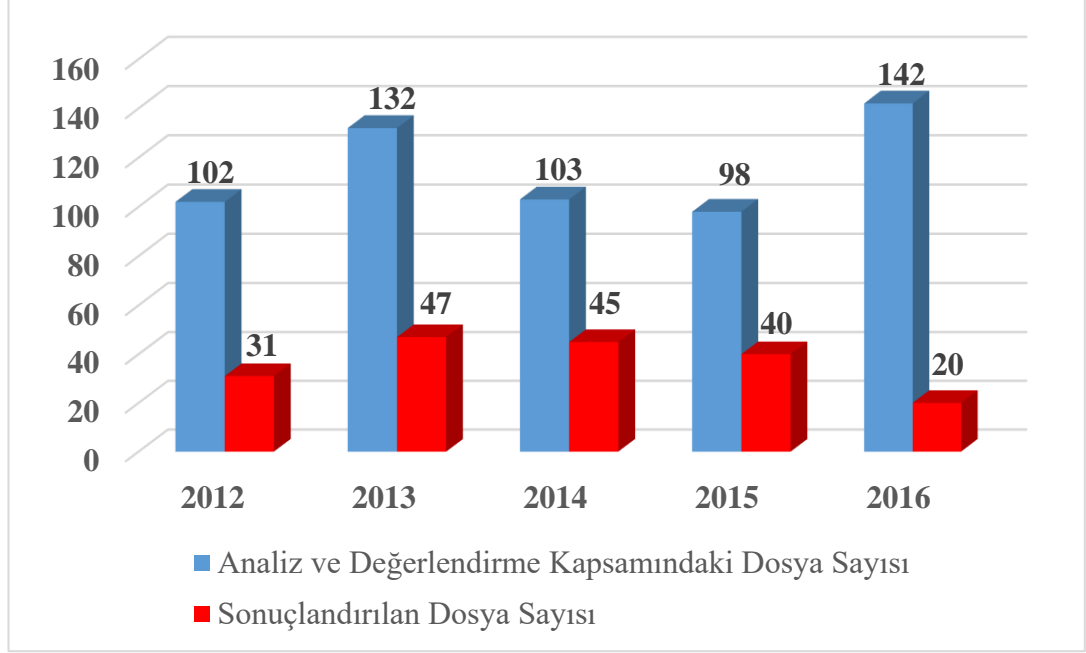
Tablo 4: Sonuçlandırılan Analiz ve Değerlendirme Dosyalarının Konularına Göre Dağılımı ve Dosya Kapsamında Analize Tabi Tutulan Kişi Sayısı (2012 -2016)

Öncül Suçun Konusu	2012	2013	2014	2015	2016
Tefecilik	8	19	9	9	2
Uyuşturucu Kaçakçılığı	6	3	7	5	2
Dolandırıcılık	5	6	4	5	4
Kaçakçılık	2	8	6	3	0
Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar	0	0	8	55	757
Kumar/Bahis	3	1	2	2	3
Usulsüz Mali İşlemler	5	2	11	24	5
Terör Suçları	17	14	24	22	60
İhaleye Fesat Karıştırma	1	6	1	2	0
Diğer	8	19	37	22	6
Toplam Dosya Sayısı	55	78	109	149	839
Dosya Kapsamında İsmi Geçen Kişi Sayısı	1.493	1.628	11.833	6.271	42.697

Kaynak: MASAK 2016 Faaliyet Raporu, erişim: www.masak.gov.tr

Değerlendirme sonucu kara para aklama kapsamına giren dosya sayıları ise aşağıdaki grafikte verilmiştir. 2016 yılında artan inceleme kapsamındaki dosya sayılarına karşılık sonuçlandırılan dosya sayısı oldukça düşüktür.

Şekil 3: Aklama Suçu Kapsamında Sonuçlandırılan Analiz ve Değerlendirme Dosyaları (2012-2016)

Kaynak: MASAK 2016 Faaliyet Raporu, erişim: www.masak.gov.tr

Son olarak aşağıdaki tabloda MASAK tarafından en son 2006 yılı faaliyet raporunda yer alan, amlandığı düşünülen suç geliri tutarları verilmiştir. Bu suç gelirlerinin ne kadarının amlandığını ne kadarının yasal sisteme sokulduğunu tespit etmek zordur. Ancak FATF'ın yaptığı tahmine göre bu suç gelirlerinin yaklaşık %70'i başarıyla aklanmaktadır.

Tablo 5: Değerlendirme ve İnceleme Sonucu Aklandığı İddia Edilen Suç Gelirleri

Yıllar	2002	2003	2004	2005	2006	Genel Toplam
Parasal Tutarlar						
TL	192.341.915.018.817	999.836.551.007.800	64.895.368.392.118	95.323.900.673.564	53.576.230.224.534	1.405.973.965.316.832 TL 1.405.973.965,3 YTL
USD	212.459.713	44.869.778,82	80.265.432	11.418.611	9.205.087,94	358.218.622,76
DEM	18.834.801	12.266.005	24.572.724,19	11.118.883,68	1.181.072	67.973.485,87
EUR	-	50.000	16.839.416,01	1.279.334,93	813.258	18.982.008,94
GBP	28.962,53	261.104	5.415.790	-	1.996	5.707.852,63
FRF	-	13.987	311.286	-	-	325.273
NLG	313.916	1.886.012	3.206.496	20.000	17.840	5.444.264
BEF	-	-	239.588	-	-	239.588
CHF	-	23	-	75.480	-	75.503
ITL	-	-	-	672.734.899	-	672.734.899
SAR	-	-	-	5.000	-	5.000
Mal Varlıkları	2002	2003	2004	2005	2006	Genel Toplam
Mesken	6	7	37	22	4	76
Dükkân	-	-	-	7	-	7
Arsa	4	6	3	4	1	18
Tarla	-	-	7	-	2	9
Araç (Adet)	6	6	45	20	9	86
Sınıflandırılmayanlar	- 242 kg. altın - 1 tabanca	- 2 adet toplam 22.379 m ² yüz ölçümlü bağ - 3 adet toplam 32.210 m ² yüz ölçümlü zeytinlik	- 2.5 Milyar TL Hamiline Çek - ½ Hisse Kargir Otel - 82,512 lt. Motorin	- Bir Şirkete Ait %10 Ortaklık Payı - Bir Şirkete Ait %50 Hisse - 224.787.140.274 TL değerinde Menkul Kıymet - İmalathane, 3 Deposu Olan 2 Blok Apartman	- 79.550.000.000.-TL /Nominal (79.550 YTL /Adet) Hisse senedi. - %50Şirket Hissesi - Her biri 2.600.000.000 TL olan toplam 30 adet Bono -3.000 milyon TL değerinde tarla hissesi	-

Açıklamalar: TL: Türk Lirası, USD: ABD Doları, DEM: Alman Markı, EUR: Euro, GBP: İngiliz Sterlini, FRF: Fransız Frangı, NLG: Hollanda Florini, BEF: Belçika Frangı, CHF: İsviçre Frangı, ITL: İtalyan Lireti, SAR: Suudi Arabistan Riyali

Kaynak: MASAK 2006 Faaliyet Raporu, erişim: www.masak.gov.tr

Tablo 5 incelendiğinde Türkiye’de gerçekleşen öncül suç faaliyetleri sonucunda, toplamda ciddi büyüklüklere ulaşıldığı görülmektedir. Ancak ülkenin kendi para birimi cinsindeki bu büyüklüğün büyük çoğunluğunun, yine ülke içinde gerçekleşen öncül suç faaliyetlerinden kaynaklandığı unutulmamalıdır. Dikkat edilmesi gereken aklandığı iddia edilen kara para daha çok Avrupa Birliği ülkelerince kullanılan Euro ve Euro’ya geçmeden önceki para birimleridir. Bunda AB ve Türkiye arasındaki ticaretin çeşitlilik ve süreklilik kazanması ile özellikle fiziksel yakınlığın etkisinin olduğunu söylemek mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE AKLANAN KARA PARANIN TAHMİNİ BÜYÜKLÜĞÜNÜN HESAPLANMASI

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

1920'li yıllardan bu yana farklı kanallar ile çeşitlenen ve paranın dolaşım hızının yüksek olduğu ekonomilerde sinsice gizlenebilen kara para, özellikle bilişim teknolojilerinin ve küreselleşmenin hız kazandığı günümüzde önemli bir sorun teşkil etmektedir. FATF başta olmak üzere Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler bu alanda çok sıkı düzenlemeler uygulasa da, kara paranın topyekûn önüne geçilmesi ve tespit edilmesi oldukça zordur. Bu nedenle kara para, ülkelerin uyguladıkları para ve maliye politikalarının başarısını sekteye uğratmakla birlikte sosyolojik anlamda da olumsuz izler bırakmaktadır. Burada akla gelen ilk soru ise ülkelere ne düzeyde kara para akışı sağlandığı ya da ne kadar kara para kaynağına sahip olduğudur.

Araştırmanın temel amacı, dünyada en fazla kara para kaynağına sahip ülkelerden (Amerika, İtalya, Rusya, Çin, Almanya, Fransa, Romanya, Kanada, Birleşik Krallık, Hong Kong, İspanya, Tayland, Güney Kore, Meksika, Avusturya, Polonya, Filipinler, Hollanda, Japonya, Brezilya) Türkiye'ye akan tahmini kara para miktarını hesaplamaya çalışmaktır. Ayrıca elde edilen bulguların somut olarak algılanabilmesi için, TCMB'nin son dönem Net Hata ve Noksan Hesabı ile karşılaştırarak Türkiye ekonomisi içindeki büyüklüğü ve önemi değerlendirilmektedir.

3.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Dünyada en yüksek kara para kaynağına sahip 20 ülkenin Türkiye'de akladığı tahmini kara para miktarının hesaplanmasında; kullanılan değişkenlerin ve verilerin açıklanması, iki yönlü kara para akışından ziyade tek yön (tek ülke) üzerine yoğunlaşması, Walker Model'indeki eksiklikleri ve zaman tutarsızlıklarını gidererek daha gerçekçi bir zemine oturduğu için Unger Modeli kullanılmıştır. Unger Modeli'nin çalışmamız için doğru bir yaklaşım olduğunun anlaşılması için önce Walker ardından Unger Modeli açıklanmıştır.

3.2.1. Walker Modeli

FATF, istatistik ve yönetim çalışma grubunun eski başkanı Stanley Morris 1998'in başlangıcında kara para aklama hususunda verdiği araştırma raporuna göre kara para aklama tahmini için dört meşru algılama alanı belirlemiştir. Bu dört algı alanı şunlardır (Gilmore, 1999: 95):

1. Suçun gücünün algılanması; kanun gücünü temsil eden iktidar ile kanun yazarlar ve uluslararası organizasyonlar arasında suçun önemimin anlaşılması, algılanması ve öne sürülmesi.
2. Kara para aklamaya karşı çabaların etkisinin algılanması; kara paraya karşı kuruluşların faaliyetlerinin sonuç verip, vermediğini tespit etmek ve bu çabaların kara paraya karşı önemini anlamak.
3. Kara para aklamanın makroekonomi üzerinde etkilerinin algılanması; finansal piyasalarda ve enstitülerde kara para aklamanın etkilerini ölçmenin önemini anlamak. Örneğin para talebi değişimleri, hisse senedi değer kaybı, verginin toplanması, finansal enstitüler için yüksek oranlı riskler ve pazar aktörlerinin davranışsal beklentilerinin algılanması.
4. Kara para aklamanın algılanması; kara para aklamanın çeşitli yerlerde ve konularda söz konusu olması ve kara para aklamayı çeşitli suçlar ve alanlarla ilişkisinin anlaşılması ile kara para aklamanın önemini tespit edilmesini ifade etmektedir.

Walker Modeli ile kara paranın nasıl yansıdığını analiz etmek ve ülkeler arasında karşılaştırmasını yapmak mümkündür. Yukarıdaki algı alanlarında da yorumlanan modelde yasa dışı yollardan gelen paranın miktarını belirlemek için halka açık istatistiksel oranlar kullanılır ve ülkeye giriş çıkış yapan bu paranın ekonomik bir model oluşturması için suç ekonomisinden de yararlanır. Tüm ülkeler için bilgiler toplanarak küresel anlamda aklanan kara para hakkında bir tahmin yapılır. Bu tahmin ile suç kaynaklı gelen paranın ne kadarının kendi ülkesi içerisinde aklandığı veya bir başka ülkeye aklanmak üzere gönderildiği de saptanır. Sonuç olarak hangi ülkenin ne kadar kara para ihraç ve ithal ettiği belirlenir.

Bu modelde, ülkelerdeki kara para miktarları aşağıdaki prensiplere göre tanımlanmaktadır (Walker, 1995: 3):

1. Ülkedeki suçun doğası ve boyutu,
2. Her türlü işlenen suç başına aklanan paranın tahmini,
3. Suçun ve aklama sürecinin gerçekleştiği ekonomik ortam.

Avustralya'da AUSTRAC tarafından 1995 yılında rapor edilen aklanan toplam paranın, aklanan paranın ortalama miktarını vermesi için Avustralya'da her yıl kaydedilen suç tiplerinin sayısına bölünmektedir. Bu hesaplama sonucundaki değerler şu şekildedir (Walker, 1995:5):

- Kaydedilen her yolsuzluk suçuna 50.000 dolar
- Kaydedilen her uyuşturucu kaçakçılığı suçuna 100.000 dolar
- Kaydedilen her hırsızlık suçuna 400 dolar
- Kaydedilen her kaçakçılık suçuna 600 dolar
- Kaydedilen her soygunculuğa 1400 dolar
- Kaydedilen her cinayet suçuna 225 dolar
- Kaydedilen her saldırı ve cinsel taciz suçuna 2 dolar karşılık gelmektedir.

Modelin önemli bir noktası, bu veriler gerçekten işlenen suç yoluyla değil, sadece kaydedilen suç yoluyla aklanan paranın ortalama miktarını hesaplamasıdır. Bu şekilde Walker en yüksek kara para kaynağına sahip 20 ülkeyi belirlemiştir. Bunlardan çoğunun gelişmiş ülke olması dikkat çekicidir.

Tablo 6: En Yüksek Kara Para Kaynağına Sahip 20 Ülke

Sıra	Kaynak	Miktar (Milyar Dolar/Yıllık)	Toplamın Yüzdesi
1	ABD	1.320.228	% 46.3
2	İtalya	150.054	% 5.3
3	Rusya	147.187	% 5.2
4	Çin	131.360	% 4.6
5	Almanya	128.226	% 4.5
6	Fransa	124.748	% 4.4
7	Romanya	115.585	% 4.1
8	Kanada	82.374	% 2.9
9	Birleşik Krallık	68.740	% 2.4
10	Hong Kong	62.856	% 2.2
11	İspanya	56.287	% 2.0
12	Tayland	32.834	% 1.2
13	Güney Kore	21.240	% 0.7
14	Meksika	21.119	% 0.7
15	Avusturya	20.231	% 0.7
16	Polonya	19.714	% 0.7
17	Filipinler	18.867	% 0.7
18	Hollanda	18.362	% 0.6
19	Japonya	16.975	% 0.6
20	Brezilya	16.786	% 0.6
Toplam	Tüm Ülkeler	2.850.470	% 100.0

Kaynak: <http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm>
(4.02.2017)

Modelde, kara para aklayanlar için çekicilik unsuru oluşturan koşulların yanında, caydırıcılık unsuru olarak ülkeler arasındaki fiziksel mesafeler baz alınmıştır. Bir ülkenin kara para aklamak için çekici olup olmadığı aşağıdaki kriterlere bağlıdır (Walker,1995: 6,7):

1. Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GNP Per Capita): Ülkelerin iktisadi durumunu belirlemek için kullanılan bu değişken Amerikan Doları cinsinden baz alınmıştır.
2. Bankacılık Gizlilik İndeksi (Banking Secret Index): Bu değişken 0 ile 5 arasında değer alır. Gizlilik kanunu uygulamayan ülkeler için ‘0’ iken zorunlu banka gizliliği kanunu uygulayan ülkeler için ise ‘5’ değerini alır.
3. Devletin Tutumu (Government Attitudes): Bu değişken 0 ile 4 arasında değer alır. Eğer devlet kara para aklamaya karşı ise ‘0’ değerini alırken, kara para aklamaya hoşgörülü olan devletler için ise ‘4’ değeri verilir.

4. Küresel Bankalararası Finansal Telekomünikasyon Birliği (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication -SWIFT): SWIFT'e üye olan ülkeler için "1", üye olmayan ülkeler için ise "0" değeri verilir.
5. Çatışma İndeksi (Conflict): Bu değişken 0 ile 4 arasında değer alır. Eğer söz konusu ülkede herhangi bir çatışma ortamı söz konusu değilse "0", eğer ciddi bir seviyede çatışma (savaş) durumu mevcut ise "4" değeri verilir.
6. Yolsuzluk İndeksi (Corruption): Bu değişken eğer yolsuzluk oranı düşük ise "1" yüksek ise "5" değerini alır.
7. +15: Toplam değer in sıfırdan büyük çıkması için kullanılan sabittir.

Kara para aklamak için çekicilik oranı = [Kişi Başına GSMH] * [3*Bankaların Gizliliği + Devletin Tutumu + SWIFT – 3*Karmaşıklık – Yolsuzluk + 15]

Yukarıdaki gösterime göre ülkelerin çekicilik oranları hesaplanarak sıralamaları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Çekicilik puanının yüksek olması o ülkede mutlaka kara para aklama karşısında açıklarının olduğunu göstermektedir.

Tablo 7: Kara Para Aklama Çekicilik Sıralaması

ÜLKE	PUAN
Lüksemburg	686
Amerika Birleşik Devletleri	634
İsviçre	617
Cayman Adaları	600
Avusturya	497
Hollanda	476
Lihtenştayn	466
Vatikan	449
Birleşik Krallık	439
Singapur	429
Hong Kong	397
İrlanda	356
Bermuda	313
Bahama, Andorra, Brunei, Norveç, İzlanda, Kanada	250-299
Portekiz, Danimarka, İsveç, Monako, Japonya, Finlandiya, Almanya, Yeni Zelanda, Avustralya, Belçika	200-249
Bahreyn, Katar, İtalya, Tayvan, Birleşik Arap Emirlikleri, Barbados, Malta, Fransa, Kıbrıs	150-199
Cebelitarık, Azor Adaları (Portekiz), Kanarya Adaları, Grönland, Beyaz Rusya, İspanya, İsrail	100-149

Çek Cumhuriyeti, Letonya, Saint Vincent, Malezya, Estonya, Umman, Litvanya, Kuzey Mariana Adaları, Yunanistan, Güney Kore, Seyşel Adaları, Azerbaycan, Anguilla, Aruba, Kuveyt, Macaristan, Suudi Arabistan, Britanya Virjin Adaları, Guam, Brezilya, Panama, Rusya, Kosta Rika, Mauritius, Gabon, Ermenistan, Tayland, Makedonya, Grenada	50-99
Polonya, Slovakya, Gürcistan, Saint Kitts ve Nevis, Dominika, Saint Lucia, Belize, Guadeloupe, Martinique, Porto Riko, ABD Virjin Adaları, Arjantin, Hırvatistan, Uruguay, Midway Adası, Barbuda, Slovenya, Surinam, Botsvana, Romanya, Şili, Bulgaristan, Fransız Polinezyası, Yeni Kaledonya, Yugoslavya, Trinidad, Libya, Türkiye, Arnavutluk, Lübnan, Guatemala, Ekvador, Moldova, Güney Afrika, Fransız Guyanası	25-49
Falkland Adaları, Vanuatu, Venezuela, Ukrayna, Cook Adaları, Filipinler, Turks ve Caicos Adaları, Fiji, Marshall Adaları, Meksika, Nauru, Cezayir, Antigua, Bolivya, Özbekistan, Suriye, Batı Samoa, Fas, Endonezya, Kolombiya, Küba, Bosna Hersek, Tunus, Ürdün, Paraguay, Jamaika, San Marino, Mayotte, Palau Adaları, Honduras, Niue, Reunion, Namibya, Somali, Kongo, Tonga, Irak, Svaziland, Dominik Cumhuriyeti, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, El Salvador	10-24
Kamerun, Bhutan, Kuzey Kore, Mikronezya Federal Devletleri, Kiribati, Tuvalu, Papua Yeni Gine, Zimbabve, Batı Sahra, İran, Yeşil Burun Adaları, Senegal, Mısır, Peru, Sri Lanka, Cibuti, Moğolistan, Solomon Adaları, Zambiya, Lesotho, Yemen, Komorlar, Sao Tome, Maldivler, Benin, Nikaragua, Pakistan, Guyana, Burkina Faso, Nijerya, Ekvator Ginesi, Moritanya, Gambiya, Myanmar, Gine, Gana, Haiti, Vietnam, Madagaskar, Kenya, Togo, Tacikistan, Hindistan, Orta Afrika Cumhuriyeti, Sudan, Tanzanya, Mali, Laos, Nijer, Malavi, Uganda, Gine Bissau, Nepal, Angola, Bangladeş, Liberya, Zaire, Kampuçya, Ruanda, Mozambik, Etiyopya, Afganistan, Burundi, Sierra Leone, Çad, Antarktika, Avrupa Adası	0-9

Kaynak:<http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm>

Çalışmanın bu noktasında bir ülkeden diğer ülkelere aklanmak üzere gönderilen kara paranın nasıl dağıtılacağını belirlemek için, kara para aklayıcılar açısından caydırıcı bir değişken olan ‘fiziksel mesafe’ dâhil edilmiştir. Buna göre X ülkesinden Y ülkesine gönderilen kara paranın hesaplanmasında kullanılacak Walker Modeli’nin matematiksel gösterimi şöyledir;

$$\frac{Y \text{ Ülkesinin Çekicilik Puanı}}{(Y \text{ Ülkesi ile } X \text{ ülkesi arasındaki Fiziksel Mesafe})^2}$$

Ülkeler arasındaki uzaklığı hesaplamak için basit geometriyi kullanan ve her ülkenin merkez nüfusuna yaklaşık enlemini ve boylamını tanımlayan Mapinfo yazılım özelliği kullanılmıştır. Caydırıcılık ölçüsü kare olarak ifade edilen mesafelerin

kullanılması sayesinde ülkeler arasındaki etkileşimler, aralarındaki mesafenin karesine göre azalmaktadır.

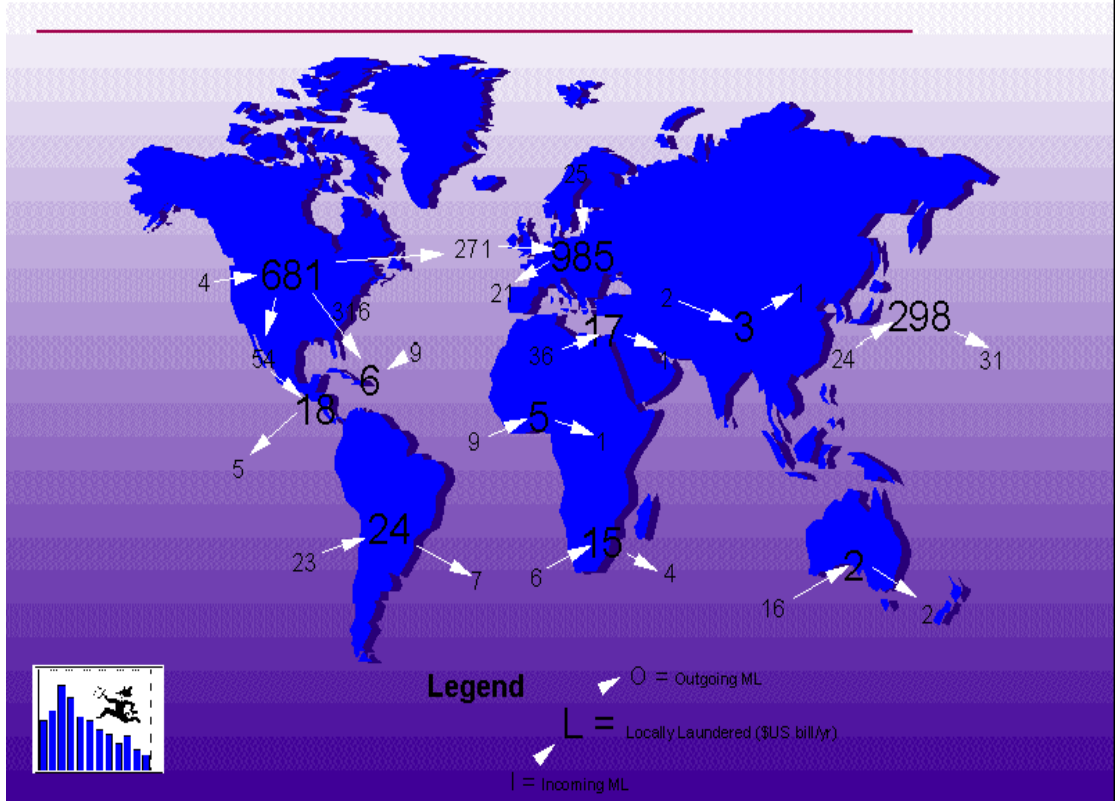
Kara para kaynağı tahminleri ile Walker Modeli kullanılarak küresel düzeyde aklanan paranın uluslararası akımı aşağıdaki Tablo 8 ve Şekil 4’te gösterilmektedir.

Tablo 8:Dünya Çapında Kara Para Akışlarının Tahmini (Milyar Dolar/Yıllık)

Dünya Bölgesi	Kara Para Aklama Yerleri													
	Doğu Asya	Güney Asya	Güneybatı Asya	Avustralya	Kuzey Afrika	Güney Afrika	Avrupa	Güney Amerika	Orta Amerika	Karayipler	Kuzey Amerika	Antarktika	Toplam Aklanan Para	Giden
Kara Para Kaynakları														
Doğu Asya	298	1	6	2	1	1	18	0	0	1	1	0	329	31
Güney Asya	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1
Güneybatı Asya	0	0	17	0	0	0	1	0	0	0	0	0	18	1
Avustralya	1	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	4	2
Kuzey Afrika	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	6	1
Güney Afrika	0	0	1	0	0	15	2	0	0	0	0	0	19	4
Avrupa	7	0	9	1	1	1	985	0	0	2	1	0	1006	21
Güney Amerika	0	0	0	0	0	0	2	24	0	3	1	0	31	7
Orta Amerika	7	0	0	0	0	0	1	0	18	3	1	0	24	5
Karayipler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	6	0
Kuzey Amerika	15	0	20	13	7	5	271	22	54	316	681	0	1403	721
Antarktika	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam Oluşturulan	322	5	52	18	15	21	1281	47	73	331	686	0	2850	
Gelen	24	2	36	16	9	6	296	23	54	325	4	0		

Kaynak: <http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm>

Şekil 4: Dünya Çapında Aklanan Kara Paranın Akışları

Kaynak: <http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm>
(4.02.2017)

Modelin bir sonraki aşamasında elde edilen sonuçlardan ve varsayımlardan hareketle aklanan bu paraların nereye gideceği tahmin edilmeye çalışılmıştır. En yüksek seviyede kara para kaynağına sahip 20 ülke arasındaki yasa dışı fon akışı, ülkelerin kendi içindeki fon akımları da dâhil edilerek aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9: Kara Para Akışının En Yüksek Olduğu 20 Ülke

Sıra	Kaynak	Hedef	Miktar (Milyar Dolar/Yıllık)	Toplamın Yüzdesi
1	ABD	ABD	528.091	% 18.5
2	ABD	Cayman Adaları	129.755	% 4.6
3	Rusya	Rusya	118.927	% 4.2
4	İtalya	İtalya	94.834	% 3.3
5	Çin	Çin	94.579	% 3.3
6	Romanya	Romanya	87.845	% 3.1
7	ABD	Kanada	63.087	% 2.2
8	ABD	Bahamalar	61.378	% 2.2
9	Fransa	Fransa	57.883	% 2.0
10	İtalya	Vatikan	55.056	% 1.9
11	Almanya	Almanya	47.202	% 1.7
12	ABD	Bermuda	46.745	% 1.6
13	İspanya	İspanya	28.819	% 1.0
14	Tayland	Tayland	24.953	% 0.9
15	Hong Kong	Hong Kong	23.634	% 0.8
16	Kanada	Kanada	21.747	% 0.8
17	Birleşik Krallık	Birleşik Krallık	20.897	% 0.7
18	ABD	Lüksemburg	19.514	% 0.7
19	Almanya	Lüksemburg	18.804	% 0.7
20	Hong Kong	Tayvan	18.796	% 0.7
Toplam	Tüm Ülkeler	Tüm Ülkeler	2.850.470	% 100.0

Kaynak:<http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm>
(4.02.2017)

Sonuç olarak yukarıdaki Tablo 9’da dünya üzerinde en fazla kara paraya sahip 20 ülke, kaynağı ve hedefleri dikkate alınarak gösterilmiştir. Bu tablodan hareketle, kara para aklamak için en üst düzeyde hedef olan 20 ülke varış yerlerine göre toplanmıştır.

Tablo 10: Üst Düzeyde Kara Para Aklanan 20 Ülke

Sıra	Kaynak	Miktar (AB Doları/her yıl)	Toplamın Yüzdesi
1	ABD	538.145	% 18.9
2	Cayman Adaları	138.329	% 4.9
3	Rusya	120.493	% 4.2
4	İtalya	105.688	% 3.7
5	Çin	94.726	%3.3
6	Romanya	89.595	% 3.1
7	Kanada	85.444	% 3.0
8	Vatikan	80.596	% 2.8
9	Lüksemburg	78.468	% 2.8
10	Fransa	68.471	% 2.4
11	Bahamalar	66.398	% 2.3
12	Almanya	61.315	% 2.2
13	İsviçre	58.993	% 2.1
14	Bermuda	52.887	%1.9
15	Hollanda	49.591	% 1.7
16	Lihtenştayn	48.949	% 1.7
17	Avusturya	48.376	% 1.7
18	Hong Kong	44.519	% 1.6
19	Birleşik Krallık	44.478	% 1.6
20	İspanya	35.461	% 1.2

Kaynak: <http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm>
(4.02.2017)

Tablo 10'daki rakamlar oldukça dikkat çekicidir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkeleri gelişmiş ülkeler arasında yer almasına rağmen kara para akışında ilk sıralarda yer almaktadır.

3.2.2. Unger Modeli

Walker Model'inde, kullanılan değerlerin ve çoğu durumda bu değerler için kullanılan kaynakların açıklaması yapılmamıştır. Bunun yanı sıra Walker Model'inde zamansal problemler göz ardı edilerek, modelin geliştirilebilme özelliği üzerinde sıkça durulmuştur. Bu nedenle Walker Modeli yeniden yapılandırılırken bu eksikler göz önüne alınmıştır. Bu modelde orijinal Walker Model'ine iki değişken daha eklenmiştir. Bunlar Finansal Sistem Mevduatı ve Egmont Grup üyeliğidir. Ayrıca iki ülke arasındaki mesafeyi etkileyen fiziksel uzaklık dışında unsurlar da modele dâhil edilmiştir.

Unger Modelinde kara para aklamak için ülkelerin çekici olup olmadığı aşağıdaki kriterlere bağlıdır (Unger,2006: 52):

1. Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GNP per capita): Büyük ve gelişmiş ekonomiye sahip olan bir ülke, daha küçük veya daha az gelişmiş bir ekonomiye sahip olan ülkeye göre daha fazla kara çekebilecektir. Çünkü kara para gelişmiş ekonomilerde çok daha rahat gizlenerek hareket alanı genişletilebilir. Bu doğrultuda kişi başına düşen milli hâsıla, Amerikan Doları cinsinden mümkün olan en son yıla göre belirlenmiştir. Bu değişken modelde hedef olan ülkenin temel alınan ülkeye oranı cinsinden ifade edilmektedir. Veriler “*CIA World Factbook*” kaynağından elde edilebilmektedir.
2. Bankacılığın Gizliliği İndeksi (Bank Secrecy): Banka gizliliğini garanti etme politikasını destekleyen yasalara sahip olan bir ülke, yetkili makamların banka gizliliğini ihlal etme ve müşteriye tanımlama hakkına sahip olduğu bir ülkeye kıyasla kara para aklama için daha çekicidir. Devletin banka müşterilerinin finansal bilgilerini takip etmede ne kadar çok yetkisi varsa, göstergede o ülkenin aldığı değer daha düşüktür. “1” düşük banka gizliliğini, “4” müşteri bilgilerini saklamak için birçok önlem alındığını ifade eder. Bu amaçla bankacılığın gizliliği indeksine 1 ile 4 arasında değer verilmektedir;
 - Eğer ülkede medeni hukuk kuralları geçerli ise ve gizlilik yasaları bulunmuyorsa “1”,
 - Eğer ülkede genel hukuk kuralları uygulanıyor fakat özel banka gizlilik kanunları bulunmuyorsa “2”,
 - Genel hukuk kurallarının yanı sıra ek gizlilik hükümlerine sahip ülkeler ise “3”
 - Zorunlu gizlilik kanunu uygulayan ülkelere ise “4” değeri verilir.

Veriler, “*Tax Justice Network*” tarafından yayınlanan “*Banking Secret Indexs*” verileri kullanılarak belirlenmektedir. Yaklaşık 100 ülke için, iki yıllık periyodlarla açıklanan bu endeks Walker Modeli aksine zamansal problemi ortadan kaldırmaktadır. Burada açıklanan bankacılığın gizliliği endeksi “0” ile “100” arasında bir değerdir. “0”a yaklaştıkça bankacılık gizliliğinin zayıfladığını, “100”e yaklaştıkça ise

zorunlu bankacılık gizliliğinin uygulandığını göstermektedir. Modele göre, 0-25 arası bankacılık gizliliğinin olmadığı varsayımı ile ‘‘1’’, 26-50 arası hukuk kurallarının uygulandığı ancak özel banka gizliliğinin olmadığı varsayımı ile ‘‘2’’, 51-75 arası hukuk kurallarına ilaveten ek bankacılık gizlilik hükümlerinin olduğu varsayımı ile ‘‘3’’ ve son olarak 76-100 arası ise zorunlu bankacılık gizliliği kanunlarının olduğu varsayımı ile ‘‘4’’ değeri verilir.

3. Devletin Tutumu (Government Attitude): Bazı ülkeler, kara para aklamaya karşı daha etkili ve sert önlemler alırken bazıları, ülkesine finansal akışları çekmek için uluslararası kara para aklamaya karşı önlemleri görmezden gelmektedir. Bu değişken FATF üyeliğini vekil olarak kullanarak, hükümet tutumunu yakalamaya çalışmaktadır. Buna göre devletin tutumu ‘‘0’’ ile ‘‘4’’ arasında bir değer almaktadır;

- Eğer devlet, Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force-FATF) grubuna üye ise ‘‘0’’ değeri verilir. Bunun anlamı devletin kara para aklamaya karşı yaptırımları olmasıdır.
- Eğer devlet FATF harici başka anti-kara para aklama grubunun bir parçası ise ‘‘1’’ değeri verilir.
- Eğer devlet geçmişte FATF ya da herhangi bir yan grubun parçası olmayıp fakat şu anda bu gruplardan birine üye ise ‘‘2’’ değeri verilir.
- Geçmişte FATF ya da diğer yan grupların listesinde olup, şu anda bu gruplardan birine üye değil ise ‘‘3’’ değeri verilir.
- Geçmişte veyahut günümüzde FATF ya da diğer gruplara üye olmayan ülkeler için ‘‘4’’ değeri verilir. Bunun anlamı devletin kara para aklamaya karşı hoşgörülü olması ve tolerans göstermesidir.

İlgili ülkelerin kara para aklamaya karşı tutumunu belirleyen bu değerler, FATF resmi adresinden ‘‘<http://www.fatf-gafi.org/countries/>’’ elde edilebilmektedir.

4. Küresel Bankalararası Finansal Telekomünikasyon Birliği (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication -SWİFT): SWİFT,

üyelere ait bir kooperatif olan Dünya Çapında Bankalararası Finansal Telekomünikasyon Topluluğu'dur. Unger Model'inde SWIFT'e üye olan ülkeler için '1', üye olmayan ülkeler için ise '0' değeri verilir. Bunun anlamı, birliğe üye olan ülke müşterilerinin finansal mesajları standart bir formatta alışveriş yapmalarını sağlayan bir iletişim platformu sağlamasıdır. Bu mesajlar ödemelerin ve menkul kıymetlerin %90'dan fazlasını oluşturduğu ödeme, hazine, güvenlik ve ticaret mesajlarını içerir. Platformdaki trafik bir ülkenin finansal sistem kolaylığı ile ilişkilendirildiği için kara para aklayıcılar açısından çekici bir unsur oluşturmaktadır. SWIFT'e üye olan ülkeler, SWIFT kodlarının da yer aldığı '<https://www.thswiftcodes.com/>' resmi adresinden ve yıllık raporlardan yararlanarak belirlenebilmektedir.

5. Finansal Sistem Mevduatı (Financial Deposits): Bankalar ve diğer finansal kuruluşlarda (bizde katılım bankaları) bulunan vadeli ve vadesiz mevduat toplamının GSYH içindeki oranını ifade etmektedir. Kısacası bu oran ülkenin toplam mevduatının GSYH'si içindeki oranını vermektedir. Yani bir ülkenin finans sektörünün büyüklüğünü ve faaliyetini temsil etmektedir. Mali sektör ne kadar büyük olursa, ülkenin kara para aklamak için o kadar cazip olduğu düşünülmektedir. IMF'nin İstatistik El Kitabında geçen bu oran deflasyon yöntemi kullanılarak hesaplanmaktadır. Verilerin ham hali IMF'nin Uluslararası Finansal İstatistiklerinin elektronik versiyonundan elde edilebilmektedir. Modelde kullanılan finansal sistem mevduat oranları ise Dünya Bankası kaynaklı, Federal Reserve Economic Data (FRED) '<https://fred.stlouisfed.org/>' resmi adresinden mevcut en son yıl baz alınarak elde edilmiştir.
6. Egmont Grup: Kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede iş birliği geliştirmeye yönelik bir forum oluşturmayı amaçlayan Mali İstihbarat Birimi (Financial Intelligence Units-FIU) grubudur. Ülkelerde finansal istihbarat biriminin kurulup kurulmadığı ile ilişkilendirilen bu değişkenle ülkelerin kara para aklama yönündeki tutumlarına ağırlık verilmektedir. Modele göre eğer bir ülke Egmont Grubunun üyesi ise

‘‘1’’, değil ise ‘‘0’’ değeri verilmektedir. Buna göre Mali İstihbarat Birimi’ne sahip olan ülke kara para aklamak için daha az çekici olmaktadır. Bu nedenle Model’de Egmont Grup üyeliği negatif ilişkilendirilmiştir.

7. Çatışma Endeksi (Conflict): Çatışma, etkin finansal işlemlerin güvenilirliğini tehdit edebileceği için, kara paranın aklanması ile ülkenin çekiciliği negatif korelasyonla ilişkilendirilmiştir. Modele göre bu değişken ‘‘0’’ ile ‘‘4’’ arasında bir değer almaktadır;
- Eğer ülkede 1989’dan beri herhangi bir çatışma olmamış ise ‘‘0’’,
 - Eğer küçük düzeyde çatışma varsa ve sonlandırıldıysa ‘‘1’’,
 - Eğer büyük düzeyde çatışma varsa ve sonlandırıldıysa ‘‘2’’,
 - İçinde bulunduğumuz zamanda bir çatışma durumu varsa ‘‘3’’,
 - Eğer devam eden bir savaş durumu söz konusu ise ‘‘4’’ değeri verilir.

Ülkelerin çatışma değerleri, Uppsala Çatışma Veri Programı (Uppsala Conflict Data Program) kullanılarak belirlenmektedir. Burada ülkelerin yıllar itibari ile hangi düzeyde ve kimler arasında çatışma yaşandığını gösteren veriler raporlar halinde sunulmuştur. Raporlarda ilgili ülkenin çatışma değerlerinin yer almaması o ülkede çatışma endeksinin ‘‘0’’ olduğunu yani 1989’dan beri ülkede herhangi bir çatışmanın gerçekleşmediğini ifade eder.

8. Yolsuzluk İndeksi (Corruption): Model, yolsuzluğun o ülkeye para akışı ile negatif ilişkili olduğunu varsaymaktadır. Uluslararası Şeffaflık Örgütü’nün yayımladığı yıllık raporlar doğrultusunda belirlenen bu değerlerin modele uyarlanan dönüşüm tablosu aşağıdaki gibidir;

Tablo 11: Yolsuzluk Ölçeği

Yolsuzluk Algı Endeksi	Modelde Yolsuzluk Büyüklüğü
100-80	1
79-60	2
59-40	3
39-20	4
19-0	5

Kaynak: The Amounts And The Effects Of Money Laundering, Report for the Ministry of Finance, 2006, Unger Brigitte, s.53.

Yolsuzluk algı endeksi 100 ile 0 arasında değerlendirilmektedir. 100-80 bandı yolsuzluk oranının en düşük ya da yok denecek kadar az olduğunu gösterirken, 0-19 bandı yolsuzluk oranının çok yüksek olduğunu, ciddi bir sosyal ve ekonomik sorun haline geldiğini ifade etmektedir. Modele göre ise ‘1’ yolsuzluğun çok az seviyede, ‘5’ yolsuzluğun en yoğun seviyede gerçekleştiğini göstermektedir.

9. +10: Toplam değerın sıfırdan büyük çıkması için kullanılan sabittir. Bunun nedeni birçok ülkenin olumsuz para akışlarından ziyade olumlu yani pozitif para akışlarını tahmin etmeyi amaçlamasıdır.

Unger Modeli, Walker Modeli gibi bir ülke ile diğer ülke arasındaki mesafeyi kara para aklayıcılar için caydırıcılık unsuru olarak görmektedir. Ülkeler ne kadar yakın olursa kara para aklama oranının da o kadar yüksek olacağı varsayılmıştır. Ancak Walker Modeli’nin aksine bu modelde iki ülke arasındaki uzaklığı belirleyen değişkenler sadece fiziksel uzaklıktan oluşmamaktadır.

Finansal piyasaların küreselleşmesi ile birlikte, para akışı hareketlerini belirleyen unsurlar arasında fiziksel mesafe yetersiz kalmaktadır. Fiziksel mesafe önemli bir rol oynasa da diğer faktörleri de hesaba katmak daha gerçekçi bir zemin oluşturmaktadır. Modelde her ülke için caydırıcılık unsuru olarak kabul edilen değişkenler aşağıda açıklanmaktadır (Unger,2006: 55):

- Dil (Language): Kara para aklama planlarının ampirik çalışmalarında, suç ağlarının aynı resmi dili veya yaygın olarak kullanılan aynı dile sahip bir ülkeye para transferini destekleme eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Modele göre eğer iki ülke arasında kullanılan resmi dil aynı ise ‘0’, farklı ise ‘1’ değeri verilmektedir.
- Sömürge Geçmişi (Colonial Background): Sömürge geçmişi, ülkelerin hukuki, ekonomik ve sosyal sistemini önemli ölçüde etkilemiş, ortak kurumsal çerçeveler oluşturmuş ve ülkeler arasında göç ve ticaret akışları yaratmıştır. Sömürge mirası ikili ticaret ve yatırım için olumlu bir arka plan yaratma eğilimindedir. Model’e göre eğer iki ülke arasında sömürge geçmişi ya da mevcut sömürge yapısı benzer özellikte ise yani birbirleri ile ilintili ise ‘0’, benzerlik söz konusu değilse ‘1’ değeri verilmektedir.

- Ticaret (Trade): İlgili ülkeler arasında yapılan ticarete eğer bir ülke diğerinin en iyi 5 ihracatçısı (ithalatçısı) aynı zamanda o ülkenin en iyi 5 ithalatçısı (ihracatçısı) arasında ise ‘‘0’’değeri verilir. Bunun anlamı iki ülke arasında daha az ekonomik ve sosyal mesafe olduğu anlamına gelmektedir. Eğer bu iki ülke arasında ticaret farklı bir konumda ya da aralarında herhangi bir ticaret söz konusu değilse ‘‘1’’ değeri verilir. Bu da modele göre kara para aklayıcılar açısından caydırıcı bir unsur olarak kabul edilmektedir.
- Fiziksel Uzaklık (Physical Distance): Bu değişkende ülkelerin gerçek mesafeleri söz konusu değildir. Mesafeler 1 ve 7’ye kadar aralık şeklinde temsil edilmektedir. Eğer iki ülke aynı bölgede yani aynı kıtada ise "1", eğer ülkeler birbirinden çok uzak bölgelerde ise "7" değeri verilir. Fiziksel mesafe, daha az karmaşık hesaplar yapmak için bölgelerle temsil edilmiştir. Aşağıdaki tabloda modelde kullanılan bölgeler arasındaki uzaklık birimleri verilmiştir.

Tablo 12: Bölgeler Arasındaki Uzaklıklar

	Kuzey Amerika	Güney Amerika	Avrupa	Afrika	Orta Doğu	Asya	Güneydoğu Asya
Kuzey Amerika	1	3	3	5	4	5	7
Güney Amerika		1	5	6	6	5	7
Avrupa			1	2	2	3	4
Afrika				1	3	3	4
Orta Doğu					1	2	4
Asya						1	2
Güneydoğu Asya							1

Kaynak: The Amounts And The Effects Of Money Laundering, Report for the Ministry of Finance, 2006, Unger Brigitte, s.56.

Caydırıcılık unsuru oluşturan dil ve sömürge geçmişi, ABD Merkezi Haber Alma Teşkilatı (CIA) tarafından dünyadaki pek çok ülke hakkında toplanan bilgileri yıllık olarak yayımlayan referans kitabı ‘‘CIA World Factbook’’ kaynağından elde edilebilmektedir. Öte yandan ilgili ülkenin ticaret partneri bilgileri ise Dünya Ticaret Örgütü’nden (World Trade Organization-WTO) sağlanabilmektedir.

Sonuç olarak, modele göre; iki ülke arasında farklı dillerin kullanılması, sömürge geçmişinin olmayışı, ticaret partnerlerinin farklı oluşu ve bölgelerin birbirine uzak oluşu, iki ülke arasındaki mesafeyi uzak kılmaktadır. Bu durum ise kara para aklayıcıları farklı bir ülke üzerinden kara para aklamaya sevk etmektedir.

Yukarıda değişkenlerinin açıklandığı modelde, çekicilik ve caydırıcılık oranlarının matematiksel gösterimi aşağıdaki gibidir:

$$\text{Kara para aklamak için çekicilik oranı} = [\text{Kişi Başına GSMH}] * [3 * \text{Bankaların Gizliliği} + \text{Devletin Tutumu} + \text{SWIFT} + \text{Finansal Sistem Mevduatı} - 3 * \text{Çatışma-Yolsuzluk} - \text{Egmont} + 10]$$

$$\text{Kara para aklamak için caydırıcılık oranı} = \text{Dil} + \text{Ticaret} + \text{Sömürge Geçmişi} + \text{Fiziksel Uzaklık}$$

Tablo 13, ülkelerin Hollanda için düzenlenmiş olan çekicilik oran ve sıralamasını göstermektedir. Verilerdeki tutarsızlıklar giderildiği için bu oranların Walker Model'ine kıyasla daha mantıklı ve doğru olduğu kabul edilmektedir. Çekicilik oranı ne kadar yüksek olursa, o ülkenin Hollanda'yı kara para aklamak için daha cazip gördüğünü ifade etmektedir.

Tablo 13: Yeni Çekicilik Oranları

ÜLKE	PUAN
Lüksemburg	55.4
Bermuda	26.4
İsviçre	25.7
Cayman Adaları, Norveç, Hong Kong, Avusturya, Lihtenştayn	21-20
Belçika, Aruba, Jersey	19-18
İzlanda, Kanada, İrlanda, Singapur, Avustralya, Man Adası, Vatikan	17-15
Fransa, San Marino, Sark, Alderney, Guernsey, Almanya, Hollanda	15-13
Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Cebelitarık, İtalya, ABD Virjin Adaları, Kıbrıs, Falkland Adaları, Finlandiya, Bahamalar, Yunanistan	13-12
Malta, Yeni Zelanda, Japonya, Barbados, Guam, İsveç, Amerika Birleşik Devletleri	12-11
Grönland, Macaristan, Danimarka, İsrail, Britanya Virjin Adaları	11-10
Tayvan, Fransız Polinezyası, Katar, Birleşik Krallık, İspanya, Makao, Güney Kore, Brunei	10-9
Porto Riko, Slovenya, Umman, Portekiz, Yeni Kaledonya, Pitcairn Adaları, Antigua, Kuzey Mariana Adaları, Mauritius, Turks ve Caicos Adaları, Çek Cumhuriyeti, Saint Kitts ve Nevis, Botsvana, Martinique, Uruguay	9-6

Sejšeller, Malezya, Anguilla, Slovakya, Kuveyt, Güney Afrika, Namibya, Litvanya, Palau, Şili, Amerikan Samoası, Trinidad ve Tobago, Samoa, Saint Pierre ve Miquelon, Polonya, Cook Adaları, Nauru	6-4
Letonya, Panama, Saint Lucia, Dominika, Hırvatistan, Ukrayna, Grenada, Guadeloupe, Belize, Tunus, Bulgaristan, Fiji, Tayland, Rusya, Libya, Arjantin, Kazakistan, Kosta Rika, Reunion, Niue, Beyaz Rusya, Ürdün, Lübnan, Maldivler, Türkmenistan, Brezilya, Montserrat, Jamaika, Filipinler, Gabon, Mısır, Guyana, Guatemala, Saint Vincent ve Grenadinler, Vanuatu, El Salvador	4-2
Monako, Meksika, Romanya, Surinam, Makedonya, Arnavutluk, Svaziland, İran, Dominik Cumhuriyeti, Mayotte, Estonya, Suriye, Lesotho, Ermenistan, Andorra, Tonga, Küba, Venezuela, Kolombiya, Gana, Honduras, Marshall Adaları, Vietnam, Bosna- Hersek, Mikronezya Federal Devletleri, Paraguay, Zimbabve	2-1
Ekvador, Moğolistan, Papua Yeni Gine, Peru, Fas, Bolivya, Solomon Adaları, Gambiya, Türkiye, Moritanya, Hollanda Antilleri, Myanmar, Sri Lanka, Nikaragua, Cezayir, Kırgızistan, Gine, Bhutan, Nijerya, Azerbaycan, Yeşil Burun Adaları, Cibuti, Kamerun, Çin, Ekvator Ginesi, Hindistan, Kuzey Kore, Laos, Özbekistan, Moldova, Suudi Arabistan, Kenya, Endonezya, Bangladeş, Togo, Benin, Burkina Faso, Çad, Sao Tome ve Principe, Tuvalu, Fildişi Sahili, Zambiya, Angola, Haiti, Kamboçya, Pakistan, Kiribati, Gürcistan, Madagaskar, Sırbistan ve Karadağ, Liberya, Etiyopya, Malavi, Kongo, Eritre, Tanzanya, Mali, Ruanda, Irak, Nijer, Uganda, Orta Afrika Cumhuriyeti, Mozambik, Tacikistan, Sudan, Yemen, Senegal, Sierra Leone, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Komorlar, Gine-Bissau, Nepal, Batı Sahra, Somali, Batı Şeria/Gazze Şeridi, Afganistan, Burundi	1-0

Kaynak: The Amounts And The Effects Of Money Laundering, Report for the Ministry of Finance, 2006, Unger Brigitte, s.54.

Modelde çekicilik ve caydırıcılık oranları, bir ülkeden diğer ülkeye akan kara para oranını hesaplayabilmek için birleştirilmektedir. Buna göre Unger Model’inde j ülkesine i ülkesinden akan kara para aşağıdaki model yardımıyla hesaplanmaktadır;

$$P(i, j) = \frac{1}{\sum_{k=1}^n \left[\frac{\text{çekicilik}(k)}{\text{caydırıcılık}(ik)} \right]} \times \frac{\text{çekicilik}(j)}{\text{caydırıcılık}(ij)}$$

Burada P, j ülkesine i ülkesinden akan kara paranın oranını ifade etmektedir. Örneğin, j ülkesi hedef bir ülke (Hollanda), i ülkesi ise kara paranın geldiği temel ülkedir (ABD) ve k=1...n ise çalışmaya konu olabilecek diğer ülkeleri ifade etmektedir.

Bu modelde Walker Modeli’nin aksine menşei kendi ülkesi olan ya da dışarıdan gelen kara paraların gerçek miktarı yansıtabilmesi gözetilmektedir. Bu amaçla, değerlerin %100’ü aşmaması adına formüle kalibre edici bir bölüm oluşturulmuştur. Denklem sağ tarafının ilk kısmı, her ülkenin gönderdiği tüm payların %100’e kadar

yükseldiğini garanti etmektedir. Yani çalışmaya konu olabilecek tüm ülkelerin çekicilik ve caydırıcılık oranlarının toplamı ile ağırlıklandırmaktadır. Paydaki ‘1’ ise bu oranı, tüm ülkelerdeki toplam ağırlıklı çekicilik puanı olarak düzeltmektedir.

Unger Modeli, ülke içinde aklanmak üzere üretilen paranın diğer ülkelere akışı hakkında bir tahmin yapmamaktadır. Bunun yerine belirli bir ülkeye gelen para ile yani Hollanda’ya aklanmak amacıyla gelen miktarın tahmini üzerine yoğunlaşmaktadır.

Yukarıda açıklanan model yardımıyla, Hollanda’da aklamak üzere en yüksek düzeyde kara para kaynağına sahip 20 ülkenin para akışı hesaplanmaya çalışılmıştır.

Tablo 14: Hollanda’da Aklanan Paranın Akışı

Ülke	Milyon \$	Yüzde(%)
Almanya	2.113	1,6
Avusturya	187	0,9
İspanya	617	1,1
Birleşik Krallık	1.127	1,6
Romanya	1.461	1,3
İtalya	1.580	1,1
Polonya	399	2,0
Fransa	1.267	1,0
A.B.D.	11.099	0,8
Meksika	228	1,1
Kanada	650	0,8
Rusya	2.179	1,5
Çin	1.367	1,0
Hong Kong	630	1,0
Tayland	307	0,9
Japonya	143	0,8
Filipinler	242	1,3
Güney Kore	189	0,9
Brezilya	229	1,4
Hollanda’ya Akan Miktar	\$26.013 (€21.000) ¹	
Hollanda	€3.798 (\$4,75)	44,2
Toplam	€24.798 (\$30.763)	

Kaynak: The Amounts And The Effects Of Money Laundering, Report for the Ministry of Finance, 2006, Unger Brigitte, s.58.

¹ Kullanılan Döviz Kuru 1 ABD Doları = € 0,8

Buradaki büyüklükler Walker'ın hesapladığı kara para miktarlarından gelmektedir ve Hollanda'ya akan paranın güncel değerini elde etmek için yeni hesaplanan oranlar ile çarpılmaktadır. Walker'ın kullandığı yöntem her ne kadar eskiye dayansa da her ülkede üretilen kara paranın daha iyi tahminler bulması ve daha fazla araştırılması için katkı sağlamıştır. Yukarıdaki tabloda dünyada aklanan paranın kaynağına sahip ilk 20 ülke vardır ve bunlar aklamak için üretilen paranın %90'nını oluşturmaktadır. ABD'den Hollanda'ya akan kara para sadece %0,8 olmasına rağmen, aklama amacıyla Hollanda'ya gönderilen 11 milyar dolar kısmıyla en büyük payı oluşturmaktadır.

Tablo 14'ten görüleceği üzere, kendi gelirlerinden aklamak için 3,8 milyar Euro Hollanda da kalmasına rağmen, dünyadaki diğer en yüksek kara para kaynağına sahip ülkelerinden Hollanda'ya akan para 26 milyar dolardır. Bu miktarlar gösteriyor ki Hollanda da tahmini olarak, yıllık yaklaşık 30 milyar dolar kara para aklanmaktadır. Burada Hollanda'nın çekiciliğinin yüksekliği, bulunduğu coğrafi konumu ve ekonomik yapısı, kara para aklamak için en ideal ülkeler arasında olduğu unutulmamalıdır.

Türkiye'de aklanan kara paranın tahmini büyüklüğünün hesaplanmasında, modelde kullanılan değişkenlerin güncel olması, zamansal problemi ortadan kaldırdığı gibi sağlıklı sonuçlar elde etmek için de oldukça önemlidir. Bu nedenle çalışmamızda 2016 yılı için açıklanan değerler baz alınmıştır.

3.3. BULGULAR VE ANALİZ

Modele konu olan ülkelerin çekicilik endekslerini belirleyen bağımsız değişkenler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 15: Çekiciliği Belirleyen Bağımsız Değişkenler

ÜLKELER	Bankacılık Gizliliği	Devletin Tutumu	Swift	Finansal Sistem Mevduatı	Çatışma	Yolsuzluk	Egmont Grup	Kişi Başı GSMH
AMERİKA	3	0	1	0,828763	2	2	1	57.466 \$
İTALYA	2	0	1	0,769421	0	3	1	30.507 \$
RUSYA	3	0	1	0,455526	2	4	1	8.748 \$
ÇİN	3	0	1	0,44348	0	3	1	8.123 \$
ALMANYA	3	0	1	0,789456	0	1	1	41.936 \$
FRANSA	2	0	1	0,769295	0	2	1	36.854 \$
ROMANYA	3	1	1	0,323239	0	3	1	9.474 \$
KANADA	2	0	1	1,162951	0	1	1	42.157 \$
B. KRALLIK	2	0	1	1,633869	2	1	1	39.899 \$
HONG KONG	3	0	1	3,313514	0	2	1	43.681 \$
İSPANYA	2	0	1	0,93461	0	3	1	26.528 \$
TAYLAND	3	1	1	1,152644	2	4	1	5.907 \$
GÜNEY KORE	2	0	1	1,244352	0	3	1	27.538 \$
MEKSİKA	2	0	1	0,279775	0	4	1	8.201 \$
AVUSTURYA	3	0	1	0,786699	0	2	1	44.176 \$
POLONYA	2	1	1	0,517912	0	2	1	12.372 \$
FİLİPİNLER	3	1	1	0,604545	2	4	1	2.951 \$
HOLLANDA	2	0	1	1,002348	0	1	1	45.294 \$
JAPONYA	3	0	1	2,293228	0	2	1	38.894 \$
BREZİLYA	3	0	1	0,542177	0	3	1	8.649 \$
TÜRKİYE	3	0	1	0,527353	2	3	1	10.787 \$

Tablo 15’den hareketle kara para aklamak için ülkelerin ne kadar çekici olduğu belirlenmektedir. Unger Model’inde bu değişken, kara paranın aklandığı yani hedef ülke ile paranın geldiği yani temel ülkenin kişi başına düşen milli gelirleri oranlanarak hedef ülkenin değişkenleriyle hesaplanmaktadır.

Tablo 16’da sütunda gösterilen ülkeler kara para kaynağı olan temel ülkeler, satırda gösterilen ülkeler ise kara para akışımın gerçekleştiği hedef ülkelerdir. Tablodaki değerler, sütundaki temel ülkelerin, satırda yer alan hedef ülkeleri kara para aklamak için ne kadar çekici bulunduğunu gösteren oranlardır. Değerler büyüdükçe o ülkenin kara para aklamak için çekiciliği artmaktadır. Örneğin temel ülkeyi İspanya

aldığımızda, kara para aklamak için en çok çekici bulunduğu hedef ülkeler Hong Kong (33,4), Almanya (29,7) ve Avusturya (29,6) iken en az çekici bulunduğu hedef ülkeler ise Rusya (3,1), Tayland (2,4) ve Filipinlerdir (1,1). İspanya'nın kara para akışını gerçekleştirirken de bu oranlar doğrultusunda bir dağılım yapması öngörülmektedir. Yani para aklamak için çekici bulunduğu ülkelere, nispeten daha az çekici bulunduğu ülkelere göre çok daha fazla para akışı sağlayacağı düşünülmektedir.

Temeli ve hedefi aynı olan ülkeler için hesaplanan değerler, ülkenin kendi içindeki çekicilik oranları olmakla beraber diğer ülkeler ile kıyaslanabilmektedir. Örneğin Türkiye'nin kendi içindeki çekicilik değeri 10,5'tur. Tablo 16'daki satırda yer alan hedef ülkeler ile kıyaslandığında Meksika, Filipinler, Rusya ve Tayland hariç diğer ülkelerin kara para aklamada çekicilik değerleri Türkiye'den daha iyi durumdadır. Sonuç olarak, Tablo 16'ya baktığımızda Türkiye'nin kara para aklamak için elverişli bir ülke olmadığı söylenebilir.

Tablo 16: Çekicilik Endeksleri

HEDEF ÜLKELER	AMERİKA	İTALYA	RUSYA	ÇİN	ALMANYA	FRANSA	ROMANYA	KANADA	B.KRALLIK	HONGKONG	İSPANYA	TAYLAND	GÜNEYKORE	MEKSİKA	AVUSTURYA	POLONYA	FİLİPİNLER	HOLLANDA	JAPONYA	BREZİLYA	TÜRKİYE
TEMEL ÜLKELER																					
AMERİKA	11,8	7,3	1,4	2,3	13,7	9,4	2,8	11,8	7,3	15,4	3,6	1,1	6,8	1,7	13,6	3,3	0,5	12,6	13	2,4	1,9
İTALYA	22,2	13,7	2,7	4,3	25,8	17,8	5,3	22,3	13,9	29	6,8	2,1	12,8	3,3	25,7	6,2	1	23,7	24,5	4,6	3,7
RUSYA	77,7	48	9,4	15,2	90	62,2	18,7	77,8	48,5	101,4	24	7,5	44,8	11,5	89,8	21,9	3,5	82,8	85,7	16,3	12,9
ÇİN	83,6	51,7	10,1	16,4	97	67	20,2	83,8	52,2	109,2	25,9	8,1	48,2	12,3	96,7	23,6	3,8	89,2	92,3	17,6	13,9
ALMANYA	16,2	10	1,9	3,1	18,7	12,9	3,9	16,2	10,1	21,1	5	1,5	9,3	2,4	18,7	4,5	0,7	17,2	17,8	3,4	2,7
FRANSA	18,4	11,3	2,2	3,6	21,3	14,7	4,4	18,4	11,5	24	5,7	1,7	10,6	2,7	21,3	5,2	0,8	19,6	20,3	3,8	3
ROMANYA	71,7	44,3	8,7	14	83,1	57,4	17,3	71,9	44,7	93,6	22,2	6,9	41,4	10,6	82,9	20,2	3,3	76,5	79,2	15,1	11,9
KANADA	16,1	9,9	1,9	3,1	18,6	12,9	3,8	16,1	10	21	4,9	1,5	9,3	2,3	18,6	4,5	0,7	17,1	17,7	3,3	2,6
B.KRALLIK	17	10,5	2	3,3	19,7	13,6	4,1	17	10,6	22,2	5,2	1,6	9,8	2,5	19,6	4,8	0,7	18,1	18,8	3,5	2,8
HONGKONG	15,5	9,6	1,8	3	18	12,4	3,7	15,5	9,7	20,3	4,8	1,5	8,9	2,3	17,9	4,3	0,7	16,5	17,1	3,2	2,5
İSPANYA	25,6	15,8	3,1	5	29,7	20,5	6,1	25,6	15,9	33,4	13,9	2,4	14,7	3,7	29,6	7,2	1,1	27,3	28,2	5,3	4,2
TAYLAND	115	71,1	14	22,6	133,3	92,1	27,7	115,3	71,8	150,2	35,6	11,1	66,4	17	133	32,5	5,2	122,7	127	24,2	19,2
GÜNEYKORE	24,6	15,2	3	4,8	28,6	19,7	5,9	24,7	15,4	32,2	7,6	2,3	14,2	3,6	28,5	6,9	1,1	26,3	27,2	5,1	4,1
MEKSİKA	82,8	51,2	10	16,2	96	66,3	20	83	51,7	108,1	25,6	8	47,8	12,2	95,8	23,4	3,8	88,3	91,4	17,4	13,8
AVUSTURYA	15,3	9,5	1,8	3	17,8	12,3	3,7	15,4	9,6	20	4,7	1,4	8,8	2,2	17,7	4,3	0,7	16,4	16,9	3,2	2,5
POLONYA	54,9	33,9	6,6	10,7	63,6	43,9	13,2	55	34,2	71,7	17	5,3	31,7	8,1	63,5	15,5	2,5	58,5	60,6	11,5	9,1
FİLİPİNLER	230,3	142,3	28	45,2	267	184,4	55,6	230,8	143,7	300,6	71,3	22,3	132,9	34,1	266,2	65	10,6	245,6	254,2	48,4	38,4
HOLLANDA	15	9,2	1,8	2,9	17,3	12	3,6	15	9,3	19,5	4,6	1,4	8,6	2,2	17,3	4,2	0,6	16	16,5	3,1	2,5
JAPONYA	17,4	10,8	2,1	3,4	20,2	13,9	4,2	17,5	10,9	22,8	5,4	1,6	10	2,5	20,2	4,9	0,8	18,6	19,2	3,6	2,9
BREZİLYA	78,5	48,5	9,5	15,4	91,1	62,9	18,9	78,7	49	102,5	24,3	7,6	45,3	11,6	90,8	22,1	3,6	83,8	86,7	16,5	13,1

Modelin en temel varsayımı, gelişmiş ekonomi ve yüksek milli gelirin olduğu ekonomilerde kara paranın daha rahat gizlenebilmesidir. Çekicilik oranını hesaplarken, Türkiye'nin kişi başına düşen milli gelirini diğer ülkeler ile oranlamanın sebebi budur. Tablo 16'ya bakıldığında Türkiye'ye göre kişi başına düşen milli geliri yüksek olan ülkeler, kara para aklamak için daha yüksek çekiciliğin olduğu ülkeleri tercih edeceklerdir. Örneğin İtalya, Türkiye'yi 3,7, Almanya'yı 25,8, Japonya'yı 24,5, Rusya'yı 2,7 oranında çekici görmektedir. Türkiye Rusya'ya göre kara para aklamak için daha çekici durumdayken Almanya ve Japonya, İtalya için çok daha çekici konumdadır. Bu da Türkiye'ye gelen kara para miktarının bu ülkelere kıyasla çok daha düşük seviyelerde seyretmesine sebep olmaktadır.

Model'de ağırlıklı toplamlar alınırken bu durum göz önünde bulundurulmuştur. Ülkelerin birbirlerine karşı ne kadar kara para aklamak için elverişli olduğu belirlenirken, çekicilik endeksinin yüksek olduğu ülkelerde her zaman çok daha fazla kara paranın aktığı tespit edilmiştir.

Her ne kadar ülkenin çekiciliği temel belirleyici olsa da kara para aklayıcılar için caydırıcı etmenlerde kara paranın akış miktarını ve seyrini değiştirmektedir. Tablo 17'de ülkelerin arasındaki uzaklığı, resmi dili, var olan sömürgeci yapısı ve ticari ilişkisi gözetilerek hesaplanan caydırıcılık endeksleri yer almaktadır.

Tablo 17: Caydırıcılık Endeksleri

ÜLKELER	AMERİKA	İTALYA	RUSYA	ÇİN	ALMANYA	FRANSA	ROMANYA	KANADA	B.KRALLIK	HONGKONG	İSPANYA	TAYLAND	GÜNEYKORE	MEKSİKA	AVUSTURYA	POLONYA	FİLİPİNLER	HOLLANDA	JAPONYA	BREZİLYA	TÜRKİYE
AMERİKA	-	6	8	7	5	6	6	2	4	10	6	10	8	5	6	6	9	6	7	6	7
İTALYA	6	-	6	6	3	4	4	6	4	7	3	7	6	8	4	4	7	3	6	6	5
RUSYA	8	6	-	4	6	6	6	8	6	5	6	5	4	8	6	6	5	6	4	8	4
ÇİN	7	6	4	-	5	6	6	8	6	3	6	5	3	8	6	6	5	6	3	8	5
ALMANYA	5	3	6	5	-	3	4	6	3	7	4	7	6	8	2	3	7	3	6	8	5
FRANSA	6	4	6	6	3	-	4	6	3	7	3	7	6	8	4	4	7	3	6	8	5
ROMANYA	6	4	6	6	4	4	-	6	4	7	4	7	6	8	4	4	7	4	6	8	5
KANADA	2	6	8	8	6	6	6	-	5	10	6	10	8	6	6	6	10	6	8	6	7
B.KRALLIK	4	4	6	6	3	3	4	5	-	7	4	7	6	8	4	4	7	3	6	8	5
HONG KONG	10	7	5	3	7	7	7	10	7	-	7	4	4	10	7	7	4	7	4	10	7
İSPANYA	6	3	6	6	4	3	4	6	4	7	-	7	6	7	4	4	7	4	6	8	5
TAYLAND	10	7	5	5	7	7	7	10	7	4	7	-	5	10	7	7	4	7	4	10	7
GÜNEYKORE	8	6	4	3	6	6	6	8	6	4	6	5	-	8	6	6	5	6	3	8	5
MEKSİKA	5	8	8	8	8	8	8	6	8	10	7	10	8	-	6	6	10	6	8	6	7
AVUSTURYA	6	4	5	6	2	4	4	6	4	7	4	7	6	6	-	4	7	4	6	8	5
POLONYA	6	4	5	6	3	4	4	6	4	7	4	7	6	6	4	-	7	4	6	8	5
FİLİPİNLER	9	7	5	5	7	7	7	10	7	4	7	4	5	10	7	7	-	7	5	10	7
HOLLANDA	6	3	6	6	3	3	4	6	3	7	4	7	6	6	4	4	7	-	6	8	5
JAPONYA	7	6	4	3	6	6	6	8	6	4	6	4	3	8	6	6	5	6	-	8	5
BREZİLYA	6	6	8	8	8	8	8	6	8	10	8	10	8	6	8	8	10	8	8	-	9
TÜRKİYE	7	5	4	5	5	5	5	7	5	7	5	7	5	7	5	5	7	5	5	9	-

İki ülke arasındaki caydırıcılık oranı ne kadar fazla olursa kara paranın akışı o doğrultuda azalması beklenmektedir. Çünkü kara para aklayıcılar, bu oranı etkileyen etmenleri göz önünde bulundurarak hareket etmektedir. Modele göre iki ülke arasında aynı resmi dil konuşuluyorsa, coğrafi olarak yakın bölgelerde yer alıyorsa, ticaret sıralarında en iyi 5 ülke konumunda ve sömürge yapıları birbiri ile ilintili ise kara paranın bu ülke üzerinden aklanması tercih edilmektedir. Örneğin Meksika'dan kara para göndermek için Hong Kong ya da Tayland gibi caydırıcılığın yüksek olduğu ülkelerden ziyade Amerika gibi bu oranın daha az olduğu ülkelerde faaliyette

bulunulması beklenmektedir. Bu doğrultuda iki ülke arasındaki bu oranın az olduğu ülke nispeten fazla olduğu ülkeye göre daha fazla kara para çekeceği varsayılmaktadır.

Modelin bir sonraki aşamasında ise bütün ülkelerin ağırlıklı toplamları alınarak modele dâhil edilmektedir. Bunun amacı bir ülkenin diğer ülkelere hangi oranda kara para akışı sağlayacağını belirlemektir. Bunu belirlerken her ülke için, hangi ülke ile kıyaslanıyorsa o ülkenin kişi başına düşen milli geliri ile oranlanıp, yine o ülkenin çekiciliğini belirleyen bağımsız değişkenleri ile hesaplanmaktadır. Daha sonra iki ülke arasındaki caydırıcılık endeksi ile oranlanmaktadır. Örneğin Amerika'nın i ülkesi Polonya ise j ülkesi olduğu düşünülürse;

$$\frac{\left(\frac{GDP_j}{GDP_i}\right) * (3 * BS_j + GA_j + SWIFT_j + FD_j - 3 * CF_j - CR_j - EG_j + 10)}{Uzaklık_{ij}}$$

Buradan bulduğumuz, Polonya'nın Amerika için ne kadar çekici olduğu ve kara para akışındaki ağırlığını tespit etmektir. Aynı işlemler diğer ülkeler için tekrarlanıp toplandıktan sonra Amerika'nın ağırlıklı toplamı elde edilir. Benzer şekilde modeldeki diğer ülkeler için aynı yol izlenerek ağırlıklı toplamları bulunmaktadır.

Tablo 18: Ağırlıklı Toplamlar

ÜLKELER	AĞIRLIKLI TOPLAM
AMERİKA	25,70221
İTALYA	64,84727
RUSYA	166,3572
ÇİN	205,9631
ALMANYA	46,06438
FRANSA	48,98194
ROMANYA	174,7641
KANADA	32,96005
BİRLEŞİK KRALLIK	46,46165
HONG KONG	26,66303
İSPANYA	67,95022
TAYLAND	175,226
GÜNEY KORE	55,59774
MEKSİKA	139,6046
AVUSTURYA	39,99862
POLONYA	144,8694
FİLİPİNLER	436,6851
HOLLANDA	37,92844
JAPONYA	45,99324
BREZİLYA	113,3076

Elde edilen bulgular modele uygulandığında, 20 ülkenin Türkiye'ye hangi oranda kara para akışı sağlayacağı tespit edilmektedir. Örneğin Çin'in Türkiye'ye hangi oranda kara para akışı sağlayacağı şu şekilde hesaplanmaktadır;

$$P(\text{Çin, Türkiye}) = \frac{1}{\sum_{k=1}^{20} \left[\frac{\text{çekicilik}(k)}{\text{caydırıcılık}(\text{Çin}, k)} \right]} \times \frac{\text{çekicilik}(\text{Türkiye})}{\text{caydırıcılık}(\text{Çin, Türkiye})}$$

Daha sonra Walker'ın en yüksek kara para kaynağına sahip 20 ülke için hesapladığı değerler kullanılmaktadır (Tablo 6). Bu değerler, yüzde olarak ifade edilen kara para akışı oranları ile çarpılarak, çalışmaya konu olan ülkelerin Türkiye'ye tahmini olarak gönderdiği kara para miktarları bulunmaktadır. Tablo 19'da bu miktarlar ile ülkelerin Türkiye'ye gönderdiği kara para oranları yer almaktadır.

Tablo 19: Türkiye'de Aklanan Paranın Akışları

ÜLKELER	MİLYON \$	YÜZDE(%)
AMERİKA	1.450.071	1,09835
İTALYA	172.269	1,14804
RUSYA	287.130	1,95079
ÇİN	178.323	1,35751
ALMANYA	150.756	1,1757
FRANSA	156.951	1,25814
ROMANYA	158.550	1,37172
KANADA	96.173	1,16752
B.KRALLIK	84.218	1,22516
HONG KONG	87.552	1,3929
İSPANYA	70.919	1,25995
TAYLAND	51.461	1,56732
GÜNEY KORE	31.508	1,48341
MEKSİKA	29.925	1,41695
AVUSTURYA	26.004	1,28534
POLONYA	24.981	1,26717
FİLİPİNLER	23.751	1,25888
HOLLANDA	24.275	1,32204
JAPONYA	21.552	1,26962
BREZİLYA	21.612	1,28752
TOPLAM	3.147.980	

Buradaki miktarlar Walker'ın hesapladığı en yüksek kara para kaynaklarının orijinal halinden gelmektedir. Türkiye'ye akan kara paranın tahmini değerini elde etmek için hesapladığımız oranlar ile çarpılmıştır. Böylelikle en yüksek kara para

kaynağına sahip 20 ülkenin Türkiye’de akladığı tahmini miktar 3,147 milyar dolar olarak hesaplanmıştır.

3.4. TARTIŞMA

Türkiye’de uzun zamandır, ödemeler bilançosunda yer alan ve kaynağı tam olarak bilinmeyen ‘Net Hata ve Noksan Kalemi’ tartışılmaktadır. Teorik olarak yetkililerce açıklansa bile gerçekte bu kalemin içinde ülkeye giriş ve çıkış yapan kara paralarında olduğu kabul edilmektedir.

Ödemeler dengesi derleme ilkelerinden biri, bir işlemin borç ve alacak olmak üzere, birbirine eşit iki kayıtla tutulduğu çift kayıt muhasebe sistemidir. Bu koşulun sağlanması için işlemin her iki kaydının piyasa değeri üzerinden kaydedilmesi ve mülkiyet değişiminin gerçekleştiği dönemde eş anlı olarak yapılması gerekmektedir. Bu kayıt sisteminin sonucu olarak da ‘Cari İşlemler Hesabı’ ve ‘Sermaye Hesabı’nın toplamının her zaman “Finans Hesabı” kalemine eşit olması gerekir (TCMB, 2016: 15):

$$\text{Cari İşlemler Hesabı} + \text{Sermaye Hesabı} = \text{Finans Hesabı}$$

Fakat uygulamada, bu teorik eşitliğin gerçekleşmesi nerdeyse imkânsızdır. Verilerin değişik kaynaklardan elde edilmesi, değerlendirme ve ölçme ile kayıt zamanı farklılıkları yaratmakta; sonuç itibarıyla oluşan farklar Net Hata Noksan (NHN) kalemine kalıntı şeklinde yansımaktadır. Bu doğrultuda eşitlik;

$$\text{Finans Hesabı} - \text{Cari İşlemler Hesabı} - \text{Sermaye Hesabı} = \text{Net Hata Noksan}$$

Şeklinde ifade edilir.

Net Hata Noksan’a yol açan unsurlar teorik olarak;

- **Kapsam:** Yurt dışı ile yapılan tüm ticari işlemler, kullanılan veri kaynakları tarafından, tamamen kapsanmamış olması,
- **Değerlendirme ve Ölçme:** Gerekli borç ve alacak kaydının her biri için farklı veri kaynakları kullanılıyorsa, veri kaynakları bu işlemi farklı değerlerde ölçebilmesi,
- **Kayıt Zaman Farklılıkları:** Farklı veri kaynaklarından elde edilen borç ve alacak kayıtları farklı dönemler için raporlanmış ve dolayısıyla farklı dönemler için kaydedilmiş olabilmesi şeklinde özetlenebilir.

Ancak teoride belirtilen nedenlerin dışında başka etmenlerde NHN'a etki etmektedir. Bunların en başında, kaynağı tespit edilemeyen, veri kaynakları tarafından raporlanamayan ve dolayısıyla kayıt altına alınamayan kara para gelmektedir. Fakat kara para aklayıcılar elde ettikleri kazancın vergi kaybından daha fazla getirisi olduğundan, kayıt altına alınmasına izin verirler. Örneğin hayali ihracat ve ithalatta faturalandırılmış mal ve hizmetler değerinden fazla gösterilerek, hem elde edilen kara para aklamakta hem de vergi yükümlülüğü yerine getirilerek yapılan işlemin yasal bir görünüm kazanması sağlanmaktadır. Bu durumda faturalandırılan ancak veri kaynakları tarafından tespit edilemeyen tutarlar net hata ve noksanı yansıyacaktır. Söz konusu bu kalemin belli bir tutarı içermesi bir dereceye kadar tüm dünyada normal karşılanırsa da Türkiye'de bu değer son yıllarda artış eğilimindedir.

Tablo 20: TCMB Net Hata ve Noksan Hesabı (2007-2016)

Yıllar	Net Hata ve Noksan (Milyar Dolar)
2007	-315
2008	1.966
2009	2.314
2010	-464
2011	8.295
2012	-927
2013	1.577
2014	2.040
2015	10.198
2016	11.235

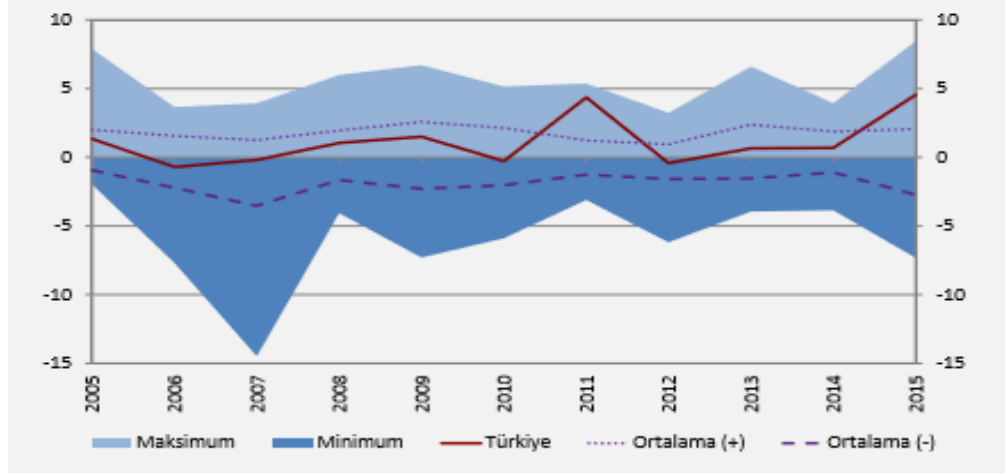
Kaynak: TÜİK

TCMB'nin son 10 yıllık Net Hata ve Noksan kayıtlarını içeren yukarıdaki tablo incelendiğinde 2014 yılındaki Net Hata Noksan kaleminde 2.040 milyar dolarlık bir fazla söz konusudur. 2015 yılına gelindiğinde Net Hata ve Noksan Hesabı yaklaşık %500 gibi çok ciddi bir artışla 10.198 milyar dolara, 2016 yılı için ise yaklaşık %10 artışla 11.235 milyar dolara yükselmiştir.

Türkiye ile seçilmiş 20 ülkenin (ABD, Almanya, Arjantin, Birleşik Krallık, Brezilya, Çek Cumhuriyeti, Çin, Güney Afrika, Hindistan, İspanya, İsviçre, İtalya, Japonya, Kore Cumhuriyeti, Norveç, Portekiz, Rusya, Tayland ve Yunanistan) NHN karşılaştırması aşağıdaki şekilde gösterilmiştir. 2005-2015 dönemi boyunca NHN'nin toplam döviz gelirlerine oranına bakıldığında, Türkiye minimum ve maksimum

değerleri arasında istikrarlı bir seyir izlediği görülmektedir. Ancak istikrarlı görünüm son yıllarda özellikle 2014 sonrasında normal kabul edilen seviyelerin üzerindedir.

Şekil 5: Ülke Karşılaştırmaları: NHN/ Toplam Döviz Gelirleri (Yüzde)

Kaynak: IMF International Financial Statistic

Net Hata Noksan'a hiç kuşkusuz sebep olan teorik unsurların yanında, ülke içinde aklanan kara paralarında etki ettiği yadsınmaz. Merkez Bankası yetkilileri ise, bu kalemin öncelikle vadeli ithalat ve ihracat işlemlerinden kaynaklandığını beyan etmektedirler. Merkez Bankası yetkilileri vadeli satış durumunda sadece ihracatçıya ödenen kısmın ödemeler bilançosuna yansıdığını, dolayısıyla rezervlerin arttığını, kalan ve ileride ödenecek tutarın ise ödendikçe ödemeler bilançosuna yansıdığını, aradaki farkın geçici olarak "net hata ve noksan kalemine" atıldığını ifade etmektedir. Vadeli ithalat işlemlerinin ise vadeli ihracat işlemlerinden fazla ya da az olmasına göre de bu kalemin eksi ya da artı değerler olarak dalgalı bir seyir izleyebileceğini, bu kalemin yıllar itibarıyla gösterdiği dalgalanmanın da bu durumun açık bir ispatı olduğunu belirtmektedirler. Ancak söz konusu kalemin bir kısmının da kara para ve kara paraya dâhil sıcak para olabileceği de belirtilmektedir.

Çalışmanın sonucundan yola çıkarak 3,147 milyar dolarlık kara paranın, son yıllarda Net Hata Noksan Hesabının fazla vermesine katkıda bulunduğu söylenebilir. Ancak aklandığı düşünülen kara paraların gerçekte olduğundan az bir kısmının tespit edilebilmesinden Türkiye'de de aslında bu miktarların çok daha fazla olduğu düşünülmelidir. FATF'ın yaptığı çalışmada kara para kaynaklarının %70'inin başarıyla aklandığı, IMF'nin yaptığı çalışmada ise ele geçirilen ya da aklandığı düşünülen paranın, gerçek kara para kaynağının %10-20'sini oluşturduğu tespit

edilmiştir. Bu açıdan bakılırsa Türkiye’de de aklandığı tahmin edilen kara paranın çok daha ciddi boyutta olduğu düşünülmelidir.

Tahmin edilen miktarların tamamının Net Hata Noksan’a etki etmesi beklenmemelidir. Çünkü kara para çok hızlı erişim hızına ve dolaşıma sahiptir. Bu açılardan bakılacak olursa, Türkiye’de akladığı tahmin edilen yaklaşık 3,147 milyar doların, aynı yıl TCMB’nin Net Hata ve Noksan Hesabı ile karşılaştırıldığında aslında abartılı bir tahmin olmadığı, ancak tahmin edilen miktarın çok daha üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca sadece NHN’dan yola çıkarak kara paranın tahminini yapmak ya da aklandığı düşünülen kara paranın tamamını sadece tek bir gösterge ile yorumlamak gerçekçi bir yaklaşım olmadığı gibi çalışmanın sonucunun yorumlanabilmesi açısından fikir vericidir.

SONUÇ

Kara para, 1920'li yıllara dayanan bir kavram olmasının yanında, yarattığı etkiler son 20-30 yıldır ciddi oranda hissedilmektedir. Bu etkiler sadece ekonomik anlamda değil, sosyal, siyasal ve hukuki düzenin bozulmasına yöneliktir. Kara para yapısı gereği gizlendiğinden, ülkelerde yolsuzluktan makroekonomik göstergelere kadar yansımaları hissedilmektedir. Bu da özellikle uzun dönemde etkisini göstermektedir.

En başta uyuşturucu madde kaçakçılığı olmak üzere yasa dışı yollardan elde edilen ekonomik değerler kara para içerisinde değerlendirilirken, bu değerlerin yasal bir görünüme kavuşmaları için izlenen yollar ise kara para aklama olarak nitelendirilmektedir.

Literatürde kara para aklama sırasıyla yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirme aşamalarıyla gerçekleşirken, kara para aklama yöntemleri insanın hayal gücü ile sınırlıdır. Ancak teknoloji ve internetin hız kazandığı günümüzde, internet bankacılığı, vergi cennetleri ve kıyı bankacılığı, hayali ihracat ve ithalat en çok kullanılan yöntemler arasındadır.

Yasa dışı suçların çeşitlilik kazanması ve bu yollarla elde edilen gelirlerin farklı yollarla ülke ekonomilerine dâhil edilmesi ulusal ve uluslararası önlemlerin alınmasını gerekli kılmıştır. Uluslararası alanda, Mali Eylem Görev Gücü (FATF), Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Konseyi (AK) başta olmak üzere pek çok örgüt kara para aklama ile mücadele konusunda alınması gereken tedbirleri belirlemiştir. Ayrıca FATF'ın 40+9 Tavsiyesi ülkelerin kara para ile mücadelesinde yapı taşı niteliğindedir.

Türkiye kara paranın aklanma ile mücadeledeki yerini 1991'de FATF'ta üye olmasıyla almıştır. Bu mücadeledeki görev Maliye Bakanlığı bünyesinde yer alan Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) ve Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu (MSMKK) tarafından yürütülmektedir. Kara para aklamaya karşı önleyici tedbirler doğrultusunda uluslararası sözleşmeler imzalanarak ulusal hukuka aktarılması ve mücadelede yükümlülük ve düzenlemelerdeki esaslar belirlenerek gereken tedbirlerin alınması aşamaları gerçekleştirilmiştir.

Uluslararası ve ulusal çalışmalar ile yasal düzenlemeler geliştirilse de kara para ile mücadelede, kara parayı teşvik eden ülkelerin varlığı nedeniyle bu yoldaki çalışmalar sekteye uğramaktadır. Ekonomik gelişmesini tamamlayamayan, gelişmek için gerekli kaynaklara sahip olmayan, etnik ve kültürel çatışmalar nedeniyle otorite sağlayamayan devletler, yasa dışı sıcak para ile ülkelerinde işlem yapılmasına izin vermekte, böylelikle kara para aklama faaliyetlerinin ülkelerinde gerçekleşmesine göz yummaktadır. Bu durum kara para ile mücadele etmeye çalışan ülkeler tarafından önlenmeye çalışılsa da, başarılı olunamamaktadır.

Yıllardan beri küresel çapta sorun olduğu halde kaynağının gizlenmesi, hızlı ve farklı yollarla dolaşım imkânına sahip olmasından dolayı kara paranın büyüklüğünün ne kadar olduğu kesin olarak hesaplanamamaktadır. Bu da ülkelerin kendi bünyesinde ne kadar kara para barındırdığı konusunda bir merak konusu olmuştur. Dünyanın farklı ülkelerinde, değişik metotlarda çalışmalar yapılsa da kesin bir miktardan söz etmek oldukça zordur. Çalışmalar sonucunda tahmin edilen büyüklükler, gerçek aklanan kara paranın çok az bir kısmını temsil etmektedir. Bu da kara paranın dünya çapında ne denli büyük bir hacme sahip olduğunu göstermektedir.

Yapılan çalışmalar neticesinde, IMF (1996), tarafından yapılan açıklamada dünya GSMH 'sının %2-%5'i arası kara paradan oluştuğunu ve bu tahminlere göre kara para hacminin 590 milyar ile 1,5 trilyon dolar arasında olduğu ifade edilmiştir. Aynı yıl AB tahminlerine göre 1,1 trilyon dolar iken OECD kaynaklarına göre 1 trilyon dolar olduğu düşünülmektedir. BM (1995), tarafından yapılan bir başka araştırmada 2 trilyon 425 milyar dolar kara para aklanıldığı tahmin edilmektedir. FED'in yaptığı tahmine göre ise sadece Amerika'da yılda 300-500 milyar dolar arası kara para aklanmaktadır.

Walker (1995), tarafından yapılan 226 ülkenin dâhil edildiği çalışmada dünya çapında aklanan kara paranın yaklaşık 2,85 trilyon dolar olduğu tahmin edilmiştir. Ancak Walker yaptığı çalışmada kullanılan verilerin kaynaklarını açıklamadığından, zamansal problemlerden ve modeldeki eksikliklerden dolayı modelin genişletilerek revize edilebilme özelliği üzerinde sıkça durmuştur.

Unger (2006), tarafından geliştirilen model gerçekte Walker Modeli'nin revize edilmiş versiyonudur. Zamansal tutarsızlıkların giderildiği, verilerin kaynaklarının açıklandığı ve para akışının tek yönlü olarak gerçekleştiği bu modelde en yüksek kara

para kaynağına sahip 19 ülkenin Hollanda üzerinde yılda 30 milyar dolar kara para akladığı hesaplanmıştır.

Ene (2014), Unger Model'ini kullanarak yaptığı çalışmada, Türkiye'nin Romanya üzerinden yaklaşık 1,43 milyar dolar kara para akladığını tahmin etmiştir.

Baker (2007), çalışmasında dünyada yasa dışı yollarla elde edilen paranın 1-1,6 trilyon dolar olduğunu, Schneider (2006), 20 OECD ülkesi üzerine MIMIC Modeli ile yaptığı çalışmada ise aklanan suç gelirlerinin 614 milyar dolar olduğunu tahmin etmiştir.

Nisan 2016'da patlak veren Panama Belgelerinde, Panama'da faaliyet gösteren Mossack Fonseca adlı hukuk şirketi 1970'li yıllardan 2016'lı yıllara kadar konu olan, 2,6 Terabaytlık 11,5 milyon belgeyi sızdırmıştır. Bu belgelerde 214 binin üzerinde kurumun bilgilerinin yanı sıra 128 politikacı ve 12 dünya liderinin gizli hesapları ve off-shore şirketlerle bağlantılı olduğu ortaya çıkmıştır. Türkiye'den de 100 den fazla şirketin bu belgelerde isminin olduğu açıklanmıştır. Tarihin en büyük sızıntısı olarak nitelendirilen bu belgeler aslında vergi cennetlerinde tutulan kara paranın ne denli büyük bir hacme sahip olduğunun göstergesidir.

Türkiye'de MASAK tarafından yayınlanan 2016 Faaliyet Raporları incelendiğinde şüpheli işlem bildirimlerinin her yıl arttığı buna karşılık incelenen dosya sayısının ise aynı oranda artmadığı çok açık görülmektedir. 2016 yılı içinde 132.570 şüpheli işlem bildirimini alan MASAK, analiz ve değerlendirmeye alınan dosya sayısı 1992 iken sonuçlandırılan dosya sayısı sadece 839'dur. Öncül suçlar kapsamında en çok uyuşturucu kaçakçılığı, usulsüz mali işlemler, anayasal düzene karşı işlenen suçlar, terör suçları, tefecilik ve dolandırıcılık başı çekmektedir.

Türkiye'de aklanan kara para genellikle öncül suç istatistikleri ya da şüpheli işlem bildirimleri yoluyla tahmin edilmeye çalışılmaktadır. Yapmış olduğumuz çalışmanın en önemli özelliği, farklı ülkelerde bu alanda yapılan çalışmalar baz alınarak, Türkiye için de sözü edilen kara para miktarları ile ilgili matematiksel ve istatistiki yollarla araştırmanın gerçekleştirilebilirliğini ortaya koymaktır.

Bu doğrultuda, Walker'ın tespitinden yola çıkarak en yüksek kara para kaynağına sahip 20 ülkenin (Amerika, İtalya, Rusya, Çin, Almanya, Fransa, Romanya, Kanada, Birleşik Krallık, Hong Kong, İspanya, Tayland, Güney Kore, Meksika,

Avusturya, Polonya, Filipinler, Hollanda, Japonya, Brezilya) Türkiye’de akladığı tahmini kara para miktarları hesaplanmaya çalışılmıştır. Çalışmada kara para aklamada çekicilik unsuru oluşturan kişi başına düşen milli gelir, bankacılığın gizliliği, devletin kara paraya karşı tutumu, SWIFT sisteminin varlığı, finansal sistem mevduatı, çatışma ve yolsuzluk değerleri ile Egmont üyeliğinin yanı sıra kara para aklamada caydırıcılık unsuru oluşturan dil, ticari ilişkiler, ülkelerin sömürge yapıları ile fiziksel uzaklıkları Unger Modeli ile analiz edilmiştir.

Elde edilen bulgular ışığında; çalışmaya konu olan 20 ülkenin çekicilik ve caydırıcılık değerleri hesaplanıp modelde uygulanarak 3,147 milyar dolarlık büyüklüğe ulaşılmıştır. Bulgular ile model sonucu karşılaştırıldığında; Türkiye’nin bu ülkeler karşısında kara para aklamak için yeterince çekicilik unsuru oluşturmadığı görülmektedir. Fakat tespit edilen tutarın aslında aklanan paradan çok daha az olduğu unutulmamalıdır. FATF’ın yaptığı çalışmada kara para kaynaklarının %70’inin başarıyla amlandığı, IMF’nin yaptığı çalışmada ise ele geçirilen ya da amlandığı düşünülen paranın, gerçek kara para kaynağının %10-20’sini oluşturduğu tespit edilmiştir.

Uzun yıllardır süregelen Ödemeler Bilançosundaki Net Hata ve Noksan Hesabı ile ilgili tartışmalarda yetkililer bunun kaynağını teorik olarak açıklasa bile bu hesabın içinde ülkeye giriş ya da çıkış yapan kara paranın da olduğu kabul edilmektedir. Türkiye’de özellikle 2014 yılından sonra Net Hata Noksan Hesabı’ndaki artış, kabul gören sınırların üzerinde seyretmektedir. 2014 yılında 2.040 milyar dolar fazla, 2015 yılında 10.198 milyar dolar fazla yani yaklaşık %500 artışla ciddi seviyede yukarı yönlü hareket etmiştir. 2016 yılı için ise bu rakam %10 artışla 11.235 milyar dolara yükselmiştir. Kaçınılmaz olarak akla gelen ilk soru, yasa dışı yollardan elde edilen kazançların bu hesapta yansımalarının ne kadar olabileceğidir. Baktığımızda 3,147 milyar dolarlık kara paranın özellikle araştırmanın güncelliğinden, 2016 yılı NHN hesabındaki fazla ile karşılaştırıldığında aslında abartılı bir miktar olmadığı gözükmektedir. Ancak bu kazançların tamamını bu hesap içinde aramak ve ya yansıyan miktarların, aklanan kara paranın tamamı şeklinde düşünmek yanıltıcı olacaktır. Zaten aklanan kara paranın az bir kısmı tespit edildiğinden, Net Hata Noksan Hesabı bize bu konuda daha net fikir vermesi açısından somut bir göstergedir.

Her ülkesinin kara para aklama potansiyelinin var olduğu kabul edilerek, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısı ile coğrafi konumu da göz önüne alındığında, kara para faaliyetlerinde önemli bir geçiş noktası özelliğine sahip olduğu yadsınamaz. MASAK'ın yürüttüğü çalışmalarda tespit edilen şüpheli işlem bildirimleri artış gösterirken, inceleme yapılan ve sonuçlandırılan öncül suçların sayıları ise aynı artışı göstermemiştir. Bu da gösteriyor ki kayıt dışı ekonomi ve kara para ile mücadelede Türkiye beklenen seviyenin altında faaliyet göstermektedir.

Terörizmin finansmanı ve uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele konularında günümüzde daha sıkı tedbirler getirilmiştir. Ancak kara para ve kayıt dışı ekonominin kapsam alanı geniş olduğundan mücadele faaliyetlerinin de alanının genişletilmesi gerekmektedir. Bankacılık ve müşteri gizliliği konularında eksiksiz kimlik tespitinin yapılması ve belli tutar üzeri yapılan işlemlerde bildirim yükümlülüğü uygulanması zorunlu hale getirilmelidir. Kara para aklama ile mücadele eden kurum ve kuruluşların, analiz etme, inceleme ve değerlendirme fonksiyonları olabildiğince koordineli ve hızlı çalışmalıdır. Cezai yaptırımlar ağırlaştırılmalı ve ayırım gözetilmemelidir. Ayrıca kara paradan rant sağlayan bürokratlar, kamu görevlileri, özel sektör temsilcileri tespit edilmeli ve yargı önüne çıkarılmalıdır. Ancak bu önlemlerin ve yükümlülüklerin eksiksiz yerine getirildiği bir yerde, kara paranın hareket alanı daraltılarak faaliyetleri azaltılabilir.

BİBLİYOGRAFYA

- A., Odeh Ismail, Anti-Money Laundering and Combating Terrorist Financing for Financial Institutions, Dorrance Yayınları, Pennsylvania, 2010, s. 106.
- Ağbal, Naci, ‘‘Kara Para Aklamanın Önlenmesinde Bankaların Rolü-1’’, Yaklaşım Dergisi, Sayı: 2000/96.
- Alldrige, Peter, Money Laundering Law Forfeiture, Confiscation, Civil Recovery, Criminal Laundering and Taxation of the Proceeds of Crime, Oregon, Hart Yayınevi, Oxford and Portland, 2003, s.119.
- Başak, Ramazan, ‘‘50 Soruda Kara Para ve Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi’’, Bankalar Birliği Yayınları, 1998, No: 206 / 1.
- Beare, E. Margaret, Schneider Stephen, Money Laundering in Canada: Chasing Dirty and Dangerous Dollars, Toronto, Toronto Üniversitesi Yayınları, 2007, s.83.
- Boyrie, Maria E. , S. J. Pak Simon, Zdanowicz, John S. , The Impact of Switzerland’s Money Laundering Law On Capital Flows Through Abnormal Pricing In International Trade. Florida: CIBER Working Paper Center For International Business And Education Research, Florida International University, 2001, s. 8.
- Brien, Nicolas, Kim Danh, Maria Fernanda Estrada, Julieta Mejia Ibanez, Max Risch ve Maureen Tee, A Bilateral Study On Money Laundering In The United States And Mexico, Columbia School of International and Public Affairs, Mayıs 2011, s. 41, 42, 43, 45.
- Brigitte, Unger, The Amounts And The Effects Of Money Laundering, Report for the Minister of Finance, 16 February,2006, s. 38, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59.
- Değirmenci, Olgun, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu (Kara Para Aklama Suçu), Turhan Kitabevi, Ankara, 2007, s.65.
- Ene, Maria Corina, Measuring Money Laundering Using ‘‘The Walker Gravity Model’’, Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, 2004, s.157.
- Ergin, Ergül, Kara Para Endüstrisi ve Aklama Suçu, Ankara: Adalet Yayınevi, 2001, s.10,11, 21, 25, 29.

- Gilmore, C. William, Dirty Money: The Evolution Of Money Laundering Counter-Measures, Belçika, Avrupa konseyi Yayınları,1999, s.95.
- ”International Efforts To Combat Money Laundering”,Cambridge International Documents Series, Volume 4, Cambridge, Grotius Publications Limited, 1992, s. 9.
- Gümüşay, Serdar, “Kara Para Aklama Kavramı, Nedenleri ve Boyutları İle Kara Para Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çözüm Önerileri” Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 179, Ağustos 2003, s. 127.
- Güner, Sedat, Organize Suç Örgütleri Kara Para ve Aklanması, Ankara, Bilgi Yayınevi,2003, s.204.
- İnönü, Akgün Alp,” Kara Paranın Makro Ekonomi Üzerine Etkileri”, Maliye Dergisi, Sayı 134. (6.01.2017), (7.01.2017).
<http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/akgunmakale.htm>
- İpek, Halim, “Önemli Bir Sorun: Kara Para ve Kara Paranın Aklanması”, Beta Basım, İstanbul, Eylül 2000, s.1,2.
- Kuryshko, Olexandr ve Serhiy Leonov, Improvement Of Evaluation Method Of Financial System Attractiveness For Income Legalization, Public and Municipal Finance, Yayın:1, Sayı:2, s. 9, 10.
- Leong, V.M. Angela, The disruption of international organised crime: an analysis of legal and Non Legal Strategies, Ashgate Yayınları, Hampshire, 2007, s.35.
- Lucia, Dalla Pellegrina ve Masciandro Donato, “The Risk Based Approach In The New European Anti-Money Laundering Legislation”, Paolo Baffi Centre Research Paper Series No. 2008-22, s.3.
- Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi, 2006, s.5, 6.
- MASAK, Faaliyet Raporları (2006, 2015,2016),
<http://www.masak.gov.tr/tr/content/faaliyet-raporlari/43>
- MASAK, Görev ve Yetkiler, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/gorev-ve-yetkiler/39> (23.03.2017).

- MASAK, Kurul Başkanı Sunuş, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/sunus/37> (23.03.2017).
- Mavral, ÜLKER, (2003), Kara Para Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, s.21, 63, 65.
- Mccann, Hilton, Off-shore Finance, New York, Cambridge Üniversitesi Yayınları, 2006, s.70.
- Nariman, Aiman, Sulaiman Mohd, Bidin Aishah, Hanrahan,Pamela, Ramsay Ian ve Stapledon Geof, Commercial Applications of Company Law in Malaysia, Malezya, Cch Yayınları, 2008, s. 46.
- Özsoylu, Ahmet Fazıl, Suç Ekonomisi, Ankara, Akçağ Yayınevi 1999, s.125.
- OECD, Improving Access to Bank Information for Tax Purposes, 2000.
- OECD, Towards Global Tax Co-operation: Progress in Identifying and Eliminating Harmful Tax Practices, 2000.
- Quirck, James Peter, Money Laundering: Muddying The Macroeconomy, 1997, Mart, s.8, 9. (6.01.2017), (7.01.2017).
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1997/03/pdf/quirk.pdf>
- Schneider, Friedrich, Turnover of Organized Crime and Money Laundering: Some Preliminary Empirical Findings, 2008, s.5, 16, 17.
- Schott, Allan Paul, Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism, The World Bank, 2.Baskı, Washington, 2006, s.III-2.
- Spindler, Gerald, E-commerce Law In Europe and The USA, New York, Springer Yayınları, 2002, s.372.
- Taşdelen, Aziz, Hukuksal Açıdan Türkiye'de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi, 1.Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003,s.63.
- Tax Justice Network, Financial Secrecy Index, Methodology, 2015.
- The Egmont Group of Financial Intelligence Units,
<https://www.egmontgroup.org/en/membership/list> (21.03.2017).
- Thony, François Jean, "Money Laundering And Terrorism Financing: An Overview"
<http://www.imf.org/external/np/leg/sem/2002/cdmfl/eng/thony.pdf>, (01.12.2009), s.9.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Kara Paranın Aklanması Suçu İle Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri, 2003, s.19,20.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Ödemeler Dengesi ve Yatırım Pozisyonu Raporu, 2016 /4, s.15.

UNODC, <http://www.unodc.org/unodc/en/legal-tools/Model.html>, (16.03.2017)

Uyanık, Cahit, “32 Kısım Tekmili Birden Kara Paranın Macerası”, Ekonomi Dergisi, Aralık 1996.

Üstün, Oktay, “Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış”, Bankacılar Dergisi, Haziran, 2008, Sayı 65.

Walker, John Modelling Global Money Laundering Flows,1998. (21.01.2017).

<http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm>

Yetim, Sedat, Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi, Ankara, 2000, s.323, 12.

.....
Central Intelligence Agency, CIA World Factbook,

<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/fields/2061.html#tu>

Egmont Group, <https://www.egmontgroup.org/en/membership/list>

Financial Action Task Force (FATF) , <http://www.fatf-gafi.org/countries/>

IMF, <http://www.imf.org/en/Data>

Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT), <https://www.thswiftcodes.com/>

Tax Justice Network Financial Secrecy Index, Key Financial Secrecy Indicator: Banking Secrecy. <http://www.financialsecrecyindex.com/>

Transparency International, Corruption Perception Index, 2016.

<http://www.transparency.org/cpi2015>

Uppsala Conflict Data Program, <http://ucdp.uu.se/>

World Bank, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>

World Bank, Federal Reserve Economic Data (FRED), Financial Deposits,
<https://fred.stlouisfed.org/>

World Trade Organization (WTO),

https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr15_e.htm

<http://www.trademap.org/Index.aspx>

EK-1: FATF TAVSİYELERİ

FATF Tavsiyeleri	
Tavsiye 1	Kara para aklama suçunun Viyana ve Palermo Sözleşmesindeki aklama suçu tanımlarına uygun olması, öncül suçların eşik, liste veya karma yöntemlerle tespit edilmesi
Tavsiye 2	Kara para aklama suçunun manevi unsurunun Viyana ve Palermo Sözleşmesindeki standartlara uygun olması ve tüzel kişilerin de cezai, hukuki veya idari sorumluluğa tabi tutulması
Tavsiye 3	Müsadere konusunda Viyana ve Palermo Sözleşmesinde belirlenen benzer tedbirlerin uygulanması, iç hukukun elvermesi durumunda mahkûmiyet olmaksızın da müsadere yapılabilmesi
Tavsiye 4	Finansal kuruluşların gizlilik yasalarının, tavsiyelerin uygulanmasına engel teşkil etmemesi
Tavsiye 5	Mali kuruluşların isimsiz hesap açmaması, müşterini tanı (CDD) tedbirlerini uygulaması
Tavsiye 6	Siyasi nüfuz sahibi kişiler (PEPs) için özel dikkat gösterilmesi
Tavsiye 7	Muhabir bankacılık işlemlerinde dikkat edilecek hususlar
Tavsiye 8	Yeni gelişen teknolojilerin kara para aklamada kullanılmasına dikkat edilmesi
Tavsiye 9	Müşterini tanı tedbirlerinin uygulanmasında araçlara veya üçüncü kişilere güven
Tavsiye 10	Kayıtların 5 yıl süreyle saklanması ve yetkililere ibrazı
Tavsiye 11	Finansal kuruluşların görünürde belli bir ekonomik amacı olmayan karışık ve normal gözükmeyen işlemlere özel dikkat göstermeleri
Tavsiye 12	5, 6, 8, 9, 10 ve 11'nci tavsiyelerde öngörülen hususların kumarhaneler, emlakçılar, değerli maden ve taş tacirleri, avukatlar, noterler ve muhasebeciler ile şirket hizmeti sağlayanlara da uygulanması
Tavsiye 13	Finansal kuruluşlar için şüpheli işlem bildiriminde bulunma zorunluluğu getirilmesi
Tavsiye 14	Şüpheli işlem bildiriminde bulunan finansal kuruluşları hukuki ve cezai sorumluluktan muaf tutan yasal hükümler getirilmesi ve şüpheli işlemlerin bildirimleri ile ilgili bilgilerin ifşasının yasaklanması
Tavsiye 15	Finansal kuruluşların, politika, prosedür, kontrol, eğitim ve denetim programları hazırlamaları
Tavsiye 16	13 ila 15 ile 21'nci tavsiyelerde öngörülen hususların değerli maden ve taş tacirleri, avukatlar, noterler ve muhasebeciler ve "trustlar" ile şirket hizmeti sağlayanlara da uygulanması
Tavsiye 17	Tavsiyelerde öngörülen hususları uygulamayan gerçek ve tüzel kişilerin caydırıcı yaptırımlara tabi tutulması
Tavsiye 18	Paravan bankalarla iş ve işlem yapılmaması

Tavsiye 19	Belirli miktarın üzerindeki nakit işlemlerin periyodik olarak bildirilmesini sağlayacak bir sistem kurulması
Tavsiye 20	Tavsiye hükümlerinin finansal olmayan kuruluşlar dışındaki iş ve meslek sahiplerine de uygulanması
Tavsiye 21	Tavsiyeleri uygulamayan ülkelerle olan iş ve işlemlerde özel dikkat gösterilmesi
Tavsiye 22	Düzenlemelerin, finansal kuruluşların özellikle yurtdışı şube ve acentelerine uygulanması
Tavsiye 23	Mali kuruluşların yeterli düzenleme ve denetimlere tabi olması
Tavsiye 24	Kumarhanelerin kapsamlı bir düzenleyici ve denetleyici rejime, diğer mali olmayan kuruluşların da etkin bir gözetim sistemine tabi olması
Tavsiye 25	Finansal kuruluşlara kılavuz ve geribildirim sağlanması
Tavsiye 26	Mali istihbarat birimi kurulması
Tavsiye 27	Kontrollü teslimat gibi özel inceleme ve soruşturma tekniklerinin uygulanması
Tavsiye 28	Yetkili makamların, soruşturmalarında delil ve bilgi elde etme ve gerektiğinde arama yetkisi olması
Tavsiye 29	Gözetim ve denetim yetkisi olanların bu gözetim ve denetimi yerine getirecek yeterli yasal güce sahip olması
Tavsiye 30	Kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede yer alan birimlerin yeterli finansal kaynağa, personele ve teknik donanıma sahip olması
Tavsiye 31	Politika üreticiler, yasa uygulama birimleri ve denetim birimleri arasında işbirliği ve koordinasyon bulunması
Tavsiye 32	ŞİB soruşturma, dondurma, zapt ve müsadereler konusunda istatistikler çıkarılması
Tavsiye 33	Kara para aklayıcıların, tüzel kişileri yasadışı amaçla kullanmalarını engelleyecek tedbirler alınması
Tavsiye 34	“Trust” sözleşmelerine dikkat edilmesi
Tavsiye 35	Viyana, Palermo ve Newyork Sözleşmelerinin tam uygulanması
Tavsiye 36	Kara para aklama ve terörizmin finansmanında hızlı, etkin ve yapıcı karşılıklı adli yardımlaşma sağlanması
Tavsiye 37	“Dual criminality” prensibi olmasa bile adli yardımlaşma yollarının aranması
Tavsiye 38	Kara para aklama ile ilgili malvarlığının tespiti, dondurulması, zaptı ve müsaderesi ile ilgili yabancı ülke taleplerine cevap verilmesi
Tavsiye 39	Kara para aklama suçunun, suçluların iadesine konu olan bir suç olması
Tavsiye 40	Yabancı muadil birimlerle idari işbirliği yapılması
Özel Tavsiye I	Birleşmiş Milletler belgelerinin onaylanması ve yürürlüğe konulması
Özel Tavsiye II	Terörizmin, terörist eylemlerin ve terör örgütlerinin finansmanının suç haline getirilmesi

Özel Tavsiye III	Terörist malvarlıklarının dondurulması ve müsaderesi
Özel Tavsiye IV	Terörizmle ilgili şüpheli işlemlerin bildirilmesi
Özel Tavsiye V	Uluslararası işbirliği
Özel Tavsiye VI	Alternatif havale yöntemleri
Özel Tavsiye VII	Elektronik fon transferi
Özel Tavsiye VIII	Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar
Özel Tavsiye IX	Nakit taşıyıcılar

EK-2: TİPOLOJİLER

Ülkemizde MASAK tarafından yapılan araştırma ve inceleme sonucunda farklı zamanlarda gerçekleşmiş kara para aklama suçu ile ilgili örnek olaylar;

Örnek Olay 1

Ülkemizde 1994 yılında başlayan bir kara para aklama operasyonunda A isimli bir şahsın hayali ihracat ve naylon fatura ticareti yaptığı tespit edilmiştir. A isimli şahsın elde ettiği kara parayı Sırp asıllı, B isimli şahsa kurdurmuş olduğu bir Fransız emlak şirketi aracılığıyla aklamakta olduğu belirtilmiştir.

A isimli şahıs emlak şirketinin 1990 yılında Fransa da 15 milyon Frank'la aldığı villayı 1994 yılında 9,5 milyon Frank'a satmıştır. Bu satış sonucunda emlak şirketinin 5,5 milyon frank zarara uğradığı belirtilmiştir. A isimli şahıs bu villanın 7,5 milyon Frank'ını 17 yıllığına çektiği kredi ile almıştır. Oysa A isimli şahıs bu satıştan altı ay gibi kısa bir süre sonra krediyi ödemiş ve villanın tapu kaydındaki ipotek şerhini kaldırmıştır. Söz konusu emlak şirketi 1997 yılında iflas ederek kapanmıştır. Emlak şirketi faaliyette bulunduğu süre içerisinde yalnızca A isimli şahsa villa satışı yapmıştır. Bunun dışında herhangi bir ticari faaliyeti olmamıştır. A isimli şahıs bu süreç boyunca iflas eden şirketin borçlarını da kapatarak toplam 43.420.600 Frank'ı aklamıştır.

Örnek Olay 2

Ülkemize yapılan uluslararası başvuruda bir Türk firmasının kendilerinden ihale aldığını söz konusu şirketin Türkiye'de bulunan hesabına 30 milyon doların ihale bedeli olarak yatırıldığını, ancak mal teslim süresinin sona ermesine rağmen kendilerine herhangi bir malın teslim edilmediği bildirilmiştir.

Yapılan incelemeler neticesinde söz konusu ihaleyi alan B isimli Türk şirketinin herhangi bir faaliyetinin bulunmadığı ve tabela şirketi olduğu belirlenmiştir. Söz konusu şirketin 1993 yılında ihracatçı firma belgesi aldığı belirlenmiştir. B isimli şirketin yabancı bir ülkede katıldığı devlet ihalesinde kamu görevlilerine vermiş olduğu rüşvet karşılığında gayet düşük bir fiyatla ihaleyi aldığı tespit edilmiştir. B isimli şirketin sahibi olan A isimli şahsın dolandırıcılık suçlarından çeşitli kayıtlarının olduğu ayrıca üzerine kayıtlı birçok gayrimenkul ve aracın olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca A isimli şahsın hesabına yatırılan 30 milyon dolar paranın farklı ülkelere havale yapıldığı tespit edilmiştir. Bu durum neticesinde A isimli şahsın mallarına el konulmuş ve tutuklanmıştır.

Örnek Olay 3

Polisin yapmış olduğu bir operasyon sonucunda suç örgütü lideri A isimli yabancı uyruklu şahsın uyuşturucu kaçakçılığı yaptığı ve birçok ülkede bu tür faaliyetlerde bulunduğu tespit edilmiştir. Söz konusu şahsın bu şekilde önemli miktarlarda gelirler elde ettiği ve bu gelirleri birçok ülkedeki hesaplara aktardığı belirlenmiştir. Bunun üzerine söz konusu durum MASAK' a bildirilmiştir.

MASAK yapmış olduğu çalışmalar neticesinde A isimli şahsın ülkemizde bulunan beş adet şirkete ve sekiz kişinin hesaplarına 10.000 ile 150.000 dolar arasında para havalesi yaptığını tespit etmiştir. A isimli şahsın para havalesi yaptığı şirket ve kişilerle yapılan herhangi bir ticari faaliyeti bulunamamıştır. Konuyla alakalı A isimli şahsın, şirketlerin ve kişilerin kara para aklama suçunu işledikleri tespit edilerek durum adli makamlara bildirilmiştir.

Örnek Olay 4

Şirketler grubu sahibi olan bir şahıs, şirketinin aynı zamanda bir bankanın hisselerinin önemli bir kısmına sahip olmasının verdiği nüfuza dayanarak 300 milyon dolar usulsüz kredi almıştır. Söz konusu kredileri yurt dışında paravan olarak kurmuş olduğu toplam on yedi farklı şirket adına alan bu şahıs bu kredileri kendi grubuna bağlı şirketlere aktarmıştır. Bu konu ile ilgili görülen davada hazırlanan bilirkişi raporuna göre yurt dışındaki bu 17 paravan şirketin yöneticilerinin aynı şahsın çalışanları olduğu belirtilmektedir. Dava sonucunda şahıslar hapis cezası alırken paravan şirketler ile akladıkları paralara el konulmuştur.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Murat YILMAZ

Doğum Tarihi / Yeri: 02.02.1991 / İZMİR

Mail: muratyilmaz.91@hotmail.com

Web: <https://ylmzmurat.blogspot.com.tr>

Eğitim Durumu: Yüksek Lisans

- İzmir Karataş Anadolu Lisesi (2009)
- Afyon Kocatepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu (2010)
- Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisat (2014)
- İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Finansal Ekonomi (2017)

Yabancı Dil: İngilizce

Yüksek Lisans Tezi: ‘‘Kara Para Aklama ve Türkiye Boyutu’’ İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.